Hegedűs Mihály

A sokoldalú ember

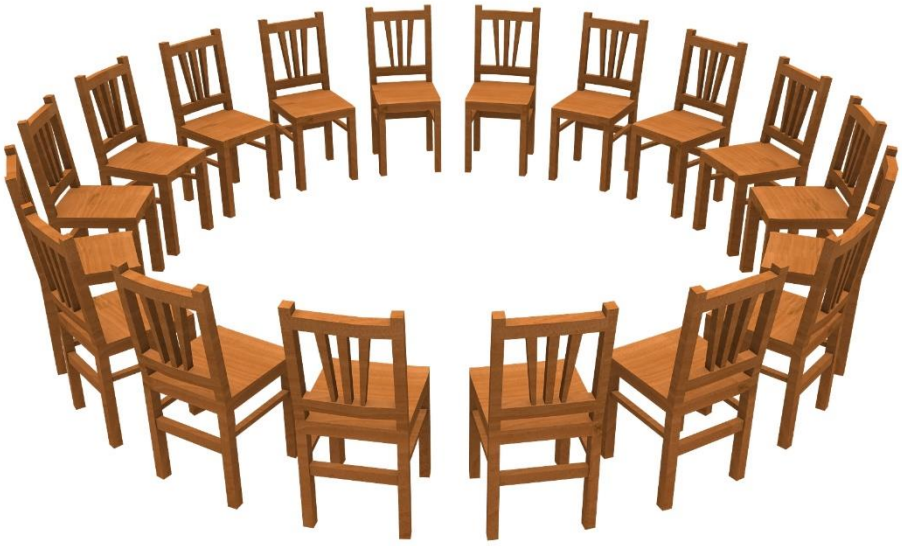

Conditors Bt., Vác

Hegedűs Mihály

A sokoldalú ember

Conditors Bt., Vác
2016

© Hegedűs Mihály
© Conditors Bt.

Bevezetés

MODERÁTOR: Megint szépen összegyűltünk. Az a javaslatom, hogy először mindenki röviden mondja el a véleményét az eddigiekről.[1]

JÁNOS: Én szeretném kezdeni egy történettel.

Öregapámmal annak idején nagyon sokat kirándultunk a hegyekben. Egyszer megszomjaztunk. Kértem öregapámat, keressünk ivóvizet. Rövid keresgélés után találtunk egy patakot. Lehajoltam, hogy igyak, de az Öreg nem engedte. Annyit mondott:

– Várj egy kicsit, onokám! Meg kell keresnünk azt a helyet, ahol a forrás kibukik a földből.

– Menjünk, keressük meg! – Csak azt nem értettem, mit akar az Öreg a forrás eredetével.

– Látod, mennyire zavaros a víz? Ha följebb megyünk, a víz, figyeld meg, fokozatosan tisztulni fog.

Szép lassan elértük a forrás eredetét. Megszólalt az Öreg:

– Nézd csak meg a vizet! Kóstold meg! – Megkóstoltam. Még olyan kristálytiszta vizet nem ittam. Ránéztem öregapámra. Kérdés nélkül válaszolt:

– Látod, onokám? Az embernek mindig meg kell keresnie a forrás eredetét, mert ott még tiszta a víz, az emberek nem szorították gátak közé, nem szabályozták a medrét, és ami a legfontosabb, még nem szennyezték be. Figyeld meg! Ittunk mindketten a vízből, és szerintem nem is fogyott belőle, mert nem látszik az apadása.

Elgondolkodtam. Szép lassan most kezdek rájönni, mit is akart az Öreg kifejezni. Azt hiszem, most mi is az Öreg nyomdokaiban haladva igyekszünk a forrás eredetét megkeresni. A forrás pedig mindenki eredeti írása, amit nevezhetünk Bibliának, a száli frankok törvénykönyvének, Kalevalának, Koránnak, az agyagtábláknak és a többinek. Úgy érzem, eddig senkit sem befolyásolt a véleményében a későbbi korok és emberek „szennyező", esetenként „korlátok közé szorító" tevékenysége, mindenki az eredeti gondolatokat mondta és használta fel.

JÁKOB: Azt hiszem, ismételgetnünk kell önmagunkat, mert minden dolog többszörösen összefügg. Ha valamilyen témát felvet valaki, ahhoz és a következő témákhoz is ugyanazokat lehet mondani. Javaslom, hogy a témák körét jobban válogassuk meg, és ne a különbségeket, hanem az azonos gondolatokat keressük. Abból indulok ki, hogy a mózesi törvények az élet szinte minden területét felölelték, és azokat több oldalról megvilágítva szabályozták. Ha jól emlékszem, több mint ötszáz előírást fogalmaztunk meg. Szélsőséges példaként említem a vérfertőzéssel kapcsolatos előírásokat, melyeknél az összes nő és férfirokont felsoroltuk, holott szerintem egy mondattal is el lehetett volna intézni. Talán ennek a precíz, túlszabályozott előírásoknak lehet köszönni, hogy tőlünk nagyon sok előírást átvettek a keresztény és a muzulmán vallás prófétái.

JÓZSEF: Ebben teljesen egyetértek Jákobbal. Ezért állapítottunk meg mi csak két fő törvényt, mert a többi betartását természetesnek vettük. Szerintem a mi hozzáállásunk a mózesi törvényekhez sokkal humánusabb, mint Jákobé, mert – csak egy példát mondok – a szombati munkavégzési tilalmat mi egyértelműen eltöröltük, mert nem a szombat van az emberért, hanem az ember a szombatért. Leegyszerűsítve: szombaton is lehet gyógyítani, és például utazás során az étkezési előírásokat nem kell betartani. Felvetem a kérdést: Miért van ellentét köztem és Jákob között? Egyszerű. Mi Jézust Isten fiának tartjuk, míg Jákob szerint az Istennek nem lehet gyermeke.

[1] A résztvevők korábbi beszélgetései a következő kötetben olvashatók: Hegedűs Mihály: *Nyolcvankettedik oldal*. Conditors Bt., Vác, 2015.

JUSZUF: Teljes mértékben igaz az a megállapítás, hogy sok dolgot átvettünk Jákobéktól és Jézustól is. Itt egy pillanatra meg kell állnunk, mert mi az összes prófétától, Ábrahámtól Keresztelő Szent Jánosig, átvettünk néhány gondolatot, melyekkel mi is egyetértettünk. Teljesen igaz Jákob azon állítása, mely szerint Istennek, Allahnak nem lehet gyermeke. Isten, Allah nincs arra rászorulva, hogy gyereket nemzzen, hiszen ő teremt.

Ha szigorúan vesszük az Írást, legyen az Ótestamentum vagy az Újtestamentum, meg kell állapítanunk, hogy sem a zsidók, sem a keresztények nem tartották be az előírásokat. Ezért döntött Isten úgy, hogy újból leküldi az Írást. Az Írást nekünk arab nyelven küldte le, hogy egyértelműek legyenek Allah törvényei, azt ne lehessen félremagyarázni és másként értelmezni. Önkritikusan meg kell állapítanom, hogy voltak, vannak közöttünk olyanok, akik az Írást eltérően értelmezik, ami az igazhitűek között is ellentéteket okozott. Gondolom, ez a jelenség ugyanaz, mint a kereszténynél a vallás megújításának mozgalmai, a protestánsok és mások megjelenése.

A GÖRÖG: Műveltségünk, kultúránk egész Európában elterjedt, sőt Ázsia egy részében is. Szinte mindenütt megfordultunk az akkor ismert világban. A kisázsiai városok nagy részét mi alapítottuk, és mi vettük fel elsőként a kereszténységet a zsidók után. Az egyik irányzat a kereszténységen belül a görögkeleti, más néven ortodox. Bizáncon keresztül évszázadokig mi irányítottuk a kereszténység keleti felét.

A mi isteneink emberközeli istenek voltak, ezt már több esetben megjegyeztem. Csapodárok, néha részegesek is voltak. Úgy is megfogalmazhatom, hogy élvezték az öt érzékszerv örömeit. Ezek mellett szellemi rokonaink és utódaink, a rómaiak sok mindenben követtek minket. Az isteneink nevét lefordították latinra. Zeusz – Jupiter, Árész – Mars és lehetne folytatni. A történelmünk során – kivéve ókort – szinte mindig valakinek be kellett hódolnunk. A rómaiakkal kezdődött, majd jöttek a törökök egészen a XIX. század elejéig. Visszatérve az eredeti gondolatmenethez, talán többet kellene foglalkozni velünk, görögökkel, elsősorban az irodalmunkon keresztül.

A RÓMAI: Már említettem, hogy első királyaink farkastejen nőttek fel, ezért tudtuk az akkor ismert világ nagy részét meghódítani. Sok mindenben egyet kell értenem a Görög véleményével. A görögös műveltség modern szóval élve „sikk” volt. Az isteneink teljesen megegyeztek az ő isteneikkel, csak máshogy neveztük őket. Most nagyon halkan megjegyzem: Nem teljesen mindegy, hogy az istent hogyan nevezzük? Nevezhetjük Zeusznak, Jupiternek, Jehovának, Istennek, Allahnak vagy bárminek. Egy a lényeg: hiszünk-e valamiben, vagy sem.

Furcsa lehet részemről ez a megfogalmazás, hiszen a mi birodalmunkban terjedt el a kereszténység, mi tettük azt államvallássá. Az örök Városban, Rómában van a keresztény vallás központja. Rólunk nevezték el a kereszténység egyik irányzatát is: római katolikus.

Dicsekedtem, hogy királyaink farkastejen nevelkedtek, ezért is tudtunk nagy területeket meghódítani. Úgy látszik időközben a farkastej megsavanyodott, mert elpuhultunk, és csak az élvezeteknek éltünk.

Jöttek a Valkűr rokonai és a többiek, elbuktunk. Úgy látom, mintha a Göröggel együtt sokkal kevesebb szó esne rólunk, mint a többiekről.

AZ EGYIPTOMI: Nem akarok vetélkedést elindítani, de a mi kultúránk az, melyből sokan átvettek gondolatokat. Hadd említsek meg egy párat: Mózes nálunk nevelkedett, Jézus is több évet eltöltött országunkban. Nagyon hiányolom, hogy nem esett szó arról, hogy az első keresztény egyházak egyikét is nálunk alapították, a kopt egyházat, ami még ma is jelen van. Kevesen tudják, de mi is kiadtuk a Bibliánkat. A muzulmánok életében is nagy szerepet játszott népünk. Az iszlám elterjedése során az elsők között tértünk át mi is az igaz hitre. Ahogy a görögök, mi

is szinte folyamatosan valakinek az elnyomása alatt éltünk, görög, római, török, angol megszállás alatt.

Össze kellene hasonlítani a kopt Bibliánkat az eredeti Bibliával. Végig kellene gondolni a hagyományainkat. Azok már szellemi területen nincsenek meg, csak régészeti emlékek, holott monumentális alkotások. Ha arra gondolunk, hogy az egyik muzulmán kalifa le akarta bontatni a piramisokat, vagy arra, hogy egy másik felgyújtotta a híres alexandriai könyvtárunkat, akkor nem kell tovább mesélnem.

Egyébként köszönetet kell mondanom a Rómainak, hiszen az intézkedéseik miatt építhettük fel szentélyünket Pannóniában.

A MEZOPOTÁMIAI: Ha úgy vesszük, hátrányos helyzetű vagyok, pedig félisteneink – Gilgames és a többiek – tanítottak minket sok mindenre. Mi vezettük be az ékírást, melyet agyagtáblákra vésték. Nem is gondoltam végig, miért nem használtunk papiruszt, pedig végig ott éltünk Tigris és Eufrátesz folyók mellett. Ha nem is farkastejen nevelkedtünk, de mi is sok földet, területet meghódítottunk. Nyugodtan mondhatom, mi voltunk az emberi kultúra egyik bölcsője. Mi építettük fel Bábel tornyát. Nálunk keveredett össze az emberek nyelve, ahogy a Bibliában is szerepet. Természetesen mi is sokszor szóba kerülünk a zsidó, a görög és a római irodalomban. Egyik királyunk, Hammurápi készítette el az első törvénykönyvet, melyben nagyon sok azonosság található a mózesi törvényekkel. Ezt nem azért mondom, hogy mi vettük át, vagy adtuk át másnak az előírásokat, hanem azt, hogy egyes előírások, törvények szinte minden népnél megtalálhatók. Vannak tehát egyetemes törvények, melyek mindenkire vonatkoznak. Talán többet kellene foglalkozni az irodalmunkkal, a fák vetélkedésével és a többi érdekes témával.

Egyébként ugyanazt mondhatom el, mint az Egyiptomi. Mi is csak régészeti emlékekben maradtunk fenn. Elvesztettük a vallásunkat, többségünk muzulmán lett.

A PERZSA: Történelmünk során mindig ellentétbe kerültünk a görögökkel. Néha mi foglaltuk el az ő földjeiket, néha ők a miénket. Nálunk jelent meg talán először a jó és a rossz harca, amely vallásunkban is fellelhető.

Történelmünk szorosan összefügg a Bibliával is, hiszen Xerxész felesége, Eszter a Biblia egyik könyvében szerepel mint névadó. Történelmünk nagyon szorosan kapcsolódott a zsidók történelméhez. Mi találtuk ki a „Halhatatlanok” kifejezést, ami azt jelentette, hogy a katonáink halhatatlanok voltak. No, nem szó szerint, de az elesett katonákat mindig pótoltuk. Erről jut eszembe: Miért nem foglalkozunk a halhatatlansággal?

Az iszlám elterjedésekor népünk egy része vallását megtartva kivándorolt Indiába, ahol egy időben jelentős szerepet töltöttek be. Ők voltak a párszik, akiknek a vallásuk tiltotta a föld és víz beszennyezését – gondoljunk csak a „Hallgatás tornyaira”.

A HINDU: Népemmel kapcsolatban nagyon sok félreértést kell tisztázni. Eredetileg szanszkrit nyelvet beszélek, de miután Indiában lakom, rengeteg néppel kerültem kapcsolatba, és különféle vallásokat ismertem meg. Ezért kellett megállapodnom a Tibetivel, valahogyan válasszuk ketté a vallásunkat. Megbeszéltük, hogy a Tibeti képviseli Buddhát, én pedig Brahmát. Igaz, hogy ez nem teljesen igaz, mert mellettünk laknak, laktak a párszik és a nomádok is. Többször elfoglalták a területeinket, meghódítottak bennünket, és szép lassan beolvadtak népünkbe. Az idők folyamán sokan áttértek a muzulmán vallásra.

Én egy kicsit részletesebben tárgyalnám a sokak által ismert szerelmi művészetekkel foglalkozó könyveinket, valamint a két nagy eposzunkat a Mahabharatát és Ramajánát is jobban megismertetném.

A TIBETI: Most kell csatlakoznom a Hinduhoz. A Buddha szó istent jelent. Nagyon sok istenünk, védőszellemünk volt. Tanítónk, Szitthartta herceg élete során szinte mindent megpróbált, hogy elérje a tökéletes állapotot, egyesüljön a Nirvánában. Nemesi családból származott, gyermeke is volt. Böjtölt, megtartóztatta magát szinte mindentől, kínozta, sanyargatta a testét és szellemét. Érdemes lenne többet foglalkozni vele.

A KÍNAI: Nekem is be kell állnom a sorba, hiszen mi is ismerjük a Hindu és a Tibeti tanait, de mi részletesen kidolgoztuk – szigorúan véve a felső tízezer számára – a javaslatainkat, előírásainkat. Talán pontosabban kellene fogalmaznom: csak az átlagon felüli emberekkel foglalkoztunk, nekik írtuk le tanainkat, szabályainkat. Mindettől függetlenül, figyelembe véve a lélekszámunkat és a nagy területeinket, nálunk minden megtalálható. Nálunk van hideg pokol, ami egy trópusi embernek mennyország, és van meleg, tüzes pokol, ami északabbra lakó rokonainknak maga a paradicsom. Talán ezért ennyire összetett népünk és kultúránk. Szóba kellene hozni kapcsolatainkat a nomádokkal és az európai nemzetekkel. A tatárok oldalán eljutottunk egészen magyar földig.

Nomád szomszédaink és uraink hatása nem múlt el teljesen. Szinte mindenhol a földön jelen voltunk és vagyunk. A nagyvárosokban külön városrészeink vannak. Mi építettük fel az amerikai vasutakat, de mi foglaltuk el – természetesen csak képletesen – a Csendes-óceáni szigeteket, ott kereskedelemmel és szolgáltatásokkal foglalkoztunk, foglalkozunk. Talán a koreai, vietnámi és japán rokonainkat is meg kellene említenünk.

A NOMÁD: Könnyű helyzetben vagyok, eddig szinte mindenki megemlített minket. Szó, ami szó, elfoglaltuk Kínát, meghódítottuk Indiát, lerohantuk Európát és mindenhol tanultunk is. Szinte meg sem tudjuk határozni magunkat, milyen népek vagyunk. Ha azt nézzük, akkor tatárok, mongolok, kínaiak, indiaiak, kunok, besenyők, avarok, netán magyarok is. Úgy tudnám magunkat a legjobban leírni, hogy mi, nomádok a puszta, a sztyeppék lakói vagyunk. Ugyanígy rokonainknak tartom a kazahokat, kirgizeket is. Történelmünk során szoros kapcsolatba kerültünk az orosz fejedelemségekkel, így a Valkűr népével is.

Most jutott az eszembe: Miért nem beszéltünk eddig a szlávokról? Nekik is jelentős ismereteik vannak rólunk (gondoljunk csak a Novgorodi évkönyvekre), a bizánci görögökről, a magyarokról, a finnekről és sok másról. A finnek és észtek évszázadokon keresztül harcoltak ellenük.

A FINN: Rólunk elég sok szó esett a beszélgetések során. Mi nagyon alaposan feldolgoztuk a nők feladatait, kötelességeit és érintettük a nőnevelést is. Véleményem szerint részletesebben kellene foglalkozni ezzel a kérdéssel.

Érdekes kettős helyzet alakult ki a mi esetünkben. A természeti körülményeink olyan gazdasági tevékenységet alakítottak ki nálunk, mint a Valkűr északi rokonainál, a vikingeknél. Mi azonban nem voltunk a tenger nomádjai. Inkább a belföldi tavainkban halásztunk.

Egyetértek a Nomáddal, a szlávokkal is kellene foglalkoznunk. Ha ránézünk a térképekre, azt láthatjuk, hogy a mostani Szentpétervár környékén a mi rokonaink éltek, sőt a jelenlegi Oroszország északi területeit mi népesítettük be. Azért is kellene a szlávokról is beszélnünk, mert nekünk ősi ellenségeink voltak, sokat tanultunk tőlük, és ők is tőlünk.

AZ ÉSZT: A múltkori beszélgetések során talán csak egyszer-kétszer tudtam kifejteni a véleményemet, álláspontomat. Évszázadokon keresztül valaki mindig uralkodott felettünk, először a Német Lovagrend, majd az oroszok, és ennek hátrányos következményei még most is érvényesülnek.

A VALKŰR: Jól fogalmazott a Görög. Északi testvéreink, a vikingek a tenger nomádjai voltak. Egész Észak-, Közép- és Nyugat-Európát mi népesítettük, népesítjük be. A magam részéről meg vagyok elégedve az eddigi észrevételekkel, hiszen szinte mindenki megemlített minket. Mi fogalmaztuk meg az első törvénykönyvek egyikét. Mi alapítottuk Európában a városok nagy részét. A bort készítő római hagyományokkal ellentétben mi elsősorban sört készítettünk. Ezt igyekezetük a szomszédjainkkal is megismertetni, például a hunokkal. Osztom Nomád véleményét, a hun is vándor, sztyeppei nomád nép volt. Mi állítottuk meg őket, nehogy az egész Nyugatot elfoglalják. Mi is felvettük a kereszténységét, de nálunk nem maradtak olyan emlékek, mint az Egyiptominál, vagy a Mezopotámiainál. Mi sokkal egyszerűbben éltünk. Az isteneink ember formájúak voltak, akárcsak a görög istenek. Nem tartottuk szükségesnek, hogy palotákat, templomokat emeljünk az isteneinknek egészen addig, amíg a kereszténység meg nem rontott minket, és nem kezdtünk monumentális templomokat, palotákat, várakat építeni. Egyetértek azzal a javaslattal, hogy a szlávokkal is kellene foglalkozni, mert szerénytelenség nélkül állíthatom, hogy az ő történetük is rólunk szól.

JÁNOS: Én maradtam az utolsó. Segítségül kell hívnom öregapámat. Egyszer látogatóban voltam nála. Mint kisgyerek szerettem mindent tudni és megismerni. Az udvaron láttam egy furcsa építményt, kinyitottam az ajtaját és be akartam mászni. Öregapám rám kiáltott:

– Állj!

– Miért? – Kérdeztem. Válasz helyett egy dalt énekelt el nekem kicsit recsegő fahangon:

Volt egyszer a kemence,
Belebújt a kis Bence.
Kormos volt a kemence,
Fekete lett kis Bence.

Hazajött a mamája,
Nem ismert a fiára,
Becsukta a kemencét,
Jól elverte kis Bencét.

Amikor megkérdeztem öregapámat, miért meséli el ezt nekem. Csak annyit mondott: Onokám, egyszer majd megérted, ha eszedbe jut, amit a tiszta forrásról meséltem neked. Most csak annyit, ha piszkos lesz a ruhád, senki sem ismer föl. Úgy élj, hogy ne csak a ruhád maradjon tiszta, de a tested és a lelked is. Mert a piszkos, beszennyezett embert nem lehet felismerni.

MODERÁTOR: Ez volt a végszó. Szép lassan kezdünk. Induljunk el a kis Bencétől! A test védelmét a ruha adja. A lélek védelmét pedig a test, ami azt jelenti: A test a lélek ruhája.

A test a lélek ruhája

MODERÁTOR: A legutóbbi beszélgetésünk végén megállapítottuk, hogy a test olyan, mint a lélek ruhája.

JÁNOS: Azt már hallottam, hogy „ép testben ép lélek”, de ezt még nem. Kíváncsi leszek az észrevételekre.

A RÓMAI: A test halála nem egyéb, mint a lélek felszabadulása. A halállal felszabadul a rabszolga, a fogoly elveszti a bilincseit. [1]

[1] „[A halál] felszabadítja a rabszolgát, gazdája hiába ellenkezik: letördeli a foglyok bilincseit, kiszabadítja börtönükből a zsarnoki önkény keményen őrizett rabjait: megérteti a szüntelen hazájukba sóvárkodó és vissza-visszatekingető száműzöttel, hogy édes mindegy, sírja hol domborul: egyenlőséget teremt.” *Sen 45-47*

Már mi is azt tartottuk, hogy a sírba nem a lényeges részek vannak, hanem csak a test. [2]

[2] „Nincs okod tehát, hogy fiad sírját látogasd szüntelen: belőle csupáncsak az nyugszik ott, ami legsilányabb fele s néki magának legterhesebb nyűge volt, csontjai s hamvai, ezek pedig nem az ő lényeges részei, mint a ruházat, akár egyéb testi mez.” *Sen 58-59.*

Talán korábban is említettem, hogy véleményünk szerint egy kövér, elhízott test súlyos terhet jelent a lélek számára, amit teljesen feleslegesen kell cipelnie. [3]

[3] „A test termetesebb poggyásza alatt fulladozik a lélek, és kevésbé mozgékony. Így hát, amennyire csak tudod, szorítsd korlátok közé a testedet, és tágítsd a lélek férőhelyét.” *Sen 203.*

JÁKOB: Sok mindenben igazat adok a Rómainak. Szerintünk is a test romlandó, elenyészik, míg a lélek halhatatlan. Amikor a lélek kiszabadul a test börtönéből, boldogan a magasba száll. [4]

[4] „Hisznek benne, hogy a test ugyan romlandó és elenyészik, a lélek azonban halhatatlan, s örökké él: a legfinomabb éterből származik (…) és a test, mint börtön, magába zárja. Mihelyt azonban kiszabadul a test börtönéből, boldogan a magasba lebben, mintha hosszú szolgaságból szabadult volna.” *Flah 150-156*

A MEZOPOTÁMIAI: Minden test, amely született, meghal. [5]

[5] Született ember még nem jutott örökkévalóságra,
elpusztul a halandó, minden művével egyetemben.” *Agy 130.*

AZ EGYIPTOMI: Halálunkkal a lelkünk elszabadul a testünktől, átköltözik a túlvilágra. [6]

[6] „Most szóljanak meg a mágikus szavak, hirdessék:
A lélek kilépett a ragyogó nappali fénybe,
És szellemtestbe feltámadott –
Szabadon járhatja immár a holtak köreit.
Íme, a temetés napján mondandó igék,
Midőn a lélek a testtől elszakadva,

A Túlvilágra költözik.
Üdv néked, Osiris, Amenti bikája!
Az én számmal most az Örökkévalóság Ura,
A hatalmas Thoth beszél!
A Napbárkát kísérem, mely átszeli az ég boltozatját:
Az ősi istenek közé tartozom." *Egy 1.27.*

A lelkünk feltámad, ezért kell kérnünk az isteneinket, hogy engedjék meg, hogy az isteneink testét felvehessük és levethessük. [7]

[7] „Isteni lények, kik a megtisztult lelkeket
Osiris szent hajlékába vezetitek,
Hadd lépjek közétek én is!
Szívem tükre immár folttalan ragyog!
Engedjetek be Osiris templomába!
Láthassak ugyanúgy, mint ti!
Halhassak ugyanúgy, mint ti!
Legyek hozzátok hasonló, ha ülök, ha állok!
Ó szellemlények, (…)
Engedjétek nekem, hogy felöltsek minden formát,
Majd levessek megint,
S bejárjam a Túlvilág minden körét,
Szívem vágya szerint." *Egy 1.28-29.*

Szeretnénk újból felvenni isteneink testét. [8]

[8] Én rejlek a szép és szentséges fában, (…)
A haj fejemen, Nu haja.
Arcom a Napnak korongja.
Kathor bátorsága rejlik szemem sugarában. (…)
Anubisz ajka az én ajkam.
Serkit fogai az én fogaim.
Isis nyaka az én nyakam. (…)
Férfitagom Osiris tagja (…)
Nut combja az én combom (…)
Ujjaim a mennyei iker-sólyom karmai.
Bizony, minden tagomban egy istenség lakozik." *Egy 1.65-68.*

Ledobtuk magunkról a „vétkeink koloncát", és fentről nézzük saját testünket a koporsóban. [9]

[9] „Megtisztultam és éretté váltam a hosszú utazáson,
Úrrá lettem a gonosz felett, mely bemocskolta szívemet.
Ledobtam magamról vétkeim koloncait,
És eltöröltettek bűneim, melyeket
Testem földi létében elkövetett. (…)
Most innen nézem holttestemet a Földön,
Mely mozdulatlanul pihen koporsójában." *Egy 1.110.*

JÁNOS: Elképzelem, amint fentről kaján vigyorral nézem magam.

MODERÁTOR: Legyünk komolyabbak, és folytassuk!

A KÍNAI: Szerintünk a lélek halhatatlan, és érdemei szerint költözik be egy másik testbe, [10]

[10] „A lélek halhatatlanságáról a következő nézeteket vallják. Úgy hiszik, ha egy ember meghal, lelke más testbe száll: jóból jobba, rosszból rosszabba, aszerint, hogy életében helyesen vagy gonoszul viselkedett. Úgy kell érteni, hogy ha például egy szegény ember jóságban és mértékletességben töltötte életét, nemes asszony hozza majd világra, (…) szüntelenül emelkedve (…) beleolvad az istenségbe. (…) Ha rosszul viselte magát, (…) paraszt fiának születik, (…) kutyává lesz, mindig lejjebb és lejjebb szállva." *Pol 195.*

A HINDU: Ez az általunk is hitt lélekvándorlás egyik formája. A mi hitünk szerint is a lélek halhatatlan, és az egyik élőlény testéből a másikba költözik az érdemei alapján, ami lehet rosszabb, de jobb is. [11]

[11] „Állatot semmi kincsért nem ölnek, még legyet, férget, bolhát vagy tetvet sem. Mert azt mondják, mindennek lelke van, és ezért megölni bűn. Nem esznek zölden növényt – füvet, gyökeret, gyümölcsöt –, hanem csupán szárítva, mert minden zöld dolognak lelke van." *Pol 321-322.*

JÓZSEF: Vegyük figyelembe, hogy a test a lélek ellen törekszik. A test gyarló, esendő az örömszerzésre törekedik, a paráznaságra, a jó ételre, italra, a jó illatokra és más gyönyörökre. A lélek pedig a szeretetre és a jóságra. [12]

[12] „Mondom pedig, Lélek szerint járjatok, és a testnek kívánságát véghez ne vigyétek.
Mert a test a lélek ellen törekedik, a lélek pedig a test ellen: ezek pedig egymással ellenkeznek, hogy ne azokat cselekedjétek, a miket akartok. (…) A testnek cselekedetei (…) ezek: házasságtörés, paráznaság, tisztátalanság, bujálkodás. Bálványimádás, varázslás, ellenségeskedések, versengések, gyűlölködések, harag, patvarkodások, visszavonások, pártütések. Irigységek, gyilkosságok, részegségek, dobzódások és ezekhez hasonlók. (…) A kik ilyeneket cselekszenek, Isten országának örökösei nem lesznek. (…) A (…) léleknek gyümölcse: szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelidség, mértékletesség." *Gal 5.17-22.*

JÁKOB: Természetesen a test alakja, formája határozza meg a lélek tulajdonságát. Ezért állítottunk olyan szigorú követelményeket a papokkal szemben, hogy nem lehet testi hibája annak, aki pap lesz, tehát a lelkekkel foglalkozik. [13]

[13] „Senki sem áldozhat a kiben fogyatkozása van: vagy vak, vagy sánta vagy csonka orrú, vagy hosszú tagú. (…) Sem az, a ki törött lábú, vagy törött kezű. (…) Vagy púpos, vagy törpe, vagy szemfájós, vagy viszketeges, vagy sömörgős, vagy a ki megszakadott." *Móz 3.18-20.*

JÓZSEF: Nagyon fontos dologra jöttünk rá. Nem attól kell félni, aki megöli a testet, hanem attól, aki a lelket öli meg. [14]

[14] „És ne féljetek azoktól, a kik a testet ölik meg, a lelket pedig meg nem ölhetik: hanem attól féljetek inkább, a ki mind a lelket, mind a testet elveszítheti a gyehennában." *Máté 10.28.*

Az Isten törvényei lelki törvények, de mi emberből vagyunk, ezért ki vagyunk szolgáltatva a bűnnek. [15]

[15] „Mert tudjuk, hogy a törvény lelki: de én testi vagyok, a bűn alá rekesztve.” *Rom 7.14.*

Tudjuk, hogy bűnt követünk el, de olyan jó vétkezni. Tudjuk, hogy a bűn, amit elkövettünk a testünk bűne. [16]

[16] „Én az elmémmel az Isten törvényének, de testemmel a bűn törvényének szolgálok.” *Rom 7.25.*

Szerintünk vannak égi (lélek-) testek és földi testek Van érzéki test, és van lelki test. De azt valljuk, hogy nem az égi test áll az első helyen, hanem a fizikai test. [17]

[17] „És vannak mennyei testek és földi testek: de más a mennyeiek dicsősége, más a földieké. Más a napnak dicsősége és más a holdnak dicsősége és más a csillagok dicsősége: mert csillag a csillagtól különbözik dicsőségre nézve.
Épenígy a halottak feltámadása is. Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban.
Elvetetik gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben: elvettetik erőtlenségben, feltámasztatik erőben. Elvetetik érzéki test, feltámasztatik lelki test. Van érzéki test, és van lelki test is. (…) De nem a lelki az első, hanem az érzéki, azután a lelki.” *Kor 1.15.40-48.*

A HINDU: Ha valaki meghal, elhamvasztjuk. A tűzben a test elporlad, és a tűzben megszületik a fényszínű emberi lélek. [18]

[18] „Él ameddig él. Amikor azután meghal, máglyára teszik. A máglya tüze maga a tűz, tűzifája a tűzifa, füstje a füstje. (…) Ezen tűzön az istenek az embert mutatják be áldozatul. Ebből az áldozatból a fényszínű emberi lélek születik.” *Upa 76.*

A test halandó, csupán tartózkodási helye a halhatatlan önvalónak. A test örül és bánkódik, de a lelket nem érinti sem öröm, sem bánat. [19]

[19] „Ez a test halandó, a halál zsákmánya. Csupán tartózkodóhelye a halhatatlan, testetlen Önvalónak. A test örömnek és bánatnak van alávetve, mert ami test, az nem tudja távol tartani magától az örömet és bánatot. A testetlent viszont nem érinti sem az öröm, sem a bánat.” *Upa 106.*

A halandó testünk esendő, és „az érzéki örömök öt nemét” szeretné élvezni.

A TIBETI: Az öt érzéki élvezet a szem (a látás), a fül (a hallás, az orr (a szaglás), a nyelv (az ízlelés) és a tapintás (a simogatás). [20]

[20] „Ötféle élvezet létezik: (…) szemmel, (…) füllel, (…) orral, (…) nyelvvel, (…), testtel érzékelt kívánatos, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó alakok, (…) hangok, (…) szagok, (…) ízek, (…) tapintások.” *Budd 39-42.*

Buddha végigjárta az utat, lemondott sorban az öt élvezetről, legyőzte vágyait, de csak a lelke legyőzése után érte el a tökéletes állapotot. [21]

[21] „Az elmélkedést és gondolkozást feladva elértem a belső nyugalmat. (…) Az örömről is lemondva, egykedvűen, az emlékezést és tudatot összpontosítva, (…) a harmadik révület állapotába jutottam.” *Budd 6-10.*

JÁNOS: Ez mind szép, de nézzünk, mit takar a ruha. Gondoljuk végig a hozzászólásokat! Végeredményben az Isten porból megalkotta a testet – elkészítette a ruhát –, majd a ruhát megtöltötte testtel, azaz életet lehelt bele.

JÁKOB: Furcsa megközelítés, de így igaz.

JÁNOS: Ádám és Éva a paradicsomban teljesen meztelenek voltak, egészen addig, míg nem ettek a tudás fájának a gyümölcséből, és rá nem jöttek arra, hogy meztelenek, majd ezt követően felöltöztek. [22]

[22] „És megnyilatkozának mindkettőjöknek szemei s észrevevék, hogy mezítelenek; figefa levelet aggatának azért össze, és körülkötőket csinálának magoknak." *Móz 1.3.7.*

JUSZUF: Jákobnak igaza van. Vegyünk egy nőt – ez a mi gyakorlatunk –, és szép lassan szabadítsuk meg a ruháitól, egészen addig, míg a pőre valóság meg nem mutatkozik, ami lehet szép, de csúf is.

MODERÁTOR: Érdekes fordulatot vett a beszélgetés, de vegyük azt a lehetőséget, ha a lelket megszabadítjuk a ruháitól, lemeztelenítjük.

JUSZUF: Mi előírtuk, hogy az asszonyok takarják el magukat, ügyeljenek a szemérmükre. [23]

[23] „És mondd a hívő nőknek, hogy süssék le a tekintetüket és ügyeljenek a szemérmükre és ne mutogassák díszeiket, csupán azt, ami látható és kendőzzék el ruhakivágásukat és ne mutogassák a díszeiket." *Kor 24.31.*

Egyrészt az asszonyaink féltése állt az intézkedésünk hátterében, másrészt el akartuk takarni az igazságot. Hiszen nő felöltözve sokkal titokzatosabb – olyan, mint a lélek: Csillogó, de ha lemeztelenítjük, a csupasz lelke árulás. [24]

[24] „Nőnek ne higgy sosem, kacagj ígéretén,
A szíve hús csupán, ha érző, ha kemény.
Szerelmét szórja rád, ám lelke felemás:
Kívül nagy csillogás, belül csak árulás.
Hallgass Juszufra és Ádámot megfogadd,
Ki elveszíté üdvét az első nő miatt." *Ezer 11.*

JÁNOS: Végeredményben megállapíthatjuk, ha van égi test, azaz lélek, és van földi test, azaz a porhüvelyünk, akkor kell lennie testi és lelki bűnnek és büntetésnek is.

MODERÁTOR: Rendben. Térjünk át a testi és lelki bűnökre, valamint azok büntetésére!

Testi-lelki bűnök

MODERÁTOR: Jánosnak igaza van. Ha van égi test – lélek – és van földi test, akkor kell lennie testi és lelki bűnnek is. Azonban azt is figyelembe kell venni, hogy a bűnt ki követte el, ki ellen és milyen körülmények között. Ha valaki a bűnt – legyen az lelki vagy testi – a törzs, a közösség egyik tagja ellen követte el, arra a hagyományok értelmében a törvények szigora sújtott. Ha valaki más nép, más közösség ellen vétett, az „jutalomban" részesült. Beszéljünk a testi és lelki bűnökről és azok büntetéséről, de a teljesség igénye nélkül. Ha már felvette a témát János, akkor fejtse ki a véleményét is.

JÁNOS: Öregapám azt mondaná, az a testi bűn, ami a testemnek, érzékszerveimnek jólesik. Például a bor, az milyen finom, vagy ha elveszem valakinek a tulajdonát, ellopom, az neki rossz, nekem jó. No és a szomszéd nője – ezt inkább ne részletezzük. Ezek a testi bűnök. A lelki bűn az, amitől hízik a májam. Dögöljön meg a szomszéd tehene – megdöglött. Vagy azt kívánom a szomszédnak, hogy a jeges eső verje el a termését – elverte. Hogy hízik a májam!

MODERÁTOR: Fordítsuk komolyra a szót. Még egyszer hangsúlyoznom kell, hogy a bűn meghatározására szolgáló alaptörvények csak az adott népre, csoportra vonatkoznak. Most hagyjuk figyelmen kívül a vallásháborúkat, a vallás erőszakkal történő terjesztését, erről majd később beszélünk.

JUSZUF: Nálunk öt alapelv van.
- Hitvallás – „Allahon kívül nincs más Isten." *[Kor 47.19.]*
- Kötelező ima – „Imádkozzál hát az Uradhoz és áldozz." *[Kor 108.2.]*
- Alamizsnaosztás
- Böjt: a Ramadán – „Ti hívők! Előíratott nektek a böjtölés." *[Kor 2.183.]* „ A böjt ideje a ramadán hónap." *[Kor 2.185.]*
- Zarándoklat – „Emlékezzetek arra… amikor a Házat az emberek számára a látogatás és a biztonság helyévé tettük." *[Kor 2.125.]* „Végezzétek el a zarándoklatot." *[Kor 2.196.]*

JÁKOB: Hitvallásunkban nálunk is szerepel az, hogy aki áldoz más isteneknek, annak a büntetése halál. [1]

[1] „A ki isteneknek áldozik, nem csupán az Úrnak, megöletessék." *Móz 2.22.20.*

JUSZUF: Hadd vegyem vissza a szót! Menjünk sorban végig a bűnökön és azok következményein, a büntetéseken. Tilos a bor fogyasztása és a szerencsejáték, az áldozati kövek használata, valamint a nyíllal történő sorshúzás. Ugyancsak bűn az újszülött gyermekek meggyilkolása, de erről más részben részletesen kifejtettük véleményünket. [2] [3]

[2] „… súlyos vétek van bennük." *Kor 2.219*
[3] „Ti hívők! A bor, a szerencsejáték, az áldozati kövek, a nyilakkal történő sorshúzás a Sátán förtelmes műve. Kerüljétek azt! Talán boldogultok." *Kor 5.90.*

JÁKOB: A gyermekgyilkosságokat mi halállal büntettük [4], de be kell vallanom, hogy a torzszülött gyermekeket mi is megöltük. [5]

[4] „Valaki (…) odaadja az ő magzatát a Moloknak, (…) a földnek népe kövezze agyon kővel. (…) Én is kiontom haragomat az ilyen emberre. (…) Ha pedig a föld népe behunyja szemeit az ilyen ember előtt (…) és azt meg nem öli: Akkor én ontom ki haragomat." *Móz 3.20.1*

[5] „Vagy miért nem lettem olyan, mint az elásott, idétlen gyermek, mint a világosságot sem látott kisdedek." *Jób 3.16.*

JUSZUF: A Korán sokféle bűnt sorol fel. Az esküszegés például egy tipikus lelki bűn. [6]

[6] „Allah (…) megbüntet titeket, ha esküvéssel pecsételt kötést köttök (és nem tartjátok be). (…) Jóvátétel az, hogy tíz szűkölködőt kell táplálni úgy, ahogy a családotokat (…) – méltó módon – táplálni vagy ruhával (kell ellátni) őket, vagy egy rabszolgát kell felszabadítani. Akinek pedig nincs (erre módja) annak három hónapig kell böjtölnie." *Kor 5.89.*

Az illemszabályok között szerepel a szerénység követelménye, [7]

[7] „És ne járj kevélyen a földön" *Kor 17.37.*

a hangos szó kerülése, [8]

[8] „Ti hívők! Ne emeljétek fel hangotokat a Próféta hangja fölé." *Kor 49.2.*

illetve, az üdvözlés módja. [9]

[9] „Ha (illendő) köszönéssel köszöntenek benneteket, akkor még szebben köszönjetek vissza" *Kor 4.86.*

JÁNOS: Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten.

JUSZUF: Vannak szabályaink a látogatásra is. [10]

[10] „Ne lépjetek be mások házába, amíg engedélyt nem kértetek." *Kor 24.27.*

A viselkedési szabályok egyaránt vonatkoznak férfira és nőre. [11]

[11] „Mondd a hívő férfiaknak, hogy süssék le a tekintetüket és ügyeljenek a szemérmükre. (…) És mondd a nőknek, hogy süssék le a tekintetüket és ügyeljenek a szemérmükre és ne mutassák díszeiket (…) kivéve férjüknek, (…) és nem szabad lábaikkal dobogni" *Kor 24.30-31.*

JÁKOB: Mózes írta elő elsőként, hogy az oltárhoz a lépcsőn úgy lehetett felmenni, hogy a szeméreme ne látszódjon. [12a]

[12a] „Lépcsőkön se menj fel az én oltáromhoz, hogy a te szemérmed fel ne fedeztessék azon." *Móz 2.20.26.*

JÁNOS: Én mindig előre küldtem az asszonyokat a létrán, ha felmentünk a padlásra.

JUSZUF: Folytatom. Böjtölnie kell annak, aki tévedésből megölt egy másik hívőt, [12]

[12] „Egy hívőnek nem szabad megölnie egy másik hívőt. (…) Aki egy hívőt tévedésből megöl, annak fel kell szabadítani egy hívő rabszolgát és vérdíjat kell fizetnie az (áldozat) családjának. (…) Akinek erre nincs lehetősége, annak két egymást követő hónapban böjtölni kell." *Kor 4.92.*

ha pedig valaki szándékosan ölt meg egy hívőt, büntetése a gyehenna. [13]

[13] „Aki szándékosan öl meg egy hívőt, annak a gyehenna lesz a jutalma." *Kor 4.93.*

Ha valaki elválik a feleségétől, fel kell szabadítani egy rabszolgát. [14]

[14] „Akik ezekkel a szavakkal válnak el a feleségeiktől, hogy: »olyan legyél nekem, mint az anyám háta!«, aztán megismétlik azt, amit már kijelentettek, azoknak engesztelésképpen egy rabszolgát kell felszabadítaniuk, mielőtt újra illetnék egymást.
Akinek erre nincs meg a lehetősége, annak két egymásra következő hónapig kell böjtölnie, mielőtt újra illetnék egymást. Aki nem képes erre, annak hatvan szegényt kell táplálnia." *Kor 58.3-4.*

Az esküszegés egy másik helyen is szerepel a Koránban. [15]

[15] „Akik potom áron elkótyavetyélik Allah iránti egyezségüket és esküvéseiket, akkor nem lesz osztályrészük a túlvilágon (…) fájdalmas szenvedésük lesz." *Kor 43.77.*

Az étkezési tilalmak között első helyen áll a döglött állat elfogyasztása, a vér és a disznóhús fogyasztása, valamint tilos olyan állat elfogyasztása, melyek leölésekor nem hangzott el Allah neve. [16][17][18]

[16] „Csupán a döglött állat (húsát) tiltotta meg nektek és a vért és a disznóhúst és aminek (a levágásakor) nem Allahhoz, hanem máshoz fohászkodnak. Ám, aki kényszerű helyzetben (eszik ilyesmit), (…) az nem követ el vétséget." *Kor 2.173.*

[17] „Tilalmas nektek a döglött állat (ha), a vér, a disznóhús és aminek (a levágásakor) máshoz fohászkodnak mint Allah: a megfojtott, az agyoncsapott. (…) a vadállatoktól szétmarcangolt." *Kor 5.3-4*

[18] „Megtiltatott nektek a döglött állat (húsát), a vért, a disznóhúst és azt amely (a levágásakor) máshoz hangzik el a fohász, mint Allahhoz. Ám, aki kényszerű helyzetben (tesz ilyesmit), anélkül, hogy (az a tilalmat) áhítozná, vagy át akarná hágni (az előírást) – (az iránt) Allah bízvást megbocsátó és könyörületes." *Kor 16.115.*

A házassági előírások között szerepel, hogy addig nem lehet pogány nőt feleségül venni, illetve pogány férfihez nőt feleségül adni, amíg az új házastárs meg nem tér. [19]

[19] „Ne házasodjatok pogány asszonyokkal, amíg nem lesznek hívők. (…) És ne adjatok feleségül (hívő asszonyokat) pogányokhoz, amíg nem lesznek hívők!" *Kor 2.221.*

A vérfertőzés elkerülése érdekében tilos az apa volt feleségét vagy özvegyét elvenni [20],

[20] „Ne házasodjatok olyan asszonyokkal, akikkel atyáitok kötöttek házasságot." *Kor 4.22*

illetve, tilos volt a közeli rokonokkal kötött házasság is. [21]

[21] „Tilalmas nektek házasságot kötni: anyáitokkal, leányaitokkal, nővéreitekkel, apai és anyai nagynénjeitekkel, fivéretek leányaival, nővéretek leányaival, nevelő anyáitokkal, akik szoptattak benneteket és tejtestvéreitekkel, anyósaitokkal, a ti gyámságotok alatt álló mostohalányaitokkal

azoktól az asszonyaitoktól, akikkel már együtt háltatok; ha még nem háltatok volna velük, akkor ez nem róható föl vétketekül; tilalmas továbbá: saját ágyékotokból sarjadt fiaitok feleségeivel s az, hogy két nővért együtt vegyetek feleségül - kivéve azt, ami már a múltban megtörtént." *Kor 4.23.*

JÁKOB: Mózes is részletesen felsorolta a vérfertőzés formáit és annak következményeit. [22]

[22] „És ha valaki feleségül vesz valamely asszonyt annak anyjával egybe, (…) tűzzel égessenek meg. (…)
És ha valaki feleségül veszi az ő leánytestvérét (…) és meglátja annak szemérmét, és az is meglátja az ő szemérmét (…) irtassanak ki. (…)
A te anyád lánytestvérének (…) vagy az atyád leánytestvérének (…) szemérmét se fedd fel. (…)
Ha valaki nagynénjével hál, (…) magtalanul haljanak meg. (…)
Ha valaki pedig elveszi fiútestvérének feleségét, (…) vérfertőzést követ el." *Móz 3.20.14-20.*

JUSZUF: Nálunk nagyon fontos az igaz hit elhagyásának tilalma. Aki igazhitű létére áttér más vallásra, arra Allah lesújt. [23]

[23] „Akik nem hisznek Allahban, miután hívők voltak – kivéve, akik kényszerből cselekszenek, azokra Allah haragvása lesz és szörnyű büntetés lesz osztályrészük." *Kor 16.106.*

A lopás büntetése elrettentő: kézlevágás. [24]

[24] „A tolvajnak (…) vágjátok le a kezét." *Kor 5.38.*

Az erőszakos bűncselekmények elkövetőit is szigorúan büntetjük. [25]

[25] „Akik vétkeznek az emberek ellen és jogtalanul vetemednek erőszakosságra a földön. Fájdalmas büntetés lesz az osztályrészük." *Kor 42.42.*

Gyilkosság esetén szabad a megtorlás. [26]

[26] „Ti hívők! Ölés esetén előíratott nektek a megtorlás: szabad a szabadért, (…) a (tettes) fizetsége az előbbi részére illendő módon (történjék)." *Kor 2.178.*

JÁKOB: Mózes előírta, ha valaki vért ontott, annak is a vére ontasson. [27]

[27] „A ki ember-vért ont, annak vére ember által ontassék ki: mert Isten a maga képére teremté az embert." *Móz 1.9.6.*

Juszufék csak ezt a tételt vették át tőlünk, holott mi sokkal részletesebben fektettük írásba gyilkossággal kapcsolatos büntetéseket. Ha valaki halálra vert valakit, büntetése halál, [28]

[28] „A ki úgy megver valakit, hogy meghal, halállal lakoljon." *Móz 2.21.12.*

életért élet jár; az ősi törvényt követjük: Szemet szemért, sebet sebért. [29]

[29] „De ha veszedelem történik: akkor életért életet adj. Szemet szemért, fogat fogért, kezet kézért, lábat lábért. Égetést égetésért, sebet sebért, kéket kékért." *Móz 2.21.23-25.*

JUSZUF: Mi a paráználkodást az asszonyokat halálukig tartó elzárással büntetjük. [30]

[30] „Azok ellen, akik asszonyai közül paráználkodnak, hívjatok négy tanút. (…) Ha ők (…) tanúskodnak, akkor őrizzétek őket erősen a házatokban, amíg el nem szólítja őket a halál.” *Kor 4.15.*

Azonban ha férfi paráználkodik, de később megbánja tettét, akkor elkerülheti a büntetést. [31]

[31] „És ha közületek (férfiak közül) követnek el ketten (paráznaságot), akkor büntessétek meg őket! Ám ha megbánást tanúsítanak, (…) hagyjátok őket bántatlanul.” *Kor 4.16.*

JÁKOB: Álljunk meg egy pillanatra! Juszuf nem említi a homoszexualitást, csak homályosan utal rá. Mi viszont eleve megtiltottuk a homoszexualitás kapcsolatot. [32]

[32] „Férfiúval ne hálj úgy, a mint asszonynyal hálnak, útálatosság az.” *Móz 3.18.22-23.*

JUSZUF: Nálunk a jó hírnév megsértése is büntetést von maga után. [33]

[33] „Aki tisztes férjes asszonyoknak kelti rosszhírét, és azután nem hoz négy szemtanút, azt korbácsoljátok meg (…) és ne fogadjatok el tőle tanulságtételt soha többé.” *Kor 24.4.*

JÓZSEF: Máté szerint aki ölt, az méltó a halálra. [34]

[34] „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne ölj, mert a ki öl, méltó az ítéletre.” *Máté 5.21.*

Bűn a paráználkodás [35]

[35] „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne paráználkodjál!” *Máté 5.27.*

és a hamis eskütétel is tilos. [36]

[36] „Ismét hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: hamisan ne esküdjél.” *Máté 5.33.*

Az alamizsnaosztást úgy kell végezni, hogy az osztó ne legyen képmutató. [37]

[37] „Azért mikor alamizsnát osztogatsz, ne kürtöltesd magad előtt, a hogy a képmutatók tesznek a zsinagógákban és az utczákon, hogy az emberektől dicséretet nyerjetek.” *Máté 6.2.*

Jézus parancsolatai a következők voltak: Ne ölj, ne lopj, ne paráználkodjál, ne esküdj hamisan, szeresd felebarátaidat, és oszd el a vagyonod. [38]

[38] „Jó mester, mi jót cselekedjem, hogy örök életet nyerjek? Ő pedig monda néki: (…) Tartsd meg a parancsolatokat. Monda néki: Melyeket? Jézus pedig monda: Ezeket: Ne ölj, ne paráználkodjál, ne lopj, hamis tanubizonyságot ne tégy. Tiszteld atyádat és anyádat: és: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. (…) Mi fogyatkozás van még bennem? (…) Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyonodat, és oszd ki a szegényeknek.” *Máté 19.16-21.*

Máté később ezekből két alapvető parancsolatot emel ki. Az első: Szeresd az Urat! A második: Szeresd felebarátodat! [39]

[39] „Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben? Jézus pedig monda néki: Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és nagy parancsolat. A második pedig hasonlatos ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat. E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták." *Máté 22.36-40.*

A legnagyobb lelki bűn az volt, amikor az emberek felcserélték az Istent állatok képére, szobrára – Isten meg is büntette őket ezért. [40]

[40] „És az örökkévaló Isten dicsőségét felcserélték a mulandó embereknek és madaraknak és négylábú állatoknak és csúszó-mászó állatoknak képmásával.
Annakokáért adta is őket az Isten szivök kívánságaiban tisztátalanságra, hogy egymás testét megszeplősítsék. Mint a kik az Isten igazságát hazugsággá változtatták, és a teremtett dolgokat tisztelték és szolgálták a teremtő helyett, a ki mind örökké áldott." *Rom 1.23-25.*

De térjünk vissza az előírásokra: Az első előírások lelkiek, ám mivel az ember emberből van, könnyen hajlik a rosszra. [41] [42]

[41] „Mert tudjuk, hogy a törvény lelki: de én testi vagyok, a bűn alá rekesztve." *Rom 7.14.*
[42] „Én az elmémmel az Isten törvényének, de testemmel a bűn törvényének szolgálok." *Rom 7.25.*

Szent Pál ismét felsorolja a legfontosabb parancsolatokat, melyekben összekeverednek a testi és lelki bűnök. A „ne paráználkodj" parancs mellett ott van a hamis tanúságtétel tiltása is. [43]

[43] „Mert ez: Ne paráználkodjál, ne ölj, ne orozz, hamis tanubizonyságot ne szólj, ne kívánj, és ha valamely parancsolat van, ebben az igében foglaltatik egybe: Szeresd felebarátod, mint tenmagadat." *Rom 13.9.*

AZ EGYIPTOMI: Mindennapi életünket szabályozó rendeletek csak ránk – elsősorban a nemesekre, papokra – vonatkoznak; azokra, akik megengedhetik maguknak, hogy a testüket megőrizzék az idők végezetéig. [44] [45]

[44] „A Törvényt és Igazságot
Én a szívemben hordozom,
(1) Mert a rosszat kitéptem belőle gyökerestől.
(2) Nem okoztam szenvedést az embereknek,
(3) Családom tagjaival sem voltam erőszakos.
(4) Igazságot hamisságra föl nem cseréltem.
(5) Silány emberekkel nem közösködtem soha.
(6) Nem tettem törvénytelent,
(7) És nem dolgoztattam mértéken felül másokat.
(8) Hogy gőgömet tápláljam,
(9) Rangot nem szereztem soha.
(10) Szolgáimat nem gyötörtem.
(11) Nem káromoltam az isteneket.
(12) Szűkölködők szájától nem vontam meg a falatot.
(13) Idegen előttem minden, mi az isteneknek utálatos.
(14) Sohasem hagytam, hogy úr a szolgáját megkínozza.
(15) Oka nem voltam szenvedésnek,
(16) Éhínséget sem okoztam soha.

(17) Ember miattam sohasem könnyezett.
(18) Nem öltem, és nem bujtottam senkit gyilkolásra.
(19) Nem terjesztettem ragályt az emberek között.
(20) Oltárról adományt nem oroztam,
(21) Nem loptam el az istenek szent kenyerét.
(22) Adományaiktól nem fosztottam meg
A szent szellemeket.
(23) A templomban gyalázatosságot nem cselekedtem.
(24) Áldozati adományaimat nem csökkentettem.
(25) Nem próbáltam csalárdsággal növelni vagyonomat,
Más földjét jogtalanul a magaméhoz nem csatoltam.
(26) Hamis súlyokat nem használtam,
A mérésnél nem csaltam soha.
(27) Gyermekek szájától nem vontam meg a tejet.
(28) Más marháját el nem hajtottam.
(29) Csapdákat nem állítottam, s nem ejtettem tőrbe
Az istenek ligetében a szárnyasokat.
(30) Szent vizeikben nem fogtam halat.
(31) Nem tartóztattam fel a vizet áradás idején,
S nem rongáltam meg a gátakat.
(32) Nem oltottam el olyan tűzet, melynek égnie kell.
(33) A húsáldozat szabályait betartottam.
(34) Nem loptam el a templomok áldozati barmait.
(35) Nem szálltam szembe az istenek akaratával.
Tiszta vagyok!" *Egy 2.18-19.*

[45]
Öles léptekkel járó szellemlény, (…)
1. Istentelenül nem cselekedtem soha!
2. Kegyetlen nem voltam soha!
3. Tudd: szívem undorodik a durvaságtól.
4. Rablást én soha el nem követtem.
5. Felebarátaimnak készakarva nem ártottam soha.
6. A vékát, mellyel gabonát mérnek,
Nem hamisítottam meg soha.
7. Szándékkal nem csaptam be soha másokat.
8. Nem loptam el soha az isteneknek járó adományt.
9. Szándékosan nem mondtam valótlant soha.
10. Tudd, hogy embertársaim szájától
Soha nem vontam meg a falatot.
11. Rágalmat nem szórtam soha.
12. Nem kötekedtem, s nem szálltam vitába igazamért.
13. Tudd, hogy a templomok barmait nem öltem le soha.
14. Sosem csaptam be s nem vezettem félre másokat.
15. Tudd, hogy sosem vettem el más földjét.
16. Tudd, hogy hallgatózással sosem lestem ki titkokat.
17. Bűnös módon sohasem fecsegtem.
18. Sosem átkoztam másokat.
19. Házasságtörő nem voltam soha!
20. Magányomban sosem mocskoltam be tisztaságomat.

21. Félelmet sosem terjesztettem az emberek között.
22. Az idők rendjét soha nem forgattam fel.
23. Tudd, hogy sosem engedtem
    Fellobbanó haragomnak.
24. Mindig meghallgattam az igazság szavát.
25. Civódásban nem leltem kedves soha.
26. Embertársaim sosem ontottak miattam könnyeket!
27. A természet ellen sosem vétettem férfiakkal.
28. Türelmetlen nem voltam soha.
29. Sosem sértettem, gúnyoltam másokat.
30. Vitát, verekedést sohasem kerestem.
31. Hebehurgyán sosem cselekedtem.
32. Mindig tiszteltem az isteneket.
33. Bőbeszédű nem voltam soha.
34. Becstelenül, rossz szándékkal
    Sohasem cselekedtem.
35. Sosem átkoztam a királyt.
36. Sosem mocskoltam be a vizeket.
37. Beszédem gőgös nem volt soha.
38. Sosem átkoztam az isteneket.
39. Követelődző, öntelt nem voltam soha.
40. Történtéssel rangot soha nem szereztem.
41. Csak törvényes úton növeltem vagyonomat.
42. Mindig tiszteltem városom isteneit."

Egy 2.20-23.

JUSZUF: Hallottam, amikor a zsidók kivonultak Egyiptomból, Mózes utasítására kölcsönkérték a szomszéd – nem zsidó – emberek arany- és ezüstedényeit, és magukkal vitték.

JÁKOB: Igen, valóban ez történt, de az egyiptomiak tartoztak nekünk, mert éveken keresztül rabságban tartottak minket. A „ne kívánd a másét", a „ne lopj" előírások természetesen mindenkire vonatkoztak a népen belül. Egészen más a helyzet azonban akkor, amikor háború van. Egyébként a Korán is előírta, hogy „a zsákmány Allahot és a prófétát illeti." [Kor 8.1.] Ez nem egyéb, mint a rablás és zsákmányszerzés törvényesítése, nem igaz?

JUSZUF: Rendben van. Elismerem, volt ilyen, de ez minden nép esetében előfordult. Ugyancsak előfordul más népnél is, hogy a hitetlenek elleni harcban elesett hősök egyenesen a Paradicsomba jutnak. [46]

[46] „Akik azonban a túlvilágot akarják megvásárolni az evilági életért, azok harcoljanak Allah útján! Ám aki Allah útján harcol, annak – essen el, avagy győzzön –nagy fizetséget fogunk adni. Vajon miért nem harcoltok Allah útján és azokért a férfiakért, nőkért és gyerekekért, akiket gyengeségük miatt elnyomnak, s akik azt mondják: Urunk! Vigyél ki minket ebből a városból, amelynek gonoszak a lakói, s rendelj nékünk magadtól gyámolítót, s rendelt nékünk magadtól segítőt!" *Kor 4.74-75.*

Nálunk az igazhitűek között is tilos volt a lopás, a gyilkosság, valamint az uzsorakamat. [47]

[47] „ Akik uzsorát habzsolnak, úgy támadnak fel, mint az, akit a Sátán földresújtott az érintésével. (…) Allah azonban megengedte az adásvételt, ám megtiltotta az uzsorát. (…) Ha (adósaitok között) akad valaki, aki szorult helyzetben van, (annak adjatok) haladékot, amíg könnyebbsége lesz.” *Kor 2.275-280.*

JÁKOB: Ugyan már! Mózes eleve kikötötte az uzsorakamat szedését. [48]

[48] „Az idegentől vehetsz kamatot, de a te atyádfiától ne végy kamatot.” *Móz 5.23.20.*

JUSZUF: Ahogy azt már korábban említettem, ha egy igazhitű megöl egy másik igazhitűt, szabad a megtorlás, vagy pedig fizetni kell, vérváltságot kell adni. [26]

A VALKŰR: Juszuf odáig van az intézkedéseikkel. Pedig egy normális társadalomban a törzsön, népen belüli gyilkosságot meg kell büntetni. Mi vagy három évre száműzetésbe küldtük a vétkest, s ezzel lelkileg megtörtük, vagy vérváltságot kellett fizetnie – ez volt a testi büntetése. [49][50]

[49] „Követelem tehát, hogy ezért ő [fia gyilkosa] kitaszítottá váljék, kit senki sem táplálhat, senki nem kísérhet, és senki semmiképpen meg nem segíthet.” *Nja 2.152.*
[50] „Aki sokakat megölt már, anélkül, hogy vér váltságot fizetett volna valamelyikért is.” *Nja 1.54.*

Nem tettük kötelezővé a pénz elfogadását, [51]

[51] „Eyvind az oltárház békéjét bontotta meg a gyilkossággal, ezért nyomban kitaszították, és el kellett hagynia az országot. (…) ők eddig még soha váltságot nem fogadtak el emberekért, és nem fognak ezután sem.” *Kop 103.*

mert volt olyan vélemény is, hogy a fizetés gyávaság. [52]

[52] „Nagyon is igaz a régi mondás: fizetés – gyávaság.” *Hraf 60.*

Pontosan meg kellett határoznunk, kinek a joga a bosszúállás. Aki a meggyilkolt szemét, orrát lezárta, és a testből kihúzta a gyilkos fegyvert, annak kellett bosszút állni.

JUSZUF: Igen, mindenki védi saját hitét. Mi azt valljuk, ha valaki megöl egy embert, az olyan, mintha megölte volna az összest. [53]

[53] „Emiatt írtuk elő Izrael fiai számára azt, hogy ha valaki megöl egy emberi lényt (…) akkor az olyan, mintha az összes embert ölte volna meg. Aki ellenben életben tart valakit, olyan az, mintha az összes embert életben tartotta volna.” *Kor 5.32.*

JÁKOB: Jól mondja, de ki kell igazítanom. Ez a gondolat tipikusan a hit fegyverrel történő terjesztése, ami jellemző az iszlámra. Mi azt mondjuk, aki megment egy embert, az egész emberiséget menti meg.

A KÍNAI: Mi is azt tartjuk, ha valaki megment egy életet az istenek között a helye. [54]

[54] „Ha megmentesz egy életet, buddhák között van a helyed.” *Maj 1.542.*

A HINDU: Mi ketté tudtuk választani a testi és lelki bűnök fogalmát, pontosabban összehoztuk a kettőt. Ha valakinek egy szép nő láttán bűnös gondolatai támadtak, az már lelkében paráználkodott. [55]

[55][A szerzetes] „egy képzetet megjelenít magának. (…) Bűnös, gonosz gondolatai támadnak. (…) Ha a képzettel ellentétes (…) képzetre gondol, mégis bűnös (…) gondolatai támadnak, (…) vegye fontolóra azoknak a gondolatoknak a hitványságát." *Budd 46-48.*

JÓZSEF: Mi is ugyanezt valljuk. Ha valaki gonosz kívánság okán néz egy nőre, az már parázna. [56]

[56] „Én pedig azt mondom néktek, hogy valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, itt már paráználkodik azzal az ő szívében." *Máté 5.28.*

JÁNOS: Érdekes, nekem ilyenkor az jut az eszembe: „Na, ezt is unhatja már valaki."

A HINDU: Visszaveszem a szót. Törvényeink tiltották az élet kioltását, [57]

[57] „Élet kioltásától tartózkodni, (…) a nem kapott dolgok elvevése, (…) igaz beszédet szólni, (…) jóakaratú beszédet szólni, (…) mohóságtól és kapzsiságtól tartózkodni, (…) szitkozódástól és civakodástól tartózkodni, (…) haragtól és méregtől tartózkodni, (…) gőgtől tartózkodni." *Budd 81-84.*

de három esetben engedélyezte az állatok leölését. [58]

[58] „Három esetben nem szabad fogyasztani a húst: ha látták, hallották, sejtik [az állat leölését]. (…) Ha nem látták, nem hallották, nem sejtik, szabad elfogyasztani." *Budd 85-86.*

JÁNOS: Hát, ez tipikusan a „vizet prédikál és bort iszik" esete.

A HINDU: Vannak olyan dolgok, melynek védelmében meghalt emberek azonnal, még az életükben üdvözülnek. [59]

[59] „Aki tehén, király, asszony, pap vagy város védelmében
Veszti életét, üdvözül majd eljövendő életében." *Mes 1.43.*

És itt válaszolok Jánosnak: A szent tehén védelmében meghalt ember üdvözül.

JÁNOS: Ez nem érv. Szerintem mindenki egyetért velem abban, hogy ez bálványimádás.

JÁKOB: E hosszúra nyúlt beszélgetés végén, ismét felsorolnám a testi és lelki bűnöket: [60]

[60] „A testnek cselekedetei (…) ezek: házasságtörés, paráznaság, tisztátalanság, bujálkodás. Bálványimádás, varázslás, ellenségeskedések, versengések, gyűlölködések, harag, patvarkodások, visszavonások, pártütések. Irigységek, gyilkosságok, részegségek, dobzódások és ezekhez hasonlók. (…) A kik ilyeneket cselekszenek, Isten országának örökösei nem lesznek. (…) A léleknek gyümölcse: szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szívesség, jóság, hűség, szelidség, mértékletesség." *Gal 5.17-22.*

Testi-lelki büntetések

MODERÁTOR: Korábban beszélgettük már arról, hogy vannak testi és lelki bűnök.

JÁNOS: Közbevágok. Ha van testi és lelki bűn, akkor kell lennie testi és lelki büntetésnek is.

MODERÁTOR: Így igaz.

JÁKOB: A testi büntetést, annak legsúlyosabb formáját már több témakörben érintettük. Nem ismétlem meg önmagam, hanem kitérek a testi büntetés más formáira is. Maradjunk a sokat idézett „szemet szemért, fogat fogért" elv tárgyalásánál, valamint a csonkolásos büntetéseknél, a szemkitolástól a pénzbüntetésig. [1]

> [1]„Szemet szemért, fogat fogért, kezet kézért, lábat lábért,
> Égetést égetésért, sebet sebért, kéket kékért." *Móz 2.21.24-25.*

Lelki büntetésnek tartom – bár ezt lehet vitatni –, amikor valaki véletlenül megöl valakit, az száműzetésbe mehetett. [2]

> [2]„Akkor választa Mózes három várost, (…)
> Hogy oda fusson a gyilkos, a ki nem akarva gyilkolta meg az ő felebarátját." *Móz 5.4.41-42.*

A száműzetés azt jelentette, hogy adott helyre menekülve, senki sem bánthatta, viszont elvesztette a családi, rokoni kapcsolatait.

A VALKŰR: Mi is rendszeresen alkalmaztuk gyilkosság esetén a száműzetést mint büntetést, de a pénzváltságot is megengedtük.

JÁKOB: Általában ha a bűnelkövető bevallotta a bűn elkövetését, az Úr megbocsátott, [3]

> [3] „Vétkemet bevallám néked, bűnömet el nem fedeztem. Azt mondtam: Bevallom hamisságomat az Úrnak – és Te elvetted bűneim terhét." *Zsolt 32.5.*

pedig valaminek a bevallása néha rosszabb, mint a fizikai büntetés.

JÓZSEF: Az imádságainkban szerepel egy oda-vissza megbocsátás ígérete – ha az Úr megbocsát nekünk, akkor mi is megbocsátunk azoknak, akik vétkeztek, bűnt követtek el velünk szemben. [4]

> [4] „És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk azoknak a kik ellenünk vétkeztek:" *Máté 6.9-13.*

Nagyon pontosan megfogalmaztuk, hogy nem attól kell félnünk, aki a testünket megöli, hanem attól, aki a lelkünket a testünkkel együttpusztítja el. [5]

> [5] „És ne féljetek azoktól, a kik a testet ölik meg, a lelket pedig meg nem ölhetik: hanem attól féljetek inkább, a ki mind a lelket, mind a testet elveszteti a gyehennában." *Máté 10.28.*

JÁNOS: Ezt ma karaktergyilkosságnak nevezzük.

JÓZSEF: A második imánkban [6]

[6] „Mikor imádkoztok, ezt mondjátok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved. Jöjjön el a te országod. Legyen meg a te akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen a földön is.
A mi mindennapi kenyerünket add meg nékünk naponként.
És bocsásd meg nékünk a mi bűneinket: mert mi is megbocsátunk mindeneknek, a kik nékünk adósok. És ne vígy minket kísértésben: de szabadíts meg minket a gonosztól." *Luk 11.2-4.*

szintén a megbocsátást kértük az Úrtól, egyben ígéretet is tettünk, hogy mi is megbocsátunk azoknak, akik tartoznak nekünk, azaz nem tudják adóságaikat lerendezni.

AZ EGYIPTOMI: A túlvilági számonkérés során, ha nem feleltünk meg az előírásoknak, akkor a lelkünket Anubisz, a sakálfejű isten bekapta, és nem születhettünk újjá.

JUSZUF: Csak egy rövid gondolat erejéig megszakítom az eddigi beszélgetést. A lelki büntetések közé tartozik a szégyen. A szégyen, ami minket azért fog el, mert sajnáljuk a tettünket, szívesen visszacsinálnák, de nem lehet. A környezetünk és ismerőseink a szégyenünkre, a bűnünkre emlékeztetnek, márpedig így nem lehet élni. Nem lehet szégyenben élni, ezért inkább új földet, új embereket kell keresnünk. [7]

[7] „Menj! Mentsd meg lelkedet, szakítsd el láncaid,
Hagyd el hajlékod, mit holtak boltjait.
Menj! Lelsz még jobb hazát, jobb földet, szebb szerelmet,
De nem találsz sehol más lelket, mint a lelked.
Hogy élhetsz, esztelen, hol szíved szégyen érte?
Lelsz még hazát, hisz Allah a Földet tágra mérte!
S bár írva áll a sorsnál, hogy hol talál halálod,
Menj csak, nem tudhatod, halálod hol találod." *Ezer 29.*

A HINDU: Két véglet van: a gyönyör – a bűn és az önkínzás – a büntetés. [8]

[8] „Két véglettől kell távol tartani magát. (…) Egyik az, amelyik elmerül a gyönyörökbe, (…) a másik az, amely elmerül az önkínzásba. (…) A Beérkezett mindkét végletet elkerülve rátalált a középútra." *Budd 28-29.*

A kettő között lehet megtalálni a középutat.

JÁNOS: A Hindunak teljesen igaza van. Lefordítom a lényegét egyszerűbben. Nagyon jólesik a bor, a sör, a pálinka, olyan kellemesen csiklandozza az ember torkát. De másnap … – ezt a témát inkább hagyjuk. A bűn a gyönyör, az ivás élvezete, a büntetés pedig a másnapos állapot, a hányás, a fejfájás és a szokásos fogadalom: Holnaptól, azaz január elsejétől nem iszom! De meddig tart a fogadalom? Amíg a másnaposság el nem múlik.

A HINDU: Folytatom. A bűnt és büntetését úgy is meg lehet fogalmazni – ebben is kérem János egyszerű magyarázatát –, hogy van olyan életelv, mely szerint ami a jelenben boldogít, az a jövőben szenvedést okoz.

JÁNOS: Ez az előbbi magyarázatom.

A HINDU: Van olyan, ami a jelenben és a jövőben is szenvedést okoz.

JÁNOS: Maradjunk az italnál. Van olyan bor, amihez három ember kell. Kettő lefogja a harmadikat, és tölti bele a rossz bort. Meginni is rossz, de másnap még rosszabb.

A HINDU: Van olyan, ami most szenvedést okoz, de a jövőben boldogít.

JÁNOS: Tiszta szenvedést jelent, amíg ezt a nagy darab szőlőt bekapálom. De milyen jó lesz a borból inni!

A HINDU: Van olyan, ami most is és a jövőben is boldogságot okoz.

JÁNOS: Milyen szépen süt a nap! Jó nézni, hogy érik a szőlő. A meleg napsugarak nemcsak most melegítik az ember, hanem akkor, amikor megiszik egy pohár saját bort, melyet nap sugarai tettek ilyen ízletessé.

A VALKŰR: Teljesen jogos és ésszerű János magyarázata. Így én is könnyebben meg tudom magyarázni az előírásainkat. Azt mondtuk, hogy a szép leányokat meg lehet nézni, gyönyörködni lehet bennük, de elcsábítani, bajt hozni rájuk nem szabad. [9]

[9] „Ötödik tanácsom:
örvendj padokon pihenő
szép lányok láttán
álmodat mégse áldozd
csalképüknek, ne csábíts
asszonyokat se csókra.” *Edd 258-260.*

Ha a XXI. században élnénk, megkérdezném: „És ki fizeti a gyermektartást?” Gyönyör és büntetés. Jelenben gyönyör, jövőben büntetés.

JÁNOS: Nem beszélve az ajtócsapkodásról, ami hosszú távon komoly halláskárosodással jár. (Ha az asszony rájön!)

A VALKŰR: Visszatérek a büntetésre. Csak nagyon ritka esetben alkalmaztuk a halálbüntetést. A bűnök nagy részét pénzbüntetéssel kívántuk rendezni. Magunk között szólva, a pénzbüntetés sokkal jobban fáj, mint egy alapos verés vagy két-három nyakleves. A lopást, a rablást, a gyújtogatást, másik ember megsebesítését, a károkozást és még folytathatnám, pénzbüntetéssel rendeztük le. A legsúlyosabb büntetésnek – a halálbüntetést leszámítva – a száműzetést tartottuk. [10]

[10] „Követelem tehát, hogy ezért ő kitaszítottá váljék, kit senki sem táplálhat, senki sem kísérhet, és senki semmiféleképpen meg nem segíthet.” *Nja 2.152.*

A száműzetésre ítélt ember elveszítette addigi kapcsolatait, ételt, italt senki sem adhatott neki, bárki büntetlenül megölhette. Ha letelt a száműzetés ideje, visszatérhetett és tiszta lappal folytathatta az életét.

Érdekes büntetés – testi, fizikai –, mégis inkább lelki büntetésnek számítom a haj levágását. [11]

[11] „A lakosság nagy számához képest fölöttébb kevés a házasságtörés: büntetése azonnali és a férjre bízva: levágja az asszony haját, a csupasz nőt rokonainak szeme láttára űzi ki a házból, és az egész falun végigkorbácsolja.” *Tac 51.*

A FINN: Nagyon szerteágazóan kidolgoztuk az asszonyaink büntetését, ha valamilyen bűnt követtek el, bár ez inkább a nevelés témájához kapcsolódik, [12]

[12] „Ne verjed vágott virgáccsal, ne csépeljed csűr sarkában! (…)
Ne hagyd, hogy apósa üsse, rossz anyósa rágalmazza! (…)
vagy valaki vendég verje, szomszédasszony szidalmazza." *Kal 1.195.*

ezért azt javaslom, hogy a neveléssel külön témaként foglalkozzunk.

MODERÁTOR: Jogos a felvetés. Sort kerítünk a nőnevelés tárgyalására is.

JÁKOB: A görög-római műveltséggel is rendelkező Flavius Josephus egy érdekes történetet mesélt a bűnről és annak „büntetéséről". [13]

[13] „József (…) egyszer bátyjával együtt Alexandriába ment, (…) meglátott egy táncosnőt, (…) szerelemre gyulladt iránta. (…) Meg is mondta bátyjának, s megkérte, tartsa titokban ezt a bűnös vágyát – hiszen zsidóknak tilos idegen nőkkel közösülni, de legyen segítségére. (…) Solymion megígérte neki. (…) Éjjel menyasszonyi díszbe öltöztette leányát, s beküldte hozzá, hogy háljon vele. (…) Nem vette észre, (…) mivel kissé ittas volt és így bátyja leányával hált, (…) egyre jobban megszerette. (…) Bevallotta neki az igazat: inkább megengedte, hogy megbecstelenítse az ő leányát." *Flah 68*

Manapság azt mondanák: „No comment!"

A HINDU: A testünket két fő hatás éri: az öröm és a bánat, [14]

[14] „Ez a test halandó, a halál zsákmánya. Csupán tartózkodóhelye a halhatatlan, testetlen Önvalónak. A test örömnek és bánatnak van alávetve, mert ami test, az nem tudja távol tartani magától az örömet és bánatot. A testetlent viszont nem érinti sem az öröm, sem a bánat."
Upa 106.

vagyis a bűn és büntetése. Az öt érzékszervünk érzékeli az öt gyönyört, [15]

[15] „Az öt gyönyör: hang, tapintás, alak, íz, szag." *Upa 180.*

de ezek magukban hordozzák a büntetést is.

A MEZOPOTÁMIAI: Nekem rögtön Jákob után kellett volna szólnom, hiszen majdnem szó szerint ugyanazokat mondjuk, mint Jákob. Ha valaki kiüti egy embertársának a szemét, az övé is üttessen ki, [16]

[16] „Ha egy awelum (…) szemét elpusztította: pusztítsák el az ő szemét." *Hamu 196.§.*

vagy a fogát. [17]

[17] „Ha awelum (…) fogát ütötte ki: üssék ki az ő fogát." *Hamu 201.§.*

Ha megtagadja szüleit, ki kell vágni a nyelvét. [18]

[18] „Ha (…) fia (…) azt mondja: »Te (…) nem vagy apám (…) anyám«, nyelvét vágják ki.” *Hamu 192.§.*

De ezekről már beszéltünk.

JUSZUF: Én sem szeretnék ismétlésekbe bocsátkozni, mi is alkalmaztuk a kézlevágást [19]

[19] „a tolvajnak (…) vágjátok le a kezét.” *Kor 5.38.*

a szemkitolást [20]

[20] „Szemet szemért.” *Kor 5.45.*

és a többi büntetést.

A legnagyobb büntetésnek azt tartottuk, ha valaki nem juthatott be a mennyországba.

JÁNOS: Sok érdekes dolgot hallottunk, de nem beszéltünk a deresre húzásról (testi fenyítés), a szégyenketrecről (lelki és testi büntetés), a füllevágásáról, a kéz csonkolásáról, a szégyenbélyegekről, a deportálásokról és lehetne még folytatni.

MODERÁTOR: János öregapja azt mondta: Eljutottunk a tiszta forráshoz, bármennyit is ittál rengeteg maradt, maradt másnak is. Ezeket a témákat hagyjuk másnak, nem lehet mindennel egyszerre foglalkozni.

Testi - lelki tisztaság

MODERÁTOR: Beszélgettünk a testi és lelki bűnökről és azok büntetéséről. Ha vannak testi és lelki bűnök, akkor van testi és lelki tisztaság is.

JÁKOB: Én a magam részéről azt nevezem testi és lelki tisztaságnak, ha valaki a törvényeket, előírásokat betartja.

JÓZSEF: Nagyon sok minden dolgot átvettünk Mózes előírásaiból, de szerintem nincsen olyan ember, aki az összes előírást be tudná tartani, aki még csak gondolatban sem vétkezett, hiszen több száz, legalább hatszáz előírás „szabályozta" az emberek életét. Mi, belátva, hogy emberből vagyunk, ki vagyunk téve a test bűneinek, esendőségének, gyarlóságának, csak két alaptörvényt határoztunk meg.

JUSZUF: Már megint nekem kell döntőbírónak lennem a két vitatkozó között. Allah elismerte, hogy az ember gyarló, ezért Allah megbocsátja az akaratlan vétkeket. Nem akarok vitatkozni, érvelni, kinek van igaza, inkább úgy közelítem meg a témát, mit kell tennem, hogy a testi, egyben a lelki tisztaságot elérjem. Hangsúlyozom, nem a törvények, előírások betartására gondolok.

MODERÁTOR: Közelítsük meg ebből a szempontból a témát! Juszuf, átadom a szót.

JUSZUF: Ha mi Allahhoz fordulunk, akkor csak tiszta testtel tehetjük meg, minden ima előtt meg kell könyékig mosakodnunk. Ha nincs víz, akkor a körülményeink ismeretében homokkal tisztítjuk meg magunkat. [1]

[1] „Ti hívők! Ha istentisztelethez álltok föl, akkor mossátok meg az orcátokat és a kezeteket könyékig. (…) Ha (…) nem leltek vizet, akkor folyamodjatok tiszta homokhoz." *Kor 5.6*

Allah előtt csak tisztán jelenhetünk meg. A testi tisztaságon túlmenően a lelki tisztaság is fontos. Leegyszerűsítve: istentiszteleten részegen nem szabad megjelenni. [2]

[2] „Az istentiszteleten nem lehet részt venni ittasan, valamint vízzel, homokkal meg kell tisztálkodni." *Kor 4.43*

JÁNOS: Ez szerintem természetes dolog. Öregapám mesélte, hogy szombaton megfürödtek, vasárnap tiszta ruhába mentek a misére, gyóntak, áldoztak – ekkor rám kacsintott az öreg, és megkérdezte:

– Ha idegen faluban vagy, hogy találod meg a kocsmát?
– Nem tudom – válaszoltam.
– Hát, ahol sok bicikli van megtámasztva.
– Az meg hol van? – kérdeztem.
– Hát a templom mellett.
– És miért van a templom mellett a kocsma?
– Hát hogy a mise után be tudjunk menni, mert mise előtt nem szoktunk inni. Addig iszogattunk, míg az asszonyok el nem készítették az ebédet, akkorra hazamentünk.

JUSZUF: No lám! Csak-csak nincsen új a nap alatt. Pedig nem is beszéltünk erről Jánossal.

A MEZOPOTÁMIAI: Nem célom, hogy bizonyos szokásainkat összehozzam a keresztény szokásokkal, csak megemlítem, hogy az elhunytat a túlvilági útja során vízzel tisztítottuk meg. [3]

[3] „tisztulás vizével hintenek meg a Tiszta-Víz Kapujában." *Agy 61-72*

A VALKŰR: Én sem kötöm össze a keresztény hagyományokkal azt a szokásunkat, hogy az újszülött gyerekeket vízzel hintettük meg, [4]

[4] „Aztán született egy fiuk, akit vízzel hintettek." *Kop 66*

de, hogy még jobban bonyolítsam a dolgokat, az elhunyt tetemét szépen megmosdatva helyeztük nyugovóra. [5]

[5] „Fölkarolta a holttestet, megmosdatta, és elvégzett mindent, ami szokás szerint a temetéshez kellett. Ástak egy sírgödröt, és belehelyezték Thórólfot teljes ruházatban és fegyvereivel együtt, (…) majd köveket hordtak a halottra, és sírdombot emeltek föléje." *Kop 116*

Hogy az emberek még jobban odafigyeljenek erre a szabályra, legfontosabb tanácsaink között is szerepel a halott mosdatása. [6]

[6] „Kilencedik tanácsom:
temesd el a halottat, bárhol is lelsz rá, (…)
az elhunytnak, méltón
mosdasd meg, fésüld,
törölgesd le féltőn,
így tedd koporsóba.
Kívánj neki áldott álmot." *Edd 258-260*

JÁKOB: A testi tisztasághoz tartozik a széklet betemetése is, [7]

[7] „Más napokon kapájukkal – mert ilyesféle az a kis balta, amelyet az újonnan belépők kapnak – egy láb mély gödröt ásnak: beburkolóznak köpenyegükbe, hogy meg ne sértsék Isten fényes napját, elvégzik szükségüket, és a kiásott földdel újra betöltik a gödröt: erre a célra a legfélreesőbb helyeket választják ki (…) meg szoktak utána mosakodni." *Flah 154*

amit már Mózes is előírt. [8]

[8] „A táboron kívül valamilyen helyed is legyen, hogy kimehess oda.
És legyen ásócskád a fegyvered mellett, hogy mikor leülsz, kívül gödröt áss azzal, ha felkelsz betakarhassad azt, a mi elment tőled." *Móz 5.23.12-13.*

JÁNOS: Megint mindenki félremagyaráz mindent. Ha valaki látott újszülött gyereket, egyértelmű, hogy meg kell fürdetni. Ha valaki látott halottat, azt is.

A HINDU: Emlékszem arra, amikor János öregapját valaki megkérdezte, evett-e ma már szalonnát, azt válaszolta, igen, de hozzátette, nem síkos a szája. Ezt csak azért hoztam fel, mert mi csak tiszta szájjal tettük meg eskünket, azt kiöblítettük. [9]

[9] „A bráhmana erre annak jeléül, hogy ünnepélyes ígéretet akar tenni, kimosta a száját.” *Mes 1.220*

Természetesen a fogainkat is megmostuk. [10]

[10] „Mikor erre az elhatározásra jutott, hajnalban megtisztította fogait.” *Mes 1.43*

A NOMÁD: A természeti viszonyaink is nagyban befolyásolták az életünket, a tisztaságunkat, akárcsak Juszuféknál. Ők víz hiányában homokkal mosakodtak, mi gyakran kihasználtuk a tűz tisztító, fertőtlenítő hatásait. A hozzánk jövő embereknek Carpini szerint két tűz között kellett átmenni, hogy megtisztuljanak.

AZ EGYIPTOMI: A fizikai tisztaság feltétele a tiszta víz, ezért mi megbüntettük azokat, akik beszennyezték a vizet. [11]

[11] „Sosem mocskoltam be a vizeket.” *Egy 2.20-23.36*

A FINN: Én nem idézek semmiből, csak egy szót mondanék: szauna.

JÓZSEF: János említette a keresztelést, az újszülött megmosdatását, ami kétségtelen egy fizikai folyamat, de a vízzel történő keresztelés lelki tisztaságot is jelentett. [12]

[12] „Én ugyancsak vízzel keresztellek titeket megtérésre, de a ki utánam jő, erősebb nálamnál, (…) Szent Lélekkel és tűzzel keresztel majd titeket.” *Máté 3.11-12*

JÁNOS: Valami nem stimmel. Egy újszülöttnek mi bűne lehet?

MODERÁTOR: Ebbe a kérdésbe most ne menjünk bele!

JÁKOB: Felvetek egy érdekes témát. Mi nagyon fontosnak tartottuk a „testi tisztaságot” – szándékosan kiemelve a fogalmat, amit úgy kell érteni, hogy az illetőnek nincs semmiféle testi hibája. Ezt azért tartottam fontosnak megemlíteni, mert aki testi fogyatékos volt, nem lehetett pap. [13]

[13] „Senki sem áldozhat, a kiben fogyatkozása van: vagy vak, vagy sánta, vagy csonka orrú, vagy hosszú tagú. (…) Sem az, a ki törött lábú, vagy törött kezű, vagy púpos, vagy törpe, vagy szemfájós, vagy viszketeges, vagy sömörgős, vagy a ki megszakadott.” *Móz 3.21.1-21*

JÁNOS: Öregapám mondaná: „Ép testben ép lélek”

JÓZSEF: Jákobbal szemben mi nem írtuk elő a vallási elöljárók megválasztása előtt a testi hiba kizáró feltételét, csak a jellemét vizsgáltuk: [14]

[14] „A püspök feddhetetlen legyen, egy feleségű férfiú, józan, mértékletes, illedelmes, vendégszerető, a tanításra alkalmatos: Nem borozó, nem verekedő, nem rút nyereségre vágyó, hanem szelíd, versengéstől ment, nem pénzsóvár.” *Tim 3.2-3*

A többi vallási vezetőre, illetve a feleségekre is szigorú szabályok vonatkoztak: [15]

[15] „Tisztességesek legyenek, ne kétnyelvűek, (…) feddhetetlenek, (…) nem patvarkodók, józanok [legyenek].” *Tim 3.8-11*

JÁKOB: A víz tisztító szerepe mellett a tűz ilyen tulajdonságát mi is kihasználtuk. [16]

[16] „Minden egyebet is, a mi állja a tűzet vigyétek át a tűzön, és megtisztíttatik, de a tisztítás vízzel is tisztítassék meg: mindaz pedig a mi nem állja a tűzet, vízen vigyétek át.” *Móz 4.31.23*

A testi hibát mint kizáró tényezőt az áldozati állatokra is kiterjesztettük. [17]

[17] „Ne áldozzál az Úrnak (…) olyan ökröt és juhot, a melyen valami fogyatkozása van.” *Móz 5.17.1*

Természetesen abból indultunk ki, nehogy selejtes árut áldozzunk az Istennek.

MODERÁTOR: Ezt a témakört is megbeszéltük. Javaslom, térjünk vissza a hét főbűnre, de először beszéljünk az alaptörvényekről még egyszer.

Gondolatok az alaptörvényekről

MODERÁTOR: Folytassuk a beszélgetéseket egy kissé szokatlan módon! Hasonlítsuk össze, ki mit gondol az alaptörvényekről, melyek szinte mindenhol előfordulnak!

JÁNOS: Ezekben a beszélgetésekben én csak kibic vagyok, egy tanulatlan ember. Ennek ellenére azt javaslom, kezdjük a legalapvetőbb dologgal, a hittel, az istenhittel.

JÁKOB: A mi alaptörvényeinkben szinte első helyen szerepel az a tétel, hogy az Istent nem szabad ábrázolni. [1]

[1]„Ne legyenek néked idegen isteneid én előttem. Ne csinálj magadnak faragott képeket, és sem hasonlót azokhoz, a melyek fenn az égben vagy melyek alant a földön (…) vannak." *Móz 2.20.3-4*

MODERÁTOR: Ha jól értem, ezért tilos az Isten ábrázolása.

JÁKOB: Igen.

MODERÁTOR: Van valami konkrét oka annak, hogy miért nem szabad az Istent ábrázolni, lefesteni, szobrot faragni róla?

JÁKOB: Erre is igen a válaszom. Nézzük meg, mit mondott az Isten Mózesnek, amikor az égő csipkebokorból megszólította: [2]

[2] „Ne jöjj ide közel, oldd le a te saruidat lábadról." *Móz 2.3.5*

Ha elolvassuk Mózes „találkozását" az Istennel [3], érdekes következtetést vonhatunk le:

[3] „És mondá Mózesnek: Jöjj fel az Úrhoz te és Áron (…) és az Izráél vénei közül hetvenen és hajtsátok meg magatokat előtte távolról." *Móz 2.24.1*

Az Isten nem jelent meg sem Mózes, sem a vének, sem az emberek előtt, csak távolról lehetett imádni.

Fel kell hívnom mindenki figyelmét egy fontos dologra. A mi Istenünk ember alakú Isten, hiszen amikor megteremtette az embert önmagát vette alapul. [4]

[4] „Teremté az Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt: férfiúvá és asszonynyá teremté őket." *Móz 1.1.27*

JÁNOS: Én vagyok az örök kételkedő. Hogyan tudott az Isten önmagát alapul véve férfit és nőt teremteni?

MODERÁTOR: Ez most nem tartozik ide. Menjünk tovább!

JÓZSEF: Kivételesen igazat kell adnom Jákobnak. Hiszen: [5]

[5] „Az Istent soha senki nem látta: az egyszülött Fiú, a ki az Atya kebelében van, az jelentette ki őt." *Ján 1.18*

JÁNOS: Igen. Az Isten saját képére teremtette az embert, tehát az Isten is emberi vonásokat tartalmaz.

JÁKOB: Igen, de nem tudjuk pontosan, hogyan nézett ki.

A NOMÁD: Kénytelen vagyok Jánost megbírálni. A keresztények minden más vallású embert bálványimádónak tartanak, aki az istenét valamilyen formában ábrázolja. Minket, mongolokat, de a kínaiakat és a hindukat is egyértelműen a bálványimádás vádjával illetnek. [6]

[6] „A világ minden bálványimádója elégeti halottait." *Pol 104-105*

Marco Polo azt mondta rólunk, hogy van egy legfőbb Égistenünk, aki mellett a föld istenét is imádtuk. [7]

[7] „Vallásukban a következő szokásokat követik. Azt állítják, hogy van egy legmagasabb Égisten, akit naponta füstölő áldozattal ünnepelnek, de csupán a testnek és léleknek egészségéért imádkoznak hozzá. Van amellett egy másik Natigáj nevű istenük is, akiről azt mondják, hogy a föld istene, és gondot visel asszonyaikra, gyermekeikre, állataikra és vetéseikre." *Pol 120*

Északabbra lakó rokonaink, a tatárok fő istene Notigaj. [8]

[8] „A távoli északon egy Koncsi nevű király uralkodik. Ő maga tatár, (…) a tatárok vallását és szokását követik. (…) Minden tatár bálványimádó: nemezből csinálnak istent maguknak, és Natigájnak nevezik, (…) társul egy istennőt adnak neki." *Pol 369*

A mi isteneink szintén emberi tulajdonsággal rendelkeznek. Legtöbbször van feleségük, élnek, örülnek, szomorkodnak.

MODERÁTOR: Ne menjünk ennyire részletekbe, nem célunk az összes isten és nép bemutatása, csak néhány példát emeltek ki a hozzászólók.

AZ EGYIPTOMI: Meg kell erősítenem azt e feltételezést, hogy az isten saját magát vette alapul az ember megteremtésekor, hiszen halálunk után, amikor újjászületünk, egy-egy isten adja nekünk a szerveinket. [9]

[9] „Így szólt az isten: (…)
Életre keltem benned (…)
Erre így felelek:
Ré vagyok, ki megerősíti a kiválasztottak lelkét.
Én rejlek a szép és szentséges fában (…)
a haj fejemen, Nu haja.
Arcom a napnak korongja.
Kathor bátorsága rejlik szemem sugarában (…)
Anubisz ajka az én ajkam.
Serkit fogai az én fogaim.
Isis nyaka az én nyakam (…)
Férfitagom Osiris tagja (…)
Nut combja az én combom (…)
Ujjaim a mennyei iker-sólyom karmai.
Bizony, minden tagomban egy istenség lakozik." *Egy 1.65-68*

Ők, az ő testrészeik alkotják a mi testünket. Nálunk nem egy isten volt – kivéve egy rövid időszakot leszámítva –, hanem rengeteg. Jól ismertük őket. Kifaragtuk szobraikat, lefestettük alakjaikat. Csak meg kell nézni a templomaink, sírjaink belsejét.

A VALKŰR: Nekem mint nőnek közbe kell szólnom. A nők nem születnek újjá? Csak a férfiakról van szó!

A MEZOPOTÁMIAI: Kicsit zavarban vagyok, mert a mi területünkön rengeteg nép élt, sok istennel együtt. Ha megnézzük az asszír Halál-istent, láthatjuk, hogy részben emberi, részben állati jelleggel bír. [10]

[10] „Föld úrnője, Allatu, halld meg, pokolra leszállni vágyom! (…)
Túl a kapun, jaj, túl a kapun – iszonyat lakik ott a kapun túl! (…)
Namtárt láttam a föld vezérét (…) Baljával csapzott, lelógó haját,
jobbjával fegyverét markolta meg.
Felesége, Namtartu, kétfejű, emberlábú, emberkezű istennő.
Két keze, mint az emberré –feje-lába kígyóra emlékeztet.
A Pusztulás istenének nyakán emberfej nőtt, keze is emberi kéz,
homlokdísze félelmetes-szép, lába madáréhoz hasonló –
jobb lábával a Kígyót letapodta.
Allahappu, az oroszlánfejű. (…)
Saghulhaza feje madárfej. (…)
Humutr-tabal, a föld hajósa. (…)
Bikafejű a bika-isten. (…)
Namerim kecskefarkú, kecskeképű.” *Agy 97-101*

A mi isteneink is emberközeliek, tanítottak minket, mint Gilgames, [11]

[11]„Megparancsolták Gilgamesnek:
derékségre példát teremtsen!
A király tehát nekilátott –
datolyát ültetni kertjében,
tamariszkuszt ültetett kertjében.” (…) *Agy 27-31*

és tanácsokat adtak, például az alaptörvényeinket. [Um-Napisti]

A HINDU: Nálunk is sok isten volt, de a legfőbb közülük a Teremtmények Ura. [12]

[12] „Ez a világ kezdetben víz volt. A víz megteremtette a valóságot, a valóság a brahmant, a brahman a Teremtmények Urát, a Teremtmények Ura az Isteneket.” *Upa 69*

Ők is emberalakúak voltak. Isteneinket Buddhának neveztük. [13]

[13] „Fiad fog születni, s ha otthonában marad, világhódító császár lesz belőle. Ha elhagyja otthonát, és remeteségbe távozik, világot megvilágosító Buddha lesz belőle.” *Budd 2-3*

Olyanok voltak, mint mi. Éltek, szerettek, szeretkeztek, gyűlöltek. Élvezték az „öt érzékszerv gyönyöreit”, de meg kell jegyeznem, a gyönyörök mellett néha meg is csömörlöttek.

A KÍNAI: Nálunk három vallás, három tan élt egymás mellett, [14]

[14] „Most megmentettelek, (…) többet meg ne tévedj! Tiszteld mind a három hitet, Buddháét, a Taoét, a bölcs Konfuciuszét, akkor fennmarad birodalmad.” *Maj 1.537*

gyakran össze is különböztek, harcoltak egymás ellen. [15]

[15] „Hóna alá kapta (…) a három istenszobrot, ment velük kifelé. Amint odaért, s berúgta az ajtót, látta, hogy bizony nem más az, mint reterát. Nagy buzgalommal eregette be a szobrokat, aztán nagy buzgón meghajolva, imádkozni kezdett előttük. Három Tisztaságos, értsetek szót vélünk. (…) Tisztaságos istenkék voltatok, egy időre hát szar között lakjatok.” *Maj 1.517*

A mi isteneink is emberi tulajdonsággal rendelkeztek. Lefestettük őket, kifaragtuk szobraikat.

A GÖRÖG: Nem akarok sokat beszélni, hiszen az olümposzi isteneinket mindenki ismeri.

JÁNOS: Eszembe jut egy idézet: „Öltek, öleltek, tették, ami kell.”

A VALKŰR: Igaza van Jánosnak és a Görögnek. A mi isteneink is gyakran félreléptek. [16]

[16] „Ágyukba befekszik,
kettőjük közé bújik.
Kétfelől a háziak
híven körülvették. (…)
Teljes kilenc hónap,
annyi se, hamar telt. (…)
Legénykét szült Edda.” *Edd 385*

JÁNOS: Nahát, nahát! Gruppenszex!

A VALKŰR: Isteneink emberközeliek voltak. Lehet, hogy ezért vesztettek a kereszténységgel szemben. [17]

[17] „Rakunk most három tüzet. Ti, pogányok beszentelitek az egyiket, én meg a másikat, a harmadik meg marad, ahogy raktuk. Ha pedig a berszerker a ti tüzeteken majd általlép, de az enyémet átallépni már félni fog, akkor ti a keresztséget fölveszitek.” *Nja 2.14*

A sok isten között elveszett a lényeg.

JÁNOS: Öregapám mondaná: „Sok bába közt elvész a gyerek”.

A VALKŰR: Igen elvesztették a lényeget, [18]

[18] „Kezdődik pedig a törvény akképpen, hogy ebben az országban minden ember kereszténnyé váljék, és az egy istenben higgyen, Atyában, Fiúban és Szentlélekben, a hajdan volt bálványistenekben való hitét odahagyja, újszülöttet pusztulni ki ne tegyen, és lóhúst többé ne egyék. Sújtsa száműzetés, aki ezen rajta kapott, ám ha titokban cselekedé, büntetés ne érje.” *Nja 2.19*

az isteneink alulmaradtak.

JUSZUF: Korábban kellett volna hozzászólnom, Jákob és József után. Egyet kell értenem velük. Az Istent, Allahot senki sem látta, még a próféta sem. A Valkűrnek viszont fel kell hívnom a figyelmét arra, ami az összes keresztényre is vonatkozik: Egy Isten hogyan lehet hármas?

Isten, azaz Allah leküldte nekünk az Írást [19]

[19] „Gábriel (…) bizony ő az, aki lehozta Allah beleegyezésével (a Koránt), bizonyságul annak, ami (kinyilatkoztatás) előtte volt és útmutatás és örömhír egyaránt." *Kor 2.97*

arab nyelven. [20]

[20]„Az Írást – nincs kétség ebben – a teremtmények Ura küldte le" *Kor 32.2*

Azért arab nyelven [20a] mert a Próféta is arab volt.

[20a] „Ha nem arab Koránná tettük volna azt, akkor azt mondanák: (…) hogyan lehetséges nem arab (Korán) és arab (Próféta)?" *Kor 41.44*

Ezért tiltjuk Allah ábrázolását, hiszen senki sem látta, senki sem találkozott vele.

A PERZSA: Hósung, a bölcs, a tanítónk is ember volt. [21]

[21] „A birkák s kosok gyapját ő nyírta le,
s az embersereg szőni kezdett vele.
Törődéssel abból ruhát alkotott,
s a szőnyeg szövéséhez ösvényt nyitott.
A négylábúakból sok fürgét kivett,
és árpát adott néki, szénát, füve:
iramló vadak közt is válogatott:
vadászhiúzt és vadászpárducot
kicsalt mind a síkról s a bércek közül,
vadászatra szolgálni jó eszközül." *Fir 15-16*

JÁNOS: Ja, a híres, nevezetes perzsaszőnyeg.

A PERZSA: Ahrimán, az egyik istenünk szoktatott rá minket a húsevésre, mert az vadabbá tett minket. [22]

[22] „Azontáj biz étek nem oly sok akadt,
nem ily gyakran öltek, sütöttek vadat.
S a népnek az volt csupán étke még,
mi felnő, a földből kiütvén fejét.
A bősz Ahrimán abban mesterkedett,
hogy állat húsát adja zöldség helyett (…)
S mint oroszlánt táplálta vérre, hogy e
vad ételekkel őt merésszé tegye." *Fir 27*

A FINN: Ilmatar istennő ember volt, ő szülte Vejnemöjnent.

A RÓMAI: A vallások közötti eltérés, nyugodtan fogalmazhatok úgy is: ellentét okozta a mi és mások isteneinek bukását. Ugyanis az alapvető szabályokat a kereszténység egészen máshogy látta. [23]

[23] „Kötelezik magukat, nem valami gaztettre, hanem arra, hogy nem lopnak, nem rabolnak, nem követnek el házasságtörést, nem szegik meg az esküjüket, a rájuk bízott letét kiadását felszólításesetén nem tagadják meg." *Pli 531-533*

JÁKOB: Én kezdtem, gondolom én is fejezem be a gondolatmenetet. Néha furcsa helyzetben vagyok. Születésemet tekintve zsidó vagyok, neveltetésemet tekintve görög és latin, azaz római ismeretekkel rendelkezem. Így talán jogom van azt mondani, hogy a zsidók Istene és a görögöké ugyanaz. [24]

[24] „Aristaios (…) így beszélt hozzá: Király, (…) hosszas kutatással sikerült megállapítanom, hogy ugyanaz az Isten kormányozza a te országodat is, aki a zsidók törvényét adta. Ezt az Istent, a világegyetem teremtőjét tiszteljük mi is és Zeusznak nevezzük: helyesen adtuk neki ezt a nevet, mert ő leheli mindenkibe az életet." *Fla 48*

MODERÁTOR: Összegzem a véleményeket. Ahol az emberek csak egy istenben hisznek, ott tilos az isten ábrázolása, hiszen senki sem találkozott velük. Ahol sok istent imádnak az emberek, ott az istenek teljesen olyanok, mint az emberek. Ismerik őket, és ezért nem félnek az isteneket lefesteni, kifaragni.

JÁNOS: Sok helyen jártam életemben. Meg kell állapítanom, ha a keresztények nem ábrázolták volna a szentjeiket, hőseiket, a művészet nagy vesztesség lenne. Nézzük az ikonokat, Mózes és a többiek szobrát, a festményeket. Az Istent általában nem, de a szenteket lehetett ábrázolni és a bibliai jeleneteket is, ami segítette az írástudatlanokat abban, hogy megismerjék a Bibliát.

MODERÁTOR: Ez így igaz.

JÁNOS: Csak még egy mondat. Ha senki sem látta az Istent, akkor ki tudja bebizonyítani, hogy amit kőbe vésetett Mózessel, vagy leküldött Gábriellel az tényleg úgy volt?

MODERÁTOR: Ha összehasonlítjuk az alapvető előírásokat, akkor János kétkedését meg lehet magyarázni.

JÁNOS: Azt kötve hiszem. Hadd kezdjem a következő témát én!

MODERÁTOR: Rendben.

„Ne lopj!”

MODERÁTOR: Nézzük az első előírást: Ne lopj! Lássuk, mit mondana erre János öregapja!

JÁNOS: Öregapám szavajárása volt, hogy a lopás nem egyéb, mint a közös tulajdon egyéni, magántulajdonba vétele. A régi rendszerekben az volt a mondás: „Ami tied, az az enyém is, ami az enyém, ahhoz semmi közöd.”

MODERÁTOR: Azt hiszem, meg kell fogadnunk az öregúr fogalmazását, mert érdekes lesz megfigyelni, ki hogyan nyilatkozik a lopással kapcsolatban. Arra kérem a hozzászólókat, a büntetést is ismertessék.

A VALKŰR: Talán már szó esett a száli frankok törvénykönyvéről, melyben minden fontos kérdést szabályoztak, így a lopást is. Nem szeretném, ha az a vélemény alakulna ki, hogy mi, germánok arról vagyunk híresek, hogy mindent lopunk. Ezek a törvények a kereszténység felvétele előtti időszak eseményeiről, történéseiről szólnak, amikor kezdett kialakulni a magántulajdon.

Igyekszem röviden összefoglalni a dolgokat:

- sertés, marha, juh, kecske, kutya, madár (vadászsólyom és lábas jószág), valamint a méhek lopása (I-VIII.) mindennapos lehetett, ezért tiltottuk
- lopásnak minősítettük, ha valaki rabszolgát ellopott, s azt esetleg eladta (X.)
- szabad embernek pénzbüntetést kellett fizetnie, ha lopott (XI.)
- az emberrablás – leányrablás – is pénzbüntetéssel járt, kivéve, ha azt félszabad követte el, mert annak büntetése halál volt (XIII.)
- az országúti rablás, lakóház kifosztása szintén pénzbüntetéssel járt (XIV.)
- lopásnak számított, ha valaki saját nyájával lelegeltette más termését, vagy a kertben termesztett növényeket ellopta, ha más megműveletlen földjét megművelte – ezekért szintén pénzbüntetést kapott (XXVII.)
- igás ló lopása (XXVIII.) pénzbüntetéssel járt

MODERÁTOR: Ez elég részletes ismertetés volt. Az volt a jó benne, hogy a Valkűr nem fárasztott minket a pénzbüntetés nagyságával sem, ugyanakkor bemutatta a korabeli gazdasági élet számos területét.

A VALKŰR: Előfordult olyan eset is, hogy egy-egy házból élelmet loptak. [1] Ez onnan derült ki, hogy az ellopott sajtot a tolvaj szeletekre vágva elajándékozta. A darabokat összerakva kiadta a sajt gyártására szolgáló forma alakját, ami alapján azonosítani lehetett a sajt származási helyét.

> [l] „Látnivaló volt akkor, hogy az az asszonyoknak egy egész kerek sajtot adtak volt Hlidarendiben, szeletekre vágva.” *Nja 1.180*

JÁNOS: Nem gondoltam volna, hogy Sherlock Holmesszal is találkozni fogok.

JÁKOB: Már korábban említettem, hogy egyiptomi kivonulásunk során Mózes parancsára kölcsönkértük szomszédaink arany és ezüst konyhai eszközeit és elvittük magunkkal. [2]

> [2] „És kifoszták az Égyiptombelieket.” *Móz 2.12.36*

Ez azonban nem volt lopás, mert több száz éven keresztül szinte rabságban éltünk, csak kárpótoltunk magunkat. Különben is, ha már bűncselekménynek tekintjük, akkor nem is lopás, csak csalás volt.

MODERÁTOR: A csalással a következő részben foglalkozunk.

JÁKOB: Az alaptörvényünk is tiltja a lopást. [3]

[3] „Ne lopj." *Móz 2.20.15*

Lopásnak minősítettük azt is, ha valaki más embert fogságba ejtett, „ellopott". Ennek a tettnek a büntetése halál volt. [4]

[4] „Aki embert lop, és eladja azt (…) halállal lakoljon." *Móz 2.21.16*

Házba történő betörést lopásnak minősítettük, az elfogott tolvajt büntetés nélkül meg lehetett ölni. [5]

[5] „ Ha ház felverésén kapják a tolvajt, és úgy megverik, hogy meghal, nincs vérbűn miatta." *Móz 2.22.2*

Ha a tolvajt rablás közben rajtakapták és nem ölték meg [6], akkor az elrabolt érték kétszeresét kellett fizetnie.

[6] „Ha elevenen kapják kezében a lopott jószágot (…) két annyit fizessen érte." *Móz 2.22.4*

Ha valaki kölcsönadott az ismerősének pénzt vagy valamilyen tárgyat, és azt ellopták tőle, a tolvajnak elfogása után az ellopott érték kétszeresét kellett visszafizetnie. [7]

[7] „Ha valaki pénzt vagy edényeket ád felebarátjának megőrzés végett (…) és ellopják (…) ha megtalálják a tolvajt, fizessen kétannyit." *Móz 2.22.7*

Ha nem találták meg a tolvajt, a ház gazdáját kellett nyilatkoztatni, hogy tényleg lopás történt-e és nem önrablás. Ha önrablás történt, vagy a gazdának valami köze volt a tolvajhoz, a kölcsönvevőnek kétszeres értéket kellett fizetnie. [8]

[8] „Ha nem találják meg a tolvajt, (…) a ház urát vigyék a bírák elibe, hogy nem nyújtott-é ki kezet az ő felebarátjának vagyonára. (…) Akármi bűn dolgában (…) a bírák eleibe menjen és a kit a bírák bűnösnek mondanak fizessen két annyit." *Móz 2.22.8-9*

JÁNOS: Már akkor is furmányos emberek éltek.

JÓZSEF: Nem húzom az időt. Jákobbal teljesen egyetértek.

JUSZUF: Csak egy mondattal egészíteném ki: A tolvaj kezét le kell vágni.

AZ EGYIPTOMI: Mi különbséget tettünk a templom tulajdonát képező dolgok ellopása [9]

[9] „Oltárról adományt nem oroztam,
Nem loptam el az istenek kenyerét,
Adományaiktól nem fosztottam meg

A szent szellemeket.” *Egy 2.18-19.20-21-22*

és más ember javának eltulajdonítása között, [10]

[10] „Más marháját el nem hajtottam.” *Egy 2.18-19.28*

melyekről a számonkérés során nyilatkoztunk. Az istenek tulajdonában levő ligetekből madarat, [11]

[11] „Csapdákat nem állítottam, s nem ejtettem tőrbe
Az istenek ligetében a szárnyasokat.” *Egy 2.18-19.29*

a vízből halat sem szabadott eltulajdonítani, [12]

[12] „Szent vizeikben nem fogtam halat.” *Egy 2.18-19.30*

sem pedig barmot lopni. [13]

[13] „Nem loptam el a templomok áldozati barmait.” *Egy 2.18-19.34*

Tiltottuk a károkozást más földjében. [14]

[14] „Nem tartóztattam fel a vizet áradás idején
S nem rongáltam meg a gátakat.” *Egy 2.18-19.31*

JÁNOS: Ezek szerint nem ismerték a mi szokásainkat, mint a beszélgetés elején már említettem.

AZ EGYIPTOMI: A túlvilági számonkérés során nyilatkoztunk, hogy nem raboltunk, [15]

[15] „Rablást én soha el nem követtem.” *Egy 2.20-23.4*

az isteneknek szánt adományt nem vettük el, [16]

[16] „nem loptam el soha az isteneknek járó adományt. *Egy 2.20-23.8*

nem szántottuk be a szomszéd földjét, [17]

[17] „Tudd, hogy sosem vettem el más földjét.” *Egy 2.20-23.15*

és ami a legfontosabb, csak a törvény által engedélyezett módon növeltük a vagyonunkat. [18]

[18] „Csak törvényes úton növeltem vagyonomat.” *Egy 2.20-23.41*

A KÍNAI: Mi azon a véleményen voltunk, hogy akinek mindene megvan, az nem lop. [19]

[19] „Hát, uram nem leszel kapzsi, akkor akár jutalmat adhatsz érte, mégsem fognak lopni.”
Konf 89

JÁNOS: Látszik, hogy a Kínai nem a földön él. Akinek sok van, az még többet akar, tehát lop. Vannak megélhetési lopások és vannak vagyongyarapítási lopások. Döntse már el valaki, melyik a fontosabb, a büntetendőbb.

A TIBETI: Ha egy szerzetes lop [20], ki kell zárni a szerzetből.

[20] „Előírom, (…) zárjátok ki (…) a szerzetből: (…) Ha lop." *Budd 31*

Már Marco Polo is megállapította rólunk, hogy a mi szerzeteseink nem lopnak. [21]

[21] „Az abraiamanok (…) húst nem esznek, bort nem isznak és igen tisztán élnek, mert csak a feleségeikhez van közük: soha el nem veszik azt, ami a másé, és állatot nem ölnek." *Pol 318*

JÁNOS: Öregapám mondaná: „Akkor minek élnek?"

A MEZOPOTÁMIAI: A magántulajdon nálunk is sérthetetlen volt. Elsősorban a földterületeket védtük meg egymástól. [22]

[22] [A bűnös] „odábbtolt mesgyecöveket". *Agy 106-110*

Talán a legelső törvénykönyvben – Hammurápi törvényeiben – a lopást minősítettük. Sokkal szigorúbban büntettük a templom vagy az állam tulajdonának ellopását. [23]

[23] „Ha egy awelum az isten, vagy a Palota tulajdonát ellopta: (…) ölessék meg ugyanúgy: aki a lopott holmit kezéből átvette, ölessék meg." *Hamu 6.§.*

A kereskedelmet azzal az intézkedéssel védtük, hogy minden esetben szerződést kellett kötni, vagy tanúkat állítani, akik igazolták a tulajdoncserét. [24]

[24] „Ha egy awelum (…) bármi néven nevezhető dolgot (…) tanúk vagy szerződés nélkül megvásárol, vagy akár megőrzésre átvett: az illető (…) tolvaj, ölessék meg." *Hamu 7.§.*

Már említettem, hogy a templomi tulajdon ellopását szigorúbban büntettük, mint más tulajdonának ellopását. Ha a tettet elkövető a büntetését nem tudta megfizetni, halállal lakolt. [25]

[25] „Ha egy awelum lopott, ha az az istené, ha az a palotáé: harmincszorosát adja vissza, ha az muskenumé [alacsonyabb rendű ember]: tízszeresen térítse vissza: ha a tolvajnak adnivalója nincs: ölessék meg." *Hamu 8.§.*

Az emberrablást, különösen a kiskorú gyermek elrablását halállal büntettük, [26]

[26] „Ha (…) kiskorú fiát ellopta: ölessék meg." *Hamu 14.§.*

és halált érdemelt a ház kirablója is. [27]

[27] „Ha (…) egy házon rést nyitott: a rés előtt öljék őt meg és hantolják el." *Hamu 21.§.*

A földtulajdon védelmét az egyiptomi rendeletekhez hasonlóan kiterjesztettük az öntöző gát védelmére [28]

[28] „Ha (…) a gáton rés nyílt (…) hagyta, hogy a földet a víz elvigye (…) a gabonát, amelyet elpusztított térítse meg." *Hamu 53.§.*

MODERÁTOR: Szerintem a lopást megtárgyaltuk. Lépjünk tovább. Nézzük meg a „Ne ölj!” előírást.

Mielőtt még továbbmegyünk, fel kell vetnem a lopás egyik érdekes változatát, a szellemi tulajdon ellopását, magyarul a plagizálást, ollózást, ami nem más, mint más szellemi termékének lemásolása – legyen az könyv, szobor, festmény vagy bármi – és saját termékként történő közrebocsátása.

Rögtön elejét veszem a kérdéseknek: Mohamed nem plagizált, hiszen pontosan megjelölte, hogy a Korán, az Írás a zsidó és keresztény szövegeket figyelembe véve, azokkal sok tekintetben megegyező előírásokon alapult, és elsősorban az Írás be nem tartása miatt kellett újból azokat kiadni, terjeszteni.

„Ne ölj!”

MODERÁTOR: A második témánkat, mivel János kérte, ő vezeti elő.

JÁNOS: Először nézzük meg azt, hogy mit jelent ölni. Szerintem más ember életének elvétele ölést jelent.

Öregapám, igaz hogy – más emberekhez hasonlóan – a világháborús élményeiről nagyon keveset mesélt, egyszer feltette nekem, de talán inkább magának a kérdést: „Ha valakit megölök, akkor a bíróság elítél. Ezzel egyet is tudok érteni. Csak az motoszkál a fejemben, hogy amikor Doberdónál megrohamoztuk az olaszokat, több katonatársammal együtt érdemérmet kaptunk. Aztán kikerültem az orosz frontra, ahol fogságba esett egy orosz pópa, aki ruszin származású lévén beszélt valamit magyarul is. Megkérdeztük, mit keres egy pap a háborúban. »Hát megáldottam a fegyvereinket és a katonáinkat, hogy öljétek az ellenséget, vagyis titeket.« Akkor esett le a tantusz, hisz a mi fegyvereinket és minket is megáldott a mi tábori papunk. Ha katonaként parancsra ölök, az nem bűn?! Itt valami nem stimmel.”

MODERÁTOR: Vizsgáljuk meg ebből a szempontból az ölést, és próbáljunk valamiféle párhuzamot vonni, egyezőséget találni. Miután csak a saját dolgainkból indulunk ki – Talmud, Újszövetség, Korán és a többi – mindenki igazolja is a kijelentését a szent könyvekben leírtakkal. Hogy kinek van igaza, azt hagyjuk a jogot ismerőkre.

Még egy fontos szempont: Csak magunkkal foglalkozzunk, ne a másik kijelentésével, azt ne minősítsük.

AZ EGYIPTOMI: Nem emlékszem arra, hogy mi konkrétan leírtuk volna azt, hogy „Ne ölj!” Mi úgynevezett tagadó vallomásban mondtuk a túlvilági számonkérés során, hogy nem öltem. Mielőtt teljesen belemerülnék az ölés, a gyilkosság bemutatásába, fel kell hívnom mindenki figyelmét a következőkre. Mózes Egyiptomban született és nevelkedett. Jézus 12 éves koráig Egyiptomban lakott. Vonjunk párhuzamot az első gyilkosság között. Széth tőrbe csalja Oziriszt, a testvérét, majd megöli. Ozirisz volt az első tanítónk, aki megtanított minket a földművelésre.

JÁKOB: Csak egy fél mondatra. Káin, a földműves megöli testvérét Ábelt, az állattenyésztőt.

MODERÁTOR: Érdekes párhuzam.

AZ EGYIPTOMI: Még egyszer végiggondoltam a Nu-papiruszon leírtakat. [1]

[1] „Nem öltem és nem bujtottam senkit gyilkolásra.” *Egy 2.18-19.18*

Ezek szerint a halott a túlvilági bírák előtt kijelentette, hogy nem ölt. A másik előírásunkban az ölés tényének tagadása, annak tiltása sem fordult elő. Ez azt jelentette – ez a saját véleményem –, hogy nem voltunk harcias nép. Csak Ozirisz halálát kellett megbosszulnunk. [2]

[2] „Azért jöttem, hogy megbosszuljalak! (…)
Azért jöttem, hogy legyőzzem ellenségeidet, (…)
hogy leigázzam támadóidat.” *Egy 2.103-105.1-5*

Az ellenségeit kellett legyőznünk, és a démonokat kellett leölnünk.

MODERÁTOR: Ez rövid volt. Halljuk Jákobot!

JÁKOB: Azt hiszem, az öléssel kapcsolatban a mi hozzáállásunk, véleményünk egyedülálló. Abból indultunk ki, hogy az ölés, a gyilkosság mit jelent.

JÁNOS: Szót kérek. A magyar jog nem tesz különbséget a gyilkosság és az emberölés között. Megnéztem az interneten.

JÁKOB: Így könnyebb lett a helyzetem, mert nekem kell a két cselekményt pontosítanom, ami lehet, hogy a jogtudósoknak nem felel meg, de gondolom, nekünk igen.

Válasszuk ketté a fogalmat: Van hivatalosan elkövetett ölés – gondolok a hadjáratokra, vagy halálos ítélet kimondására valamilyen vétség büntetéseképpen. A másik a nem hivatalos ölés, gyilkosság [3], verekedés következménye [4], szándékos ölés [5] ami a csoporton, népen, közösségen belül egy más személy ellen történt.

[3] „A ki ember vért ont: annak vére ember által ontassék." *Móz 1.9.6*
[4] „A ki úgy megver valakit, hogy meghal, halállal lakoljék." *Móz 2.21.12*
[5] „Ha valaki szándékosan tör felebarátja ellen (…) vidd azt a halálra." *Móz 2.21.14*

Ezek azok az esetek, melyeket halállal büntettük. A családon belüli erőszakra is odafigyeltünk: [6]

[6] „A ki megveri az ő atyját vagy anyját, halállal lakoljon." *Móz 2.21.16*

Előfordul olyan eset, amikor egy tulajdon – egy ökör – valakit úgy öklel fel, hogy az illető meghal, az ökröt meg kell kövezni, de a gazdáját nem terheli felelősség. [7]

[7] „Ha férfit, vagy aszszonyt öklel meg egy ökör, úgy hogy meghal: kővel köveztessék meg (…) húsát meg ne egyétek, de az ökör ura ártatlan." *Móz 2.21.28*

Kivéve, ha a gazdája tudta, hogy az ökör öklelős és nem tett semmit a haláleset megakadályozásáért, mert ez esetben a tulajdonosnak halállal kellett lakolnia. [8]

[8] „De ha ökör azelőtt is öklelős volt (…) és (…) ölt: az ökör köveztessék meg, és az ura is halállal lakoljon." *Móz 2.21.29*

Gyakran előfordult, hogy valaki nem szándékosan, még egyszer ki kell hangsúlyoznom, véletlenül ölt, akkor lehetősége volt elmenekülnie a Mózes által kijelölt három város egyikébe, és ott háborítatlanul élhetett bizonyos ideig, majd hazatérhetett. [9]

[9] „Akkor választa Mózes három várost (…) hogy oda fusson a gyilkos, a ki nem akarva gyilkolta meg az ő felebarátját." *Móz 5.4.41-42*

Ez a vétlen ölés esete. [10]

[10] „De ha nem leselkedett, hanem Isten ejtette kezébe: úgy helyet rendelek néked, a hova meneküljön." *Móz 2.21.13*

Háborúban az ölés – ez nem gyilkosság – kötelező és szükségszerű, mint már a Háborúk okairól szóló beszélgetésünkben vázolni fogok.

JÁNOS: Megint van egy észrevételem. Öregapám egyik falubeli komájával rukkolt be. Kikerültek a harctérre, ahol felderítésbe küldték őket. A komáját meglőtték, olyan súlyos volt

a sebesülése, hogy nem lehetett szállítani. Visszament, és jelentette az esetet. Szanitéc nem volt a közelben. Az elöljárója visszaküldte öregapámat, hogy lője le a komáját. Lelőtte. Egész életében ezért lelkiismeret-furdalása volt. Most hivatalból ölt, vagy gyilkolt? Szeretnék választ kapni öregapám nevében.

MODERÁTOR: Nekem nincs válaszom. Lehet, hogy a többieknek lesz, ámbár kétlem.

JÁNOS: Akkor keressünk mindennek a tiszta forrását.

MODERÁTOR: János, János! Ha így folytatja, magából filozófus lesz.

A HINDU: Vitatkoznom kell Jánossal, mert nem illik a forrás eredetét kutatni, mert senki sem volt a forrás eredeténél, azt senki sem látta, így be sem tudjuk azonosítani. [11]

[11] „Nagy folyók és nemzetségek eredetét, szent remeték
Életét, asszonyok hibáit: Úgy illik, hogy sose kutasad." *Mes 1.203*

JÁNOS: Igazam van, senki sem mondhat nekem ellent. Minden folyónak, minden népnek van egy eredete. A nemzetségeknek is van eredete, őse, de ez az utódok esetében nem érdem, csak állapot. Senkinek sincs joga az ősei felemlegetésével egyéni érdemeket kizsarolni valakitől vagy valakiktől.

Emlékezzen vissza, amikor együtt visszamentünk a régi magyar hagyományokhoz, melyeket magnóra felvéve összegyűjtöttük. Jó lenne, ha ezekről is beszélnénk valamikor.

MODERÁTOR: Emlékszem. De ez a téma nem való ezekhez a beszélgetésekhez. Majd más alkalommal ilyen formában beszélgetünk róla.

JÁKOB: Mindenki bólogat. Jánosnak igaza van. Nem beszélhetjük meg az összes törvényt, előírást, mert a mi esetünkben az előírások száma félezer fölött van. Csak a fontosabbakra koncentrálok.

A háborúban minden megengedett és szükségszerű volt [12]

[12] „És miképpen megparancsolta vala az Úr Mózesnek, és minden férfit megölének."
Móz 4.31.7

A bosszúállás elkerülése miatt kénytelenek voltunk katonaként gyilkolni, nehogy az életben maradottak megbosszulhassák a halottaikat. [13]

[13] „Most azért öljetek meg a kisdedek közül minden férfineműt, és minden asszonyt is, a ki férfit ismert, azzal való hálás végett megöljétek (…) minden leánygyermeket pedig, akik nem háltak férfiuval tartsatok életben magatoknak." *Móz 3.31.17-18*

JÓZSEF: Részben mi is tiszteletben tartottuk Mózes előírásait. [14]

[14] „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne ölj mert a ki öl, méltó az ítéletre."
Máté 5.21

De azok számát az idők folyamán csökkentettük, mivel „csak" két alaptörvényt írtunk elő. [15]

[15] „Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?

Jézus pedig monda néki: Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.
Ez az első és nagy parancsolat.
A második pedig hasonlatos ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat.” *Máté 22.36-40*

Egyik az Istenről, másik magáról az emberről szól.

Az emberről, akinek úgy kell viselkednie másokkal szemben, mintha azt önmagával tenné. [16]

[16] „Mert ez: Ne paráználkodjál, ne ölj, ne orozz, hamis tanubizonysággal ne szólj, ne kívánj, és ha valamely parancsolat van, ebben az igében foglaltatik egybe: Szeresd felebarátod mint tenmagadat.” *Rom 13.9*

JÁNOS: Ezért nem értem én a vallásháborúkat, ezért nem értettem meg öregapámat a tábori pappal kapcsolatban.

JÓZSEF: Az ember bonyolult egy teremtés, de erről már beszéltünk. [17]

[17] „Ugyanabból a szájból jön ki az áldás és átok.” *Jak 3.10*

Egy száj, két vélemény, hideg is, meleg is.

MODERÁTOR: Ne lelkizzünk, menjünk tovább!

JUSZUF: Tanulmányoztuk a Tórát, az Evangéliumot. Mi is két szempontból közelítettük meg az ölés, gyilkolás fogalmát. A hivatalos ölés az, amikor valaki a háborúban kötelessége miatt öl, amikor pedig haszonszerzés, bosszú és egyéb okok miatt öl, az a gyilkosság, a nem hivatalos ölés.

Igazhitűek között tilos volt a vér ontása. [18]

[18] „Nem szabad vért ontanotok és nem szabad kiűznötök egymást lakhelyeitekről.” *Kor 2.84*

A hitetlenekkel szembeni harcunk azonban szükséges volt a Próféta szerint. [19]

[19] „Harcoljatok ellenük, amíg nem lesz többé megkísértés s míg a hitvallás csupán Allahé lesz.” *Kor 2.193*

Ebben a harcban mi nem gyilkoltunk, csak Allah elrendelését teljesítettük. Nem mi öltünk, hanem Allah vette el az ellenfeleink életét, mert az csak addig tartott. [20]

[20] „Ha találkoztok a hitetlenekkel, amint [ellenetek] nyomulnak, ne fordítsatok hátatokat nekik (…) És nem ti öltétek meg őket, hanem Allah (…) és nem te dobtál (…). hanem Allah.” *Kor 8.17*

JÁNOS: Ez a szöveg ismerős. „Csak parancsot teljesítettünk.” Az felel, aki kiadta a parancsot.

JUSZUF: Ha hívők harcoltak egymás ellen, békét kellett közöttük teremteni. [21]

[21] „Ha a hívők két csoportja egymás ellen harcol, akkor szerezzetek békét közöttük. (…)

Hiszen a hívők testvérek. (…) Ne gúnyolódjon az egyik [férfi]nép a másikon! Lehet, hogy ezek jobbak, mint ők. És a nők se gúnyoljanak más nőkön! (…) És ne rágalmazzátok egymást és ne illessétek egymást csúfnevekkel." *Kor 49.9-11*

Ha egy csoporton, törzsön belül valaki megölt valakit, joga volt vérdíjat fizetni, [22]

[22] „Ti hívők! Ölés esetén előíratott nektek a megtorlás: szabad a szabadért (…) a (tettes) fizetsége az előbbi részére illendő módon (történjék)." *Kor 2.178*

vagy megváltani a gyilkosságot. [23]

[23] „Egy hívőnek nem szabad megölnie egy másik hívőt. (…) Aki egy hívőt tévedésből megöl, annak fel kell szabadítani egy hívő rabszolgát és vérdíjat kell fizetnie az (áldozat) családjának. Akinek erre nincs lehetősége, annak két egymást követő hónapban böjtölnie kell." *Kor 4.92-93*

Egy mondat erejéig visszautalok a Hegyi Öreg cselekedetére, amikor fanatizálta a harcosait.

A HINDU: Az ember kötelessége az élet védelme, legyen az állat, bogár vagy bármi más. Ugyanakkor egy barát barátsága sokkal többet jelent, mint egy pap élete. [24]

[24] „Papot öltél? Van bocsánat: Váltság árán megtisztulhatsz.
Elárultad barátodat? A pokolból ki nem jutsz." *Mes 1.62*

Nagyon szigorúan vettük a vendéglátás szabályait. A vendéget, még ha ellenségünk is volt, nem volt szabad megölni. [25]

[25] „Ha megölöd vendégedet, legyen bár ellenséged,
Bűnöd olyan nagy, mintha száz pap életének vetnél véget." *Mes 1.65*

Mi is különbséget tettünk az ölés és gyilkosság között. A hős, aki ölt, a mennyekbe jutott. [26]

[26] „Dicsőséget aratni vagy meghalni és égbe menni
A hős sorsa. Szép és nem is olyan nehéz hősnek lenni." *Mes 1.70*

A keresztény Marco Polo részletesen – hozzáteszem reálisan – leírta az ölési tilalmunk lényegét. [27]

[27] „Állatot semmi kincsért nem ölnek, még legyet, férget, bolhát vagy tetvet sem. Mert azt mondják, mindennek lelke van és ezért megölni bűn. Nem esznek zölden növényt (…) hanem csupán szárítva, mert minden zöld dolognak lelke van. (…)
Ha meg akarnak könnyebbülni, kimennek a tenger partjára, és ott a homokba végzik dolgukat, majd gondosan lemossák magukat (…) egy kis ággal (…) elkeverik mindenfelé a homokba, hogy nyoma sem látszik. Ha megkérdezi tőlük (…) így felelnek: Mert férgek születnének benne: az így termett férgek, miután eledelüket a Nap elperzselné, táplálék híján meghalnának (…) súlyos bűnként nehezedne lelkünkre. (…) Semmi élő el ne vesszen a mi hibánkból, vagy hanyagságunkból, (…) azért égetik el a halottaikat, mert különben férgek keletkeznének. (…) Nem lenne ennivalójuk, (…) elpusztulnának, (…) a halálukért járó büntetés a testhez tartozó lelket sújtaná." *Pol 321-322*

Az alaptörvényünkben is szerepel az ölési tilalom. Nagyon szép mondásunk van erről: [28]

[28] „Ha megmentesz egy életet, buddhák között van a helyed.” *Maj 1.542*

Igaz, nem egyedül állunk ezzel a véleményünkkel, ha jól tudom Juszuf és Jákob véleményével összecseng: ha megmentesz egy életet, mindenkit megmentettél.

MODERÁTOR: Engedjük a Valkűrt szóhoz jutni. Úgy tudom, új forrásra bukkant.

A VALKŰR: Igen. Először megmaradok a régi forrásnál. Mi is ismertük és alkalmaztuk a száműzetés büntetését emberölés esetén, [29]

[29] „Követelni fogom pedig azért, hogy téged három évre kitaszítsanak.” *Nja 1.204*

de fenntartottuk bosszúállás jogát is. [30]

[30] „Miért nem zártad le a szemét, meg az orrlyukát?
Ezt a munkát Skarphedinn-nek szántam.” *Nja 1.343*

„Szabályoztuk” – nagyon rossz kifejezés, de nem tudok jobbat – azt is, hogyan lehet valakit megtámadni: álmában nem. [31]

[31] „Tudom én, magad sem akarnál alvó emberekre alattomosan rátámadni. (…) Most aztán elordították magukat, (…) vártak mindaddig, míg csak fel nem készültek.” *Nja 2.203*

JÁNOS: Sportszerű. Az igazi vadász a fészkén ülő nyúlra nem lő.

A VALKŰR: Érdekes dolog, nálunk nem szerepel, a „Ne ölj!” tiltás. Talán azért, mert az életünk harcból, portyázásból állt.

A legelső törvénykönyvünkben (Száli frankok törvénykönyve) szabályoztuk, hogy ha valaki szabad ember ölt pénzbírságot kellett fizetnie (XV.1.§), ugyancsak pénzbírsággal járt, ha valakinek felgyújtották a házát (XVI.1.§), a gyerekgyilkosság is elintézhető volt pénzzel (XXIV.1-2.§), és a terhes nő megölése is pénzbüntetést vont maga után. (XXIV.3.§)

Mindennemű gyilkosság pénzbüntetéssel járt. (XL.1-7.§)

Nem tartottuk szükségesnek a halálbüntetést. A tettes inkább fizessen, vagy menjen száműzetésbe. Ha egyiket sem választja, álljon a vérbosszú elé.

MODERÁTOR: A Mezopotámiai is új dolgokkal jön.

A MEZOPOTÁMIAI: Én csak Hammurápi törvényeiből idézek.

- Ha valaki jogtalanul vádol valakit gyilkossággal, meg kell ölni. (1.§.)
- Hamis tanúzás büntetése halál. (3.§.)
- Ha egy szabad nő megöleti a férjét, karóba kell húzni. (153.§.)

Csak ennyit tudtam mondani.

MODERÁTOR: Úgy vélem, már eleget beszéltünk az ölésről. Nézzünk meg egy másik bűncselekményt, a csalást.

„Ne csalj!”

MODERÁTOR: A csalás nem egyéb, mint más ember jóhiszeműségét kihasználva jogtalan előnyre szert tenni.

AZ EGYIPTOMI: Ez igaz. A túlvilági számonkérés során minden esetben nyilatkoztunk, hogy csalással nem szereztünk magunknak sem előnyt, sem földet. [1]

[1] „Nem próbáltam csalárdsággal növelni vagyonomat,
Más földjét jogtalanul a magaméhoz nem csatoltam.” *Egy 2.18-19.25*

Figyeltünk a kereskedelem szabályaira is, [2]

[2] „Hamis súlyokat nem használtam
A mérésnél nem csaltam soha.” *Egy 2.18-19.26*

a mérésre. [3]

[3] „A vékát mellyel gabonát mérnek,
Nem hamisítottam meg sosem.” *Egy 2.20-23.6-7*

JÁKOB: A kereskedelemben mi is előírtuk a tisztességes viselkedést, [4]

[4] „Ne kövessetek el igazságtalanságot az ítéletben, a hosszmértékben, súlymértékben és űrmértékben.” *Móz 3.19.35*

viszont az alaptörvényben nem szerepeltettük a „Ne csalj” előírást.

JÓZSEF: A csalást, lopást mi úgy határoztuk meg, hogy az a szívből jön, tehát lelki bűn. [5]

[5] „Mert a szívből származnak a gonosz gondolatok, és azok fertőzik meg az embert.
Mert a szívből származnak a gonosz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, paráznaságok, lopások, hamis tanbizonyságok, káromlások.” *Máté 15.17*

Szigorúan előírtuk, hogy az egyházi elöljárók nem lehetnek nyereségre vágyók, de ezt már korábban említettem.

A VALKŰR: A csalást, mint olyan cselekedetet, mely az egyik embert előnybe hozza a másikkal szemben mi úgy küszöböltük ki, hogy az osztozkodásnál az egyik fél osztott, a másik választott. [6]

[6] „Nincs ahhoz jogunk, hogy osszunk is, meg válasszunk is.” *Nja 2.48*

JÁNOS: Megjegyzem, ez a szokás szinte a napjainkig megmaradt a katonáknál.

A VALKŰR: A csalást, lopást azzal az intézkedéssel kerültük el, hogy az igazságtevőket azon elvek alapján választottuk ki, hogy vagyonosak legyenek, s így ne lehessen lefizetni őket. [7]

[7] „Hogy mindenki az esküdtek padjára ülhet, akinek legalább háromszáz szögöl földje van, még akkor is, ha nincsenek tehenei. És ugyancsak ott ülhet, aki csak tejelő tehénből él, bárha a földjét bérli csak.” *Nja 2.167*

JÁNOS: A kis naiv. Akinek sok van, még többet akar. Ilyen az emberi természet.

JUSZUF: Egy kereskedelmi kapcsolatban nem szabad csalni, [8]

[8] „Ti hívők! Ne habzsoljátok föl egymás között javaitokat hiábavalóan, kivéve, ha kereskedelmi ügyletről van szó, amiben kölcsönösen megállapodtatok. És ne öljétek meg egymást.” *Kor 4.29*

igazságosan kell mérni. [9]

[9] „Adjatok igazságos mértéket és teljes súlyt.” *Kor 6.151-152*

A TIBETI: A Valkűrhöz hasonlóan mi is megtiltottuk arany, ezüst elfogadását. Igaz, ez csak a szerzetesekre vonatkozott.

A HINDU: Mi azt vallottuk, hogy a csalással szerzett vagyon nem boldogít. [10]

[10] „Nem akarok olyan kincset, amelyért túl sok munka jár,
Amelyért mást le kell győzni, vagy hazudni, csalni kell.” *Mes 2.416*

JÁNOS: Elég sokat beszéltünk a csalásról, de véleményem szerint nem eleget, és nem minden szempontból. Az is csalás, ha valaki megcsalja a feleségét, férjét.

MODERÁTOR: János jól mondja, folytassuk.

Homoszexualitás

MODERÁTOR: Korábban beszélgettünk már a „Ne paráználkodj” előírásról, ami azt jelentette, hogy a férfi megcsalta a nőt egy másik nővel és viszont.

JÁNOS: Én már tudom, mi következik, ezért megint öregapámat idézem: „Inkább egy ronda nő, mint egy szépfiú!”

MODERÁTOR: Igen. Beszéljünk az azonos neműek közötti kapcsolatról.

A HINDU: Mielőtt belemerülnénk a dolog tárgyalásába, van egy észrevételem, melyet mindenkinek illene megfogadni, [1]

> [1] „Korát, pénzét, pörét otthon, szerelmi kéjét, terveit
> Szellentését a bölcs ember világgá szét nem kürtöli.” *Mes 2.318*

akkor nem lenne az emberek között ebben a témában ellentét, ellenérzés, kirekesztés. Az ember az életének intim dolgait ne kürtölje világgá – a szerelmi ügye magánügy, az ember ne dicsekedjen, hogy kivel, mikor, mit tett, hogyan imádkozott és kihez, kinek adott pénz, mikor hazudott… lehetne folytatni.

MODERÁTOR: A későbbiekben ezek szerint megyünk tovább, mert érdekes a felvetés. Viszont ragaszkodjunk szigorúan a tényekhez, senkit se minősítsünk.

JUSZUF: A mi esetünkben – talán a több feleség intézménye, az ágyasok megléte miatt – általában a férfiak között nem volt gyakori a homoszexualitás, ezért csak érintőlegesen említettük. [2]

> [2] „Ti, valóban, érzéki vágyatokban – nők helyett – férfiakkal adjátok össze magatokat? Nem!” *Kor 7.81*

Hogy a nők között mi volt, azt csak Allah tudja, mert a háremek világa tabu volt mindenkinek. A mennyországban is szép nők vártak az emberre. [3]

> [3] „Mellettük lesütött tekintetű, nagy szemű [hurik]” *Kor 37.40-48*

A GÖRÖG: Látom, Juszufék nem ismerték a „leszboszi szerelmet”, vagy nem beszéltek róla. De az is lehet, hogy csak nem foglalkoztak a hárem belső ügyeivel.

JÁKOB: Mi szigorúan tiltottuk a férfi-férfi kapcsolatot, [4]

> [4] „Férfiúval ne hálj úgy a mint aszszonnyal hálnak.” *Móz 3.18.22*

halállal büntettük. [5]

> [5] „Ha valaki férfival hál, úgy a mint aszszonnyal (…) halállal lakoljanak.” *Móz 3.20.13*

JÁNOS: Én mint egyszerű laikus arra gondolok, ha nincs gyerekem, és nem tudok valami maradandót alkotni, akkor ki viszi tovább a nevem? Hogyan marad fenn a családom?

A HINDU: Minket, akik részletesen kidolgoztuk a szerelem művészetét, az ölelés fajtáit, a csábítás művészetét, miért is foglalkozzunk az azonos neműek közötti kapcsolattal? Bár az eunuchokról, azok szexuális szokásairól mi is szót ejtettünk.

JÓZSEF: Sokáig gondolkodtam azon, mit jelentett Máté meglehetősen furcsa kijelentése: [6]

[6] „Ha így van a férfi dolga asszonnyal, nem jó megházasodni." *Máté 19.10*

Arra gondoltam, hogy ez a kijelentés alapozta meg a papok nősülésének tiltását. Gondolom, Jákob is egyetért velem abban, hogy a papok nősülhettek, ezt csak később tiltották meg.

AZ EGYIPTOMI: Mi sem értettünk egyet a férfi-férfi kapcsolattal. [7]

[7] „A természet ellen sosem vétettem férfiakkal." *Egy 2.20-23.27*

A RÓMAI: Rólunk sokan azt tartják, hogy a kezdeti szigorú hagyományainkat a birodalmunk hanyatlásának kezdetekor felrúgtuk, különféle szokásokat vettünk fel, többek között a homoszexualitást is, amely elpuhulttá, kényelmessé és sebezhetővé tett minket. Még olyan elmélet is van, melye szerint ez okozta a születések számának csökkenését, ami miatt barbárokat kellett a birodalmunkba befogadnunk, akik aztán ellenünk fordultak.

MODERÁTOR: Ha a homoszexualitással kapcsolatban nincs több hozzászólás, folytassuk egy kissé bizarr témával: a rokonnal folytatott szexuális kapcsolattal.

Vérfertőzés

MODERÁTOR: Eddig szó volt a paráznaságról, az egyneműek közötti kapcsolatról, most beszéljünk a vérfertőzésről, a rokonok közötti – általában – tiltott kapcsolatról.

JUSZUF: Mi előírtuk, hogy tilos a testvérek közötti házasság, és az apa halála után a fia nem veheti el az özvegyet [1]

[1] „Ne házasodjatok olyan asszonyokkal, akikkel atyáitok kötöttek házasságot – kivéve azt, ami már a múltban megtörtént. (…)
Tilalmas nektek (házasságot kötni): anyáitokkal, leányaitokkal, nővéreitekkel, apai és anyai nagynénjeitekkel, fivéretek leányaival, nővéretek leányaival, (nevelő) anyáitokkal, akik szoptattak benneteket és tejtestvéreitekkel, anyósaitokkal, a ti gyámságotok alatt álló mostohaleányaitokkal – azoktól az asszonyoktól, akikkel együtt háltatok: ha még nem háltatok volna velük, akkor nem róható fel vétketekül: [tilalmas továbbá) saját ágyékotokból (sarjadt) fiaitok feleségeivel s az, hogy két nővért együtt vegyetek feleségül – kivéve azt, ami már a múltban megtörtént." *Kor 4.22-23*

Meg kell állapítanom, nagyon toleránsak vagyunk. Ha valaki nem ismerte a törvényeinket, és úgy vétett ellenünk, nem volt büntethető.

A MEZOPOTÁMIAI: Mi előírtuk, hogy ha egy szabad saját lányával hál, száműzetésbe kell küldeni. [2]

[2] „Ha egy awelum tulajdon leányát »ismerte meg«, ezt az awelumot a városból űzzék ki." *Hamu 154.§.*

Ha egy szabad saját menyével hál, megkötözve vízbe kell dobni. [3]

[3] „Ha egy awelum fia számára menyasszonyt választván (…) ő maga (…) feküdt (a nő) ölébe, (…) kötözzék meg és a vízbe vessék őt." *Hamu 156.§.*

Ha egy szabad saját anyjával hál, meg kell égetni őket. [4]

[4] „Atyja halála után anyja ölébe feküdt: mindketten égessenek el." *Hamu 157.§.*

Ha egy szabad nevelőanyjával hál, és ő gyereket szül neki, az atyai házból el kell űzni. [5]

[5] „Ha (…) atyja halála után nevelőanyja ölébe éretett, (…) az apai házból taszíttassék ki." *Hamu 158.§.*

A HINDU: Már korábban említettem az egyik kérdésemet. Egy nőt öt testvér vett el feleségül, pontosan meghatározva, ki mikor lehet együtt a nővel. Aki a megállapodást felrúgta, száműzetésbe kényszerült. Vajon ez a nő parázna volt vagy sem?

A VALKŰR: Nálunk is előfordult ilyen eset, amikor egy nőnek több férje volt, és a férjek szintén testvérek voltak.

JÓZSEF: Hasonló az én példám is, amikor egy asszonynak hét férje volt. Igaz, hogy férjek meghaltak, és haláluk után a fiútestvér vette el az asszonyt. Évszázadokon keresztül vitatkoztak, hogy a feltámadáskor kinek az asszonya lesz. Vajon az asszony paráznaságot követet el?

A RÓMAI: A halál felszabadít a paráznaság bűne alól.

JÁNOS: Ez már nekem is nagyon tömény. Jártamban-keltemben Szigetközben találkoztam olyan történettel, hogy Mária Terézia egy alföldi lovasszázadot vezényeltetett a Szigetközbe a vérfertőzés elkerülése érdekében, hiszen a kis településeken mindenki rokon volt, kellett a vérfrissítés. Ezért akartam huszárnak állni.

JÁKOB: Elég kevés hozzászólás hangzott el eddig. Mi teljes részletességében kidolgoztuk, ki kinek a szemérmét nem fedheti fel. [6]

[6] „Senki se közeledjék valamely vér szerinti rokonához, hogy felfedje annak szemérmét.
A te atyádnak (…) anyádnak szemérmét fel ne fedd. (…)
A te atyád feleségének szemérmét. (…)
A te atyád leányának, vagy a te anyád leányának, (…)
A te fiad leányának, (…) a te leányod leányának, (…)
A te atyád feleségének, (…)
A te atyád leánytestvérének, (…)
A te anyád leányának, (…).
A te atyád fiútestvérének, (…) annak feleségéhet ne közelgess.
A te menyed (…),
A te fiútestvéred feleségének (…)
Valamely asszonynak és az ő leányának szemérmét fel ne fedd. (…) Vér szerinti rokonok ők. (…)
De feleségül se végy senkit az ő leánytestvére mellé. (…)
És a te felebarátodnak a feleségéhez se add magad közösülésre.” *Móz 3.18.6-18-20*

Lehet, hogy mi sok rossz példát láttunk az egyiptomi rabságunk alatt – az egyiptomi családokban, a fáraó családjában mindennapos volt a rokonok közötti házasság.

Külön kiemeltük a saját leánnyal való viszony tiltását. [7]

[7] „A te leányodat meg ne becstelenítsd!” *Móz 3.19.29*

A vérfertőzést gyakran halállal büntettük, [8]

[8] „Ha (…) az ő atyja feleségével hál, (…)
Ha valaki az ő menyével hál, (…)
Ha valaki feleségül vesz valamely asszonyt annak anyjával egyben (…)
Ha valaki feleségül veszi az ő leánytestvérét, (…)
Ha valaki az ő nagynénjével hál, (…) haljanak meg.” *Móz 3.20.11-12-14-17-20-21*

és ki is átkoztuk az elkövetőket. [9]

[7] „Átkozott, aki az ő atyjának feleségével hál, mert feltakarja az ő atyjának takaróját!
Átkozott, aki az ő leánytestvérével hál, az ő atyjának leányával vagy az ő anyjának leányával!
Átkozott, aki az ő napával hál!” *Móz 5.27.20-23*

JÁNOS: Én egy mondattal lerendezem a dolgokat. Aki vérrokonával kapcsolatba kerül, legyen az férfi vagy nő, el kell ítélni.

MODERÁTOR: Menjünk tovább.

Állattal történő közösülés

MODERÁTOR: Most egy nagyon kényes téma következik: ember és állat szexuális kapcsolata.

A HINDU: Nem tudom megérteni, miért kényes a téma, hiszen Szitthatta herceg anyját egy elefánt hozta teherbe, de erről már volt szó. Ha emlékezetem nem csal, több népcsoport anyja vagy atyja az állatvilág egy-egy tagja volt.

JÁKOB: Azt hiszem, mi egy rövid paranccsal elintéztük a témát, [1]

> [1] „A ki barommal közösül, halállal lakoljon.” *Móz 2.22.19*

természetesen a nőket is beleértve. [2]

> [2] „És semmiféle barommal ne közösülj, és asszony se álljon meg barom előtt, hogy meghágja őt.” *Móz 3.18.22-23*

A tiltás mellett a büntetés emberre, állatra halált jelentett. [3]

> [3] „Ha valaki barommal közösül, halállal lakoljon, és a barmot is öljétek meg.
> Ha (…) asszony (…) baromhoz járúl, hogy meghágja őt (…) halállal lakoljanak.” *Móz 3.20.15-16*

Mózes a halálbüntetés mellett ki is átkozta ezen tett elkövetőit. [4]

> [4] „Átkozott az az ember (…). a ki közösül valamely barommal.” *Móz 5.27.21*

A VALKŰR: Gondolom, ennyi volt a hozzászólás. Hadd mondjak egy egyéni véleményt!

MODERÁTOR: Nem! A témát lezártuk.

Hamis eskü

MODERÁTOR: Szinte minden vallásban tiltották a hamis esküt. Beszéljünk most erről!

JÁKOB: Nálunk az alaptörvények között szerepel a hamis eskü tiltása, [1]

> [1] „Ne tégy a felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot.” *Móz 2.20.0-17.16*

különösen akkor, amikor az Isten nevére esküdtek. [2]

> [2] „És ne esküdjetek hamisan az én nevemre.” *Móz 3.12*

JÁNOS: A mi köreinkben ismert volt a kegyes csalás, a kegyes hazugság, a megbocsátható esküszegés.

JÁKOB: Ezeket mi is tudtuk, és ki is dolgoztuk az eseteket. Pontosan leírtuk, hogy a férfiak esetében mikor kellett az esküt betartani, [3]

> [3] „Ha valamely férfi fogadást fogad az Úrnak, vagy esküt tesz, hogy lekötelezze magát valamely kötésre: meg ne szegje az ő szavát.” *Móz 4.30.2*

és ez a nőkre is vonatkozott, [4]

> [4] „Ha pedig asszony fogad fogadást az Úrnak, és kötésre kötelezi le magát, (…) és hallja az ő atyja. (…) És nem szól arra, (…) akkor megáll minden ő fogadása, és minden kötelezése is. (…) Ha pedig megtiltja azt az ő atyja, (…) nem áll meg semmi fogadása és kötése, (…) és az Úr megbocsát néki, mert az ő atyja tiltotta meg azt.” *Móz 4.30.3-5*

a férjes asszonyokra, [5]

> [5] „Ha pedig férjhez megy, (…) lekötelezte magát, (…) és hallja az ő férje, és nem szól neki, (…) akkor megáll az ő fogadása. Ha pedig (…) a férje megtiltja azt: akkor erőtlenné teszi annak fogadását.” *Móz 4.30.6-8*

valamint az özvegyasszonyokra is. [6]

> [6] „Az özvegyasszonynak pedig és az elváltnak minden fogadása (…) megáll.” *Móz 4.30.9*

JÁNOS: Úgy látszik, most mindenbe belekötök. Itt is egyértelmű, hogy a nő másodrendű a férfival szemben. A férfi maga felel a tetteiért, a nő csak akkor, ha özvegy vagy elvált. A férjezett nő a férj, a leány pedig az apja utasítását köteles végrehajtani.

JÁKOB: Hadd folytassam! A hamis eskü mellett a hamis tanúzást is tiltottuk. [7]

> [7] „Hazug hírt ne hozz, ne fogj kezet a gonosszal, hogy hamis tanú ne légy.” *Móz 2.23.1*

JÓZSEF: Mózes előírásaiból mi is átvettük a hamis eskü tiltását. [8]

> [8] „Ismét hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: hamisan ne esküdjél.” *Máté 5.33*

Ugyancsak tiltottuk a „hamis tanúbizonyságokat” is, természetesen egy nagyon jó összehasonlító példával illusztrálva. [9]

[9] „Mégsem értitek-é, hogy minden a mi a szájon bemegy, a gyomorba jut, és az árnyékszékbe vettetik?
A mik pedig a szájból jőnek ki, a szívből származnak, és azok fertőztetik meg az embert.
Mert a szívből származnak a gonosz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, paráznaságok, lopások, hamis tanubizonyságok, káromlások.” *Máté 15.17*

Ezekről „A testi-lelki bűnök”-nél már beszéltünk.

Egy kicsit folytatom a gondolatmenetet: a hamis eskü, a hamis tanúbizonyság benne van a „szeresd felebarátod, mint önmagadat” parancsolatban. [10]

[10] „Mert ez: Ne paráználkodjál, ne ölj, ne orozz, hamis tanubizonyságot ne szólj, ne kívánj, és ha valamely parancsolat van, ebben az igében foglaltatik egybe: Szeresd felebarátod, mint tenmagad.” *Rom 13.9*

JÁNOS: Ha valakit felköszöntöttem, annyit mondtam: „Azt kívánom, amit magamnak kívánnék.”

A KÍNAI: Szó szerint a hamis eskü tiltása nem szerepel az előírásaink között, de véleményem szerint a szavahihetőség, amit feltételként állítottunk fel, fedi a hamis eskü tiltását. [11]

[11] „Tökéletes erény, (…) aki öt dolgot képes megvalósítani bárhol az ég alatt. (…) A komolyság, a nagylelkűség, a szavahihetőség, a szorgalom és a jóindulat. (…) Aki szavahihető, abban megbíznak az emberek.” *Konf 129*

Javaslom, ehhez hasonló témák tárgyalása előtt tisztázzuk a fogalom jelentését, annak figyelembevételével beszéljük meg.

MODERÁTOR: Jogos az észrevétel. A jövőben pontosítani fogjuk a megtárgyalandó fogalmak jelentését.

A VALKŰR: A hamis tanúzást, a hamis eskütételt pénzbírsággal büntettük. [Szál XLVIII.1.§] Az alaptörvényeinkben is előírtuk, javasoltuk a hamis eskü elkerülését. [12]

[12] „Hamis esküt ne tégy,
hűtlenné ne válj.” *Edd 258-260. Második tanács*

Ha valaki ellen felmerült a hamis eskütétel gyanúja, meleg vizes próba alá vetettük. [Edd 311-313]

JÁNOS: A hamis eskütétellel kapcsolatban, annak kijátszására találtak már megoldást.

Szokásunktól eltérően egy rövid idézetet mondok el. Két szomszédos falu egy földdarabon vitatkozott. Hívtak egy öregembert, aki mindent ismert, hogy esküdjön meg, kié az a föld, amelyiken áll. Az öreg a másik faluból hozott földet tett arra a helyre, ahová állnia kellett, és megesküdött, hogy az a föld a másik falué:

„Lám a vén Márkusnak esze volt előre:
Talpa alá tette, úgy esküdt a földre.”
Arany János: *A hamis tanú (*1852)

MODERÁTOR: Ha nincs más hozzászóló, ezzel be is fejeztük a témát.

Áldozat

MODERÁTOR: Beszéljünk arról, mivel lehet az isteneknek kedvezni! Az isteneknek bemutatott áldozat lehet valamilyen tárgy, élőlény vagy maga az ember. Nézzük meg, ki milyen áldozatot hozott!

JÁKOB: Ha az első áldozatot nézem, akkor el kell ismernem, hogy az valahogy nem sikerült teljesen jól. Káin földműves volt, Ábel állatokat tenyésztett. Mindketten áldozatot mutattak be az Úrnak, mindegyikük a saját foglalkozásának megfelelően. Az Úr nem fogadta egyformán az áldozatot. Neki kedvesebbnek tűnt az állatáldozat, melyet Káin sérelmesnek érzett, ezért megölte testvérét, Ábelt. [1]

[1] „Káinra pedig és az ő ajándékára úgy tekinte, miért is Káin haragra gerjede, (…) támada Káin Ábelre (…) és megölé őt." *Móz 1.4.5-8*

Ha alaposabban belegondolunk a dolgokba, akkor az első gyilkosság oka a rosszul értelmezett, rosszul végrehajtott áldozat volt, vagy a rosszul értelmezett áldozatfogadás az Úr részéről.

Ha végignézzük a későbbi idők áldozati alanyait, tárgyait, azok elsősorban az elsőszülöttek voltak. [2]

[2] „Nékem szentelj minden elsőszülöttet (…) akár ember, akár barom, enyim legyen." *Móz 2.13.2*

Kivéve a szamár első csikaját, melyet bárányra lehetett kicserélni. [3]

[3] „De szamárnak első fajzását báránynyal váltsd meg." *Móz 2.13.13*

Általában engesztelő áldozatot kellett adni, ha valaki bűnt követett el. Ez az egyházi személyekre, papokra is vonatkozott, [4]

[4] „Ha felkent pap vétkezik a népnek romlására, hozzon az ő bűneiért, a melyet elkövetett, egy tulkot, fiatal ép marhát (…) ölje meg az Úr előtt." *Móz 3.4.3-4*

ha a bűn elkövetését bevallotta, akkor állatáldozatot volt köteles adni, [5]

[5] „Ha azzal vétkezik valaki, hogy hallotta a káromló beszédet, és bizonyság lehetne, hogy látta, vagy tudja: ha meg nem jelenti azt, de hordozza az ő vétségének terhét.
Ha valaki illet akármely tisztátalan dolgot (…) és nem tud arról, hogy tisztátalan lesz és vétkezik, (…) és nem tudja azt, hanem azután értette meg, hogy vétkezett, (…) vagy (…) hirtelenkedve tesz esküt az ő ajkaival rosszra vagy jóra, (…) ha nem tudott arról, de aztán megértette, (…) vétkezett. Akkor, mivelhogy vétkezett ezek közül valamelyikben, vallja meg, hogy mi az a miben bűnössé lett: (…) és vigyen (…) egy nőstény bárányt vagy kecskét (…) bűnért való áldozatul Ha pedig nincsen módja: vigyen (…) két gerliczét vagy két galambfiat." *Móz 3.5.1-7*

ha az anyagi helyzete nem engedte meg, akkor elég volt lisztet áldozni. [6]

[6] „Ha pedig nincsen módja két gerliczéhez (…) sem, (…) vigyen áldozatul (…) egy efa lánglisztnek tizedrészét bűnért való áldozatul." *Móz 3.5.11*

Már korábban is említettem, hogy több mint ötszáz rendelettel szabályoztuk az életünket, ami azt is jelentette, ha valamint szabályoztunk, annak vétkesére büntetést róttunk ki. Ne kívánja tőlem senki, hogy az összes büntetési tétel felsoroljam.

Fontos szabály volt, hogy az ételáldozatot el kellett égetni, [7]

[7] „Minden ételáldozatot meg kell égetettni, nem kell abból semmit megenni." *Móz 3.6.23*

és a tűznek állandóan égnie kellett. [8]

[8] „Ez az egészen égő áldozat törvénye: (…) az oltárnak tűze égve maradjon (…) és el ne aludjék." *Móz 3.6.9-13*

JÁNOS: Ezt nevezték égő áldozatnak. Végeredményben mi most is égőáldozatot mutatunk be, amikor a halottaink sírján meggyújtunk egy gyertyát. Előttem azért pazarlásnak tűnik, hogy minden élelmiszeráldozatot el kellett égetni. Inkább adták volna a szegényeknek.

A RÓMAI: Nálunk a Vesta-szüzek vigyáztak a tűzre.

JÁKOB: Néha-néha ismétlésbe kell bocsátkoznom, mert Mózes egy rendeletet több helyen is leír. [9]

[9] „Ha akár férfi, akár asszony akármi emberi bűnt követ el, (…) vallja meg azért az ő bűnét, (…) és fizesse meg a kost." *Móz 4.5.6-7*

Ahogy említettem, az elsőszülött állatot fel kellett áldozni a szamár kivételével. [10]

[10] „Mindaz a mi anyja méhét megnyitja, enyim legyen (…).
De szamárnak első vemhét juhon váltsd meg (…)" *Móz 2.34.10-26*

A föld első termése is az Urat illeti. Ezek az előírások végeredményben a második kőtáblára vésett törvények egy része.

Ugyancsak előírtuk, hogy aratáskor az elhullott gabonafejeket nem volt szabad felszedni, a szőlőt nem lehetett teljes egészében leszüretelni, mintegy áldozatul hagyva a szegényeknek és az állatoknak. [11]

[11] „Mikor a ti földetek termését learatjátok, ne arasd le egészen a te meződ szélét, és az elhullott gabonafejeket fel ne szedd. (…)Szőlődet se mezgeréld le, és elhullott szemeit se szedd fel, a szegényeknek és a jövevényeknek hagyd azt." *Móz 3.19.1-36*

JÁNOS: Na, végre egy normális rendelet, amit mi is betartottunk – a téesz-időkben – a kukoricakombájnt és más arató-, felszedőgépek után mentünk, több zsák kukoricát, krumplit és más terményt szedtünk össze és vittünk haza. Ez volt a böngészés.

JÓZSEF: Mi teljesen felszámoltuk az áldozatokat. Imádkoztunk, és az Úr átvette bűneinket.

JÁKOB: Lassan én is olyan leszek, mint a Görög, olyan feledékeny kezdek lenni, mint Homérosz. Most jut eszembe, hogy nálunk is volt példa az emberáldozatra. Az Úr megparancsolta Ábrahámnak, hogy áldozza fel fiát, Izsákot. Ábrahám fel is akarta áldozni, de az utolsó pillanatban az Úr kicserélte Izsákot, mintegy próbára téve apját. Itt utalnom kell arra az előírásra, hogy az Urat illeti minden elsőszülött.

A GÖRÖG: Ha már Jákob megszólított, és is hozzászólok. Amikor fegyvertársammal, Odüsszeusszal elindultunk Hádész birodalmába, nem volt időnk eltemetni Elpenort. Az

alvilágban Elpenor kért minket, hogy tisztességesen temessük el, és áldozzunk az isteneknek, hogy a lelki nyugalmát meglelje. [12]

[12] „… ással
gödröt, légyen a hossza s a szélessége könyöknyi,
áldozatul töltsd körbe italt valamennyi halottnak
tejjel mézzel előbb, azután édes boritalt is,
harmadszorra vizet, s fölibé a fehér daralisztet.” *HomO 591*

A FINN: Sok mindenben egyetértek Jákobbal. Mi sem arattunk, vágtunk le mindent. Vejnemöjnen kivágott egy egész erdőt egyetlen fa kivételével, melyet azért hagyott meg, hogy a madarak meg tudjanak pihenni. [13]

[13] „Menny madara mindjárt mondja: Ne tarts most már semmitől se! (…)
Emlékszem múlt esztendőkre, hajdani híres időkre:
Kaleva irtását írrva, Oszmola vadonját vágva
meghagytál egy nyurga nyírfát, megkíméltél egy szép szálfát
madarak, hogy megszállhassák, magam rajta megülhessek.” *Kal 2.46*

Ezt a madarak később meghálálták. [14]

[14] „Már minden fát földbe döntött, csak egy csöpp nyárfát nem bántotta, (…)
mondja most a menny madara: Bölcsen cselekedtél,
mikor a nyírfát meghagytad, karcsú derekát kímélted,
madaraknak menedékül, magamnak meg ülőszékül.” *Kal 1.15*

Vejnemöjnen áldozott a természetnek, betartotta annak törvényeit.

JÁNOS: Moderátor! Emlékszik arra, amikor a népi hagyományokat gyűjtöttük?

MODERÁTOR: Hogyne, de erről majd máskor.

MONGOL: Ha már János megemlítette a népi hagyományokat, gondolom, találkozott olyan hagyománnyal is, amikor mi, mongolok az első falatot a levegőbe dobtuk, az első kortyot a földre öntöttük. Mindezt Spalatói Tamás írta le.

JÁNOS: Volt ehhez hasonló példa.

MONGOL: Elég gyakran előfordult, hogy az isteneket ábrázoló szobroknak adtunk a tehén vagy kanca elsőre kifejt tejét, az első falat ételt, az első korty italt. Ezt Carpini jegyezte fel rólunk.

MODERÁTOR: A legelső fejés tej elejét mindig ki kellett önteni, mert ihatatlan volt.

JÁNOS: Akár a „rézeleje”, amit öregapám a földre öntött. Azért milyen jó, hogy az emberek az elhunytaknak is áldoztak étel, italt, sőt eszközöket tettek a sírjukba. Amikor sírokat tártunk fel, a mellékletek alapján tudtuk meghatározni a korukat.

A VALKŰR: Beszéltünk étel- és italáldozatról, de a leglényegesebbet, az emberáldozatot kihagytuk, csak érintőlegesen említette Jákob Ábrahámmal kapcsolatban.

Pedig nagyon gyakori volt az emberáldozat közvetlen szomszédaink, a hunok körében, akikkel folyamatosan hadban álltunk. Megjegyzem, a hunok ugyanolyan életmódot éltek, mint a mongolok, tatárok, a régi magyarok, a lovas nomádok.

Az egyik hun fejedelem – Buddle – elhamvasztásakor öt rabnőt és nyolc szolgalegényt égettek el a halotti máglyán a fejedelemmel együtt. [15]

[15] „Rakass a mezőn
roppant máglyát
mindkettőnknek egy-egy
hatalmas halmot (…)
Mellettem hamvadjon el
a máglyán a hun.
A hun máglyáján
hamvadjanak honi
szolgái, szépséges
nyakékkel nyakukon (…)
Kettőnk közé
éles kard kerüljön,
éles, mint egykor,
hogy együtt hevertünk..
Készen kövesse ezt
rögvest öt rabnő
nyolc szolgalegény, nemes születésű,
nagy, szép örökség,
amiről Budli
rendelkezett még
máglyára rakják.” *Edd 392-393*

JÁKOB: Valamikor az ősi időkben a szomszédaink rendszeresen feláldoztak gyerekeket Molohnak. Be kell vallanom, néha mi is, amíg meg nem ismertük az Isten parancsait. [16]

[16] „Ha odaadja az ő magzatát a Moloknak, halállal lakoljon.” *Móz 3.20.2*

JÁNOS: Ez egy teljesen egoista, önző felfogás. Ellenpéldaként megint öregapám egyik történetét idézem. A háborúban az ellenség teljesen körülzárta őket. Elhatározták, hogy kitörnek. Az egyik falubeli katonatársa annyit mondott: „Menjetek, engem nem vár senki, majd én feltartom őket, amíg meg nem menekültök.” Megmenekültek. A bajtársuk feláldozta magát értük.

A HINDU: Legszentebb dolognak tartottuk, ha az asszony férje halálakor önkéntesen elégettette magát a férjével együtt. [17]

[17] „Ahány szőrszál a férfitestre nőtt
Annyi évre a Meny fogadja őt,
Ki férje után máglyatűzre ment.
Miként a kígyót könnyen kiszedi
A jó kigyász a korhadék közül.
A gyehennából akként menti ki
Urát a nő, ha máglyatűzre ül.
Ha öleli a tűzön az urát,
S lelkét kiadja szép szerelmesen,

Az ilyen nőnek az Ég megbocsát,
Eltörli bűnét, bár ezer legyen.
Örökre övék az ég csarnoka,
Ha urát karján röpteti oda. *Mes 1.293*

A KÍNAI: Nálunk a császárnak minden évben egy fiút és egy leányt, valamint állatokat kellett áldozni. [18]

[18] „Minden évben áldozni kellett a királynak egy fiúgyermeket meg egy szűzlányt, disznó, juhot, marhát.” *Maj 1.540*

AZ EGYIPTOMI: Rendszeresen áldoztunk az isteneinknek, amit onnan lehet tudni, hogy a túlvilági elszámoltatáskor mindig nyilatkoztunk, hogy az előírásokat betartottuk. Ezeket az áldozatokat az alaptörvényeinknél már részletesen kifejtettem.

A MEZOPOTÁMIAI: Az isteneinknek szánt áldozat szent volt. Azok rongálása, ellopása bűn, de erről is esett már szó.

JUSZUF: Allahnak gyakran áldoztunk állatot – tevét. Tudtuk, hogy a teve húsa, vére nem jut el Allahhoz, csak az istenfélelmünk, ezért a leölt állatok húsát a rászorulók között szétosztottuk. [19]

[19] „Az áldozati tevéket (…) amikor holtan ledőlnek, egyetek belőlük, és adjatok enni, annak, aki alázatosan kér, s annak, aki bár szegény nem kér! Sem húsuk, sem vérük nem jut el Allahhoz, ám a tőletek jövő istenfélelem eljut hozzá.” *Kor 22.36-37*

JÁKOB: Tanultunk Káin és Ábel esetéből, ezért előírtuk: [20]

[20] „Hogyha hálaáldozatot áldoztok (…) úgy áldozzatok, hogy kedvesen fogadtassatok.” *Móz 3.19.1-36*

A hittársaink még mindig egy-egy követ, az emlékezet kövét teszik az elhunytak sírjára.

MONGOL: Az isteneinknek mindig áldoztunk, követ, földet vagy bármit. Nem az érték számított, hanem a tény, a szándék.

JÁNOS: Juszufék jól tették. A teli gyomor nem átkozódik, hanem hálás. Meg különben is az embereket a gyomrukon keresztül lehet megfogni.

JUSZUF: Lassanként János ugyanazokat az elveket vallja, mint mi. Nem véletlen, hogy szinte minden nagyobb helyen ingyenkonyhát hoztunk létre, ahol mindenki ingyen ehetett. A teli gyomor nem elégedetlenkedik, az üres gyomor lázad.

MODERÁTOR: Azt hiszem, az áldozatról mindenki elmondta a véleményét, és áttérhetünk a következő témánkra.

JÁNOS: Álljunk meg egy szóra! Kártyás nyelven szólva, senki sem vette a lapot, amikor öregapám történetét mondtam el, amikor az egyik társuk feláldozta magát a többiért. Ez pedig

Józsefnek szól. Jézus hozta a legnagyobb áldozatot értünk, az emberekért, feláldozta a legdrágábbat: az életét.

MODERÁTOR: János, megígérem, hamarosan visszatérünk erre is.

Temetkezés

MODERÁTOR: Beszélgessünk a végső tiszteletadásról, a temetkezésről.

A VALKŰR: Szeretném én kezdeni, mivel a tanácsaink között szerepel a halottak eltemetése. [1]

[1] „Temesd el a halottat, bárhol is lelsz rá." *Edd 258-260. Kilencedik tanács*

A rangosabb emberek holttestét részben elföldeltük, [2]

[2] „Thórolf holttestét meg a rangos embereknek kijáró szokások szerint földelték el, még kőoszlopot is emeltek föléje." *Kop 47*

néha pedig tengeri temetést rendeztünk. [3]

[3] „Nem sokra rá Esti Ulf meghalt, a hajón lévők pedig úgy jártak el, ahogy meghagyta. Koporsóba rakták és belehajították a tengerbe." *Kop 60*

Részletesebben leírva: [4]

[4] „Fölkarolta a holttestet, megmosdatta, és elvégzett mindent, ami szokás szerint a temetéshez kellett. Ástak aztán egy sírgödröt, és belehelyezték Thórolfot teljes ruházatban és fegyvereivel együtt (…) majd köveket hordtak a halottra, és sírdombot emeltek föléje." *Kop 116*

A temetési szertartások sok érdekességet tartalmaznak, elsősorban a holttest elszállításával kapcsolatban. [5]

[5] „Majd lezárta apja szemét. Szólt aztán, hogy adjanak neki valamilyen ásószerszámot, és egy nyílást vágtak a háznak délre eső falába (…) és vitték át a szobán, és keresztül a kivájt falnyíláson (…) aztán sírt ásatott, belehelyeztették Kopasz Grimmt lovával, fegyvereivel és kovács szerszámaival együtt, majd sírhalmot emeltek föléje." *Kop 139-140*

Sokat segítettünk az elhunytnak azzal, hogy a lábára cipőt húztunk, megkönnyítve a hősök csarnokába történő eljutását. [6]

[6] „Hagyományaink szerint (…) a halottra felhúzzák a halotti cipőt, hogy abban vándoroljon el a Valhöllig." *Gir 99*

A népünk elég elszórtan, nagy területeken éltek, élnek ezért szinte mindenféle temetkezési eljárás ismert volt. A vikingek közötti hajós temetkezésnek [7]

[7] „A sírhalmot a régi szokás szerint rakták, Thorgrimr testét pedig egy csónakban helyezték el. Már éppen hányták volna be a sírhalom nyílását, amikor Gisli lement a folyó torkolatához, felragadott egy sziklányi hatalmas követ, és ráhelyezte még a csónakra." *Gir 107*

köszönhetően néhány temetkezési hajó is előkerült, melyek alapján a modern kutatók megismerhették a mindennapi életünket, eszközeinket.

A szomszédos, ellenséges hun néphez hasonlóan mi is máglyán égettük el egyes hőseink tetemét, de már erről is beszéltünk.

Nagyon gyakran a halott tetemével együtt a személyes tárgyait is elégettük. [8]

[8] „A temetkezés mentes minden fényűzéstől: csak arra ügyelnek, hogy a híres férfiak holttestét meghatározott fákon égessék el. A máglyarakást sem ruhákkal, sem illatszerekkel nem tetézik – kinek-kinek a fegyvereit, némelyek máglyatüzére a lovát is ráteszik. A sírhalmot gyep magasítja: a magasba törő és megmunkált emlékművet adta megtiszteltetést megvetik, mint ami teherként nehezedik az elhunytra." *Tac 52-54*

Most ne menjünk bele a különféle elméletekbe, hogy a túlvilágon is használta-e az illető a tárgyait, mert ennek nincs jelentősége.

AZ ÉSZT: Hagyományaink szerint az elhunytat elföldeltük, és a sírjára követ tettünk. [9]

[9] „Linda telve gyötrő gyásszal
Mosta most hideg halottját,
Mosta könnye özönével.
Mosta hideg tengervízzel.
Öltözteti selyemingbe (…)
Linda most, a megtört árva
Kezeivel gödröt ássa (…)
S a sír, melyben férje fekszik,
Púpozgatja pereméig (…)
Most kemény munkába kezdett
Hogy a sírra követ hordjon,
Rajta emlékhelyet rakjon." *Kalp 23*

A GÖRÖG: A Valkűrhöz hasonlóan mi is elhamvasztottuk halottainkat, a halotti máglyán elégettük a személyes tárgyait is. [10]

[10] „ha elérsz oda végül, meg ne feledkezz,
hogy síratlanul és temetetlenül ott ne maradjak,
míg te tovább utazol, ne legyen neked istenek átka:
égess meg hát fegyvereimmel, ahány velem ott van,
s nékem az ősz tenger partján sírdombot emeljél,
hogy szomorú sorsom tudják meg a megszületendők.
Végezd el nekem ezt, s evezőmet is üsd a halomba." *HomO 595*

JÁNOS: A háborúk során az elesett katonát elföldelve, a fegyverét, kardját, puskáját a sírba szúrva állítottunk nekik emléket.

A HINDU: Nem tudom, hogy nevezzük magunkat, hiszen Marco Polo egyértelműen bálványimádónak tart mindenkit, aki nem keresztény. Lehet az kínai, hindu, mongol vagy egyéb, egységesen azt írja róluk, hogy mind elégetik halottaikat. [11]

[11] „A világ minden bálványimádója elégeti halottait. És miközben a holttestet a máglyára viszik, a rokonok (…) drága selyemmel (…) bevont (…) faházakat építenek az út mentén. Mikor a testet elviszik az (…) építmény előtt, megállnak, a halottat; leteszik a földre és bort, húst meg egyéb élelmiszereket helyeznek elébe (…) így cselekszenek minden házacska előtt. (…) A rokonok pergamenből és fakéregből kivágott ember-, ló-, aranypénz formájára körülnyírt, bizánci garas nagyságú papírokat (…) égetnek el a holttesttel együtt. (…) A bálványimádók nem égetik el a halottaikat addig, ameddig (…). nem (…) határozzák meg a napot, amelyen szertartásaiknak megfelelően el kell égetni, (…) mindaddig otthon őrzik a testet (…) kámforral és fűszerekkel

[töltött koporsóban] (…) naponta ételekkel (…) megterített asztalt helyeznek elébe. (…) Néha a jövendőmondók kijelentik, hogy nem hoz jó szerencsét, ha az ajtón keresztül viszik ki a tetemet (…) úgyhogy rést kell törni a falon, (…) [és úgy] vinni az elégetés helyére." *Pol 104-105*

JÁNOS: Már korábban meg kellett volna említenem, a Valkűrhöz hasonlóan mi is tettünk óvintézkedést, hogy a halott ne találjon vissza a házába, ezért lábbal előre vittük ki a temetőbe.

A NOMÁD: Átadom a szót a Tatár rokonomnak. Nálunk érdekes szokás alakult ki: a sír oldalába egy kis fülkét készítettünk, melybe a legkedvesebb szolgát fektettük egészen addig, míg haldokolni nem kezdett. Akkor kivittük, magához térítettük és visszavittük. Ha túlélte, felszabadult. [12]

[12] „Ögedej kán egy csalitost hagyott hátra, hogy az emlékére növekedjen, senki sem mert egy vesszőt levágni. Gazdagokat úgy temetik, hogy a mezőn egy gödröt ásnak, oldalába odút, a legkedvesebb szolgájának oda kell feküdni, amikor haldokolni kezd, kiveszik, ezt háromszor ismétlik meg, ha túléli felszabadul. A halottat az odúba helyezik a tárgyakkal együtt, betemetik, a füvet úgy igazítják el, nehogy meg lehessen találni. A tátároknak két temetőjük van, gazdagoknak – akiket kincseikkel együtt temetik el." *Carp 275-277*

MODERÁTOR: Tudomásom szerint a régészek vitatják ennek a valóságtartamát, de akkor a régészeti tankönyvekben miért szerepel a padmalyos sír kialakítása?

A HINDU: Mi is elhamvasztottuk a halottainkat, [13]

[13] „Él ameddig él. Amikor meghal, máglyára teszik. A máglya tüze maga a tűz, tűzifája a tűzifa, füstje a füstje. (…) Ezen tűzön az istenek az embert mutatják be áldozatul. Ebből az áldozatból a fényszínű emberi lélek születik." *Upa 76*

a köztünk lakó, de más vallású párszik pedig a Hallgatás Tornyába vitték fel a holtakat.

JUSZUF: Az elhunytnak emelt sír nem más, mint bálványimádás, amit Allah tilt. Mi még a prófétáink sírját sem tiszteljük.

A HINDU: Buddha temetésének leírása sok érdekességet tartalmaz. [14]

[14] „Ötszázszor (…) burkolják be (…) olajjal töltött vasládába helyezik, vasfedéllel lefedik, illatos fából máglyát raknak, és elhamvasztják (…) négy út kereszteződésénél emlékhalmot emelnek, (…) ezt kell tenni a Beérkezett testével." *Budd 28*

AZ EGYIPTOMI: Piramisok, Királyok Völgye, múmiák. Nem hiszem, hogy többet kellene mondanom.

JÁKOB: A halottainkat általában elhagyott helyre, legtöbbször barlangokba temettük. [15]

[15] „Néked adom (…) a barlangot, (…) temesd el a halottadat." *Móz 1.23.11*

JÁNOS: Az öregapám jut az eszembe. Elmesélte, valamikor olvasta Mark Twain *Útirajzok* című könyvét, amelyben az író leírta, hogy a koporsó mögött egy kutya ment. Azon gondolkodott, ez mit jelenthetett. Meg is magyarázta nekem egy kérdéssel:

– Onokám, miért temetik a skótot a hegyoldalra?

– Nem tudom – válaszoltam.

– Mert ott a temető.

Ezzel azt akarta megmutatni, hogy nem kell mindenbe valamit belemagyarázni, mint ahogy a Valkűr is elkezdte mondani. A kutya pont arra járt. Ennyi.

Mondhatom azt is, hogy az Egyiptomi azért balzsamozta be az elhunytat, hogy az feltámadjon, megőrizze a testét. Egy fenét: észrevették, hogy a homok mumifikálta a tetemet, és ezt a természetes folyamatot utánozták. Az Egyiptomi, amikor újjászületett, az istenek születtek benne újjá. Örökölte az egyik isten lábát, de erről már szó volt.

A Valkűr, a Görög, a Hindu azért hamvasztotta el a tetemeket, mert félt a fertőzéstől, kevés volt a hely a szigeteken, a tenger hullámai pedig elvitték a hamvakat.

JÓZSEF: Jézust is sírba temették, a leírások alapján kripta jellegű sírba: [16]

[16] „Megjött ezután Simon Péter is és beméne a sírba, (…) aztán beméne a másik tanitvány is."
Ján 20.6-8

MODERÁTOR: Látom, sikerült elég jól megtárgyalni a dolgot. Lehetett egy kicsit vitatkozni, aminek örülök, mert senki sem bántotta a másikat.

Majd egyszer, ha sok időnk lesz, akkor részletesen fogunk a temetkezési szokásokról beszélgetni. Ez egy olyan érdekes téma, hogy egy egész könyv terjedelme sem lesz elegendő.

Kevélység

MODERÁTOR: Olyan érdekes témákról beszélgettünk eddig. Most váltsunk a stílusunkon. Tegyünk kísérletet a legfőbb bűnök meghatározására, és beszéljünk azoknak az emberek életében betöltött szerepéről, ami – gondolom – lehet negatív és/vagy pozitív.

Jánosnak megígértem, hogy ha egy fogalomról beszélünk, akkor valamilyen formában azt meghatározzuk, körülírjuk.

Kezdjük a jól ismert hét főbűn egyikével, ami nem más, mint magunk mások fölé helyezése, azaz a kevélység.

JÁNOS: Gondolom, nem kell a fogalmat sokáig ragozni. Elegendő a bevezető. Annyit teszek hozzá, hogy a kevélység lehet megalapozott és megalapozatlan. Öregapám mondaná: „Üres fejű kalász fenn hordja a fejét."

AZ EGYIPTOMI: Lassanként eljutunk odáig, hogy sikeresen össze tudjuk hasonlítani az alaptörvényeket, az alapvető elvárásokat. Mi sem helyeztük magunkat más fölé, ahogy az alapelőírásunkban is benne van. [1]

[1] „Hogy gőgömet tápláljam,
Rangot nem szereztem soha." *Egy 2.18-19.8-9*

Nagyon gyakran nemcsak a viselkedésünkben, hanem a beszédünkben is meglátszott a kevélység. [2]

[2] „Beszédem gőgös nem volt soha." *Egy 2.20-23.37*

JÁNOS: Ez a „ki, ha én nem?" viselkedés.

A TIBETI: A kevély ember dölyfös. [3]

[3] „[Az emberek] önzők (…) álnokok (…) dölyfösek." *Budd 37-38*

A dölyfös ember gőgös is, ami nem a legszebb emberi tulajdonság. [4]

[4] „Nyolc szabály (…) tartózkodni gőgtől." *Budd 81-84*

JUSZUF: A kevély, dölyfös, gőgös ember öntelt is. [5]

[5] „ És ne fordítsd el az arcodat megvetőn az emberektől, és ne járj elbizakodottan a földön. Allah senkit sem szeret, aki öntelt és dicsekvő." *Kor 31.17-19*

A MEZOPOTÁMIAI: Irodalmunkban nemcsak az emberek kevélyek, önteltek, hanem a növények, a fák is. Szinte úgy viselkednek, mint az emberek. Érdemes áttanulmányozni a tamariszkusz és a datolyapálma vetélkedését. [6]

[6] „Íme vetélkedik a két fa (…)
szólal a datolyapálma: (…)
Ó, tamariszkusz, te mihaszna fa! (…)
különb vagyok nálad, ha mondom." *Agy 27-31*

JÁNOS: Ez már gyerekes szint. No nemcsak a növényekre értem, hanem az emberekre is. Az óvodában dicsekedtünk, hogy az én papám ez meg az, bezzeg a tied …

MODERÁTOR: Felteszem a kérdés: A kevélység káros vagy hasznos?

JÁNOS: Megpróbálom összegezni a hallottak alapján. Ha valaki normális keretek között büszke önmagára, cselekedetére, az más ember számára ösztönző lehet, mert mintegy rákényszerítve a másikat, esetleg ösztönzi, elősegíti az alkotási vágyát. Azonban a büszkeség nem lehet öncélú, másokat lenéző, lekezelő. Minden embernek van jó és rossz tulajdonsága, ami a jelleméből adódik. Azok vagy előjönnek, vagy nem. Senki sem tudja, melyik tulajdonság fog dominálni.

MODERÁTOR: Felvetnék egy érdekes gondolatot. Ha az Isten a maga képére teremtette az embert, akkor ezek szerint az Isten is kevély? Netán gőgös? Netán lop, csal, hazudik vagy félrelép?

Saját magamnak tettem fel a kérdést, válaszolok is. Lesz egy olyan fejezetünk, melyben a halhatatlan istenek haláláról beszélünk. Mindenki szedje össze a gondolatait.

Bujaság

MODERÁTOR: Folytassuk a főbűnök megbeszélését. A nemi ösztönök tiltott és mértéktelen kielégítése, a szertelen hajlam a testi örömökre – ez a bujaság.

JÁNOS: Kár volt mondanom, hogy határozzuk meg pontosan a dolgokat. Honnan a fenéből lehetett összeszedni ezeket a meghatározásokat?

MODERÁTOR: Az internetről.

A KÍNAI: A „Ne paráználkodj!" részben már kifejtettem a véleményemet, de felteszem a kérdést: Az öt érzékszerv gyönyöreinek élvezése nem emberi dolog? Ha káros lenne, az isten vagy a természet nem alakította volna ki.

JÁNOS: Alaposan végig kell gondolni a Kínai gondolatmenetét. Megint az öregapámra hivatkozom. Egy-egy elvarázsolt figurától megkérdezte: iszik, dohányzik, nőzik, szeret enni, szeret szórakozni? Ha azt felelte neki, hogy nem, megkérdezte tőle: „Akkor mi a fenének él?"

A KÍNAI: Egy kicsit módosítanék korábbi kijelentésemen. Már kifejtettem, hogy hat érzékszervünk van a gondolkodással együtt, viszont ez a hat érzékszerv hat szennyet jelent. A hat érzékszerv, a hat szenny akadályozza meg a világ objektív megismerését. [1]

[1] „Hat szenny nem fogja meg." *Maj 2.529*

TIBET: Ellentmondást érzek a korábbiakkal szemben. A hat vagy öt érzékszerv gyönyöre most hirtelen a hat vagy öt szenny forrása lett? Ez nagyon kettős gondolat.

A HINDU: Nekem, aki részt vett a szerelem művészetének kidolgozásába (Kámaszútra és a többi), az a véleményem, ha egy nő fiatal és csinos, miért ne használja ki? [2]

[2] „Egyszer élünk, s a világnak úgyis rossz mája-szája,
Tartson hát a nő szeretőt, míg csak tart ifjúsága." *Mes 1.33*

Ebben teljesen igazat kell adnom János öregapjának.

JÁNOS: Tisztázzunk valamit! Ez megint nem az én gondolatom, hanem Rejtő Jenőé: Amikor az egyik főhőse pezsgővel a fején táncol, a nézők irigykednek rá, hogy meg meri tenni, a másik részük pedig sajnálja. Hát itt is erről van szó. Egy csinos nő, ha kihasználja szépségét, vonzerejét, akkor a többiek irigykednek rá, részben azért, mert ők nem annyira csinosak, részben azért, mert a csinos nő sok férfinak kellene, ezért féltékenyek rá.

JUSZUF: Az asszaszinok Hegyi Öregje, aki megteremtette az Ál-Paradicsomot, ezt csak a testi örömök kielégítésével érhette el. [3]

[3] „Zárt völgyet (…) gyönyörű kertté változtatott, (…) számos hölgy lakott itt, (…) feladatuk, (…) a fiatalembereknek minden kéjben és gyönyörűségben részük legyen."
Pol 83-87

Mit tettek volna a harcosok, ha mondjuk egy filozófiai beszélgetéssel, vagy egy koncertre történő meghívással akarták volna őket befolyásolni?

MONGOL: Ha már a témánál vagyunk: A Nagy Kán az udvarba érkezett követeknek egy-egy kéjhölgyet bocsátott rendelkezésükre. [4]

[4] „A városban nem lakhatnak bűnös nők sem, (…) csupán a külvárosban. (…) A követeknek (…) éjszakánként egy-egy kéjnőt szállítanak.” *Pol 174-175*

Gondolom, nem sakkoztak, vagy nem a birka sarokcsontját dobálták. Vagy ne adja isten, mi lett volna, ha kéjhölgy helyett kéjkönyvet kapnak…

JÁNOS: Minden faluban általában volt egy-egy fiatal özvegyasszony, aki bujálkodott, általában ő vezette be a fiatal, de már legénnyé avatott fiúkat a szerelem művészetébe. No meg ismert volt szinte mindenhol a szerelemgyerek fogalma, amikor két nem egymáshoz tartozó férfinak és nőnek gyermeke született, aki apjuk, anyjuk minden jó tulajdonságát örökölték, és életükben olykor nagyon sokra vitték.

A TIBETI: A szerzetesek körében a bujálkodást bűnnek tartottuk. [5] Ki kellett zárni a szerzetből akinek

[5] „apácával viszonya volt.” *Budd 31*

JÓZSEF: Miután a főbűnöket mi soroltuk fel, nem szólok érdemben hozzá, csak megjegyzem, hogy a bujálkodás akkor engedélyezett, ha utódokról akartak gondoskodni.

JÁNOS: Szegények. Valamikor egy keresztény országban mintegy 72 órán keresztül nem volt áram, nem volt mozi, sem tévé, sem lift. Mit tesz isten, adott idő elteltével a szülések száma a többszörösére nőtt. Mindenki gondoljon arra, amire akar. Gondoljuk végig: Miért is szeretkeztek az emberek a zárt liftben, vagy a picében, a sötétben, teljesen idegenekkel? Véleményem szerint féltek. Féltek, hogy meghalnak, senki sem fogja kimenteni őket. Hát akkor még egyszer, utoljára jól érezték magukat… Hisz emberbül voltak!

A HINDU: Hadd zárjam én a gondolatmenetet! Mi, akik kidolgoztuk a szerelem művészetét, nem tartottuk bűnnek a szerelmet, hisz az több szerepet töltött be. Egyrészt biztosította az utódlást, a név fennmaradását, a gyermekeket, másrészt pedig gyönyört okozott. Ha most megnézzük a jelenlegi társadalmi szokásokat, nekünk, akik a „tiszta forrás vizéből” ittunk, el kellene borzadnunk. A mi időnkben is voltak szokatlan jelenségek, melyeket részben törvények formájában, büntetés ígéretével igyekeztünk korlátok közé szorítani. Több-kevesebb sikerrel eredményt értünk el. Egy fontos dolgot megemlítek, de lehet, hogy már említettem. A magánélet az magánélet. Az nem tartozik másra. Magánélet az imádkozás, a szeretkezés, a tervek, a szellentés és sok egyéb, amihez másoknak semmi közük.

MODERÁTOR: Most nekem is el kell mesélnem egy esetet, ami lehet, hogy bujálkodás, lehet, hogy nem, én nem tudom eldönteni.

Egyszer régen egy tröszt képviselője hivatalból kijött hozzám. Ránéztem, és megkérdeztem:

– Mi van veled? Olyan szakadtnak, fáradtnak tűnsz!

– Tudod, a feleségem egy szőke bombázó, és éjszaka vele voltam – hangzott a válasz.

Hirtelen nem tudtam eldönteni, melyikünk a hülye. Mi közöm van a szerelmi életéhez, az imádkozási szokásához, az anyagcseréjéhez és a többihez?

Torkosság

MODERÁTOR: Az ételben-italban való mértéktelenséget torkosságnak nevezzük.

A KÍNAI: Az alapelőírásainkban szerepel az étel- és italfogyasztásban a mértékletesség: [1]

[1] „Ne igyál, (…) ne egyél csak reggel és délben." *Maj 1.568*

Ami egy bizonyos mértékben mértékletességet jelent, ugyanakkor egészségügyi előnyökkel is jár.

JUSZUF: Nem véletlen a Ramadán nálunk, amikor nappal koplalunk.

JÓZSEF: Ezt a célt szolgálja nálunk a pénteki böjt, valamint a Nagyhéten tartott böjt is.

JÁNOS: Megint az öregapám jut eszembe. Az ember vagy eszik, vagy táplálkozik, illetve vagy iszik, vagy vedel. A két meghatározás között a mérték adja a különbséget, valamint a létfenntartás és az evés-ivás élvezete.

A RÓMAI: Ritkán szólalok meg, most is csak röviden. Ha sokat ettünk és a szemünk még mindig kívánta az ételt, lúdtoll segítségével megkönnyebbültünk és folytathattuk tovább.

JUSZUF: Nem teljesen tiszta előttem a mértékletességi előírás, pontosabban annak bűnként történő értelmezése, hiszen a Hegyi Öreg – megint vissza kell térnem rá – az evés, ivás, szeretkezés örömeivel fogta meg az Ál-Paradicsomban a harcosokat.

A KÍNAI: Torkosság? Hisz olyan jó enni és inni. [2]

[2] „A khataji nép bort iszik. (…) Rizsből erjesztett folyadék ez, sok finom fűszerrel, (…) kellemes ízű (…) átlátszó (…) igen erős ital, hamarabb be lehet tőle rúgni, mint más bortól." *Pol 190*

A TIBETI: Mi is tiltottuk a torkosságot, igaz csak a szerzetesek között. [3]

[3] „Meg nem engedett időben evéstől [tartózkodni kell]." *Budd 31*

A torkosság részben ugyanaz, mint a mohóság, amit szintén tiltottunk. [4]

[4] „Mohóságtól és kapzsiságtól tartózkodni." *Budd 81-84*

A RÓMAI: Úgy látszik, kedvet kaptam a hozzászóláshoz. Egyik gondolkodónk megállapította, hogy az elhízott ember nehezebben gondolkodik. [5]

[5] „Vedd hozzá még, hogy a test termetesebb poggyásza alatt fulladozik a lélek, és kevésbé mozgékony. Így hát, amennyire csak tudod, szorítsd korlátok közé a testedet, és tágítsd a lélek férőhelyét. Sok kényelmetlenség gyötri azokat, akik testükre viselnek gondot: először a gyakorlatok – megerőltetés kimeríti a szellemet, alkalmatlanná teszi a figyelemre és fárasztóbb tanulmányokra: az ételek bőségétől pedig eltompul az éles elme." *Sen 203-204*

A KÍNAI: A torkosság mértéktelenség. [6]

[6] „A mértéktelenség zabolatlansághoz vezet, a mértékletesség pedig zsugorisághoz. Nos, a zsugoriság mindig jobb, mint a zabolátlanság.” *Konf 55*

JÁNOS: Azért ne essünk át a ló túlsó oldalára! Enni kell, zabálni nem kell. Az evés-ivás gyönyörűséget okoz. De aszkétákra, remetékre nincs szükség. Nassolni nem lenne szabad, mégis olyan jólesik. Meg egyébként ha az evés-ivás nem okozna gyönyörűséget, akkor mi lenne a mesterszakácsokkal, a cukrászokkal, pékekkel, borászokkal, pálinkafőzőkkel, valamint az orvosokkal és az étkezési tanácsadókkal?

A HINDU: Egy mondat erejéig visszatérek az eredeti témánkhoz. Pénzt, ételt, italt csak lassan és csak keveset kell elfogyasztani, illetve kiadni. [7]

[7] „Mindig csínján költekezzél! Lassan fogyjon a kereset!
Életitalt is isznak, de az okosok keveset.” *Mes 1.118*

MODERÁTOR: Bármilyen előírás, javaslat legyen, az ember szereti az evéssel-ivással megszerzett gyönyöröket élvezni. Ezért is nehéz a fogyókúrát betartani.

Fösvénység

MODERÁTOR: A megszerzett javakhoz való – beteges – ragaszkodás a fösvénység, a zsugoriság.

A HINDU: Egy érdekes véleményt mondok, amelyben több dolgot is össze lehet kapcsolni. Végeredményben a pénz gyűjtése, kuporgatása zsugoriság, de ugyancsak zsugori az a nő, aki a szépségét, a kívánosságát nem osztja meg mással, nem bujálkodik, nem osztogatja a kegyeit, mint a zsugori ember a pénzét. [1]

[1] „Ugyan mit használ a vagyon, ha olyan, mint a hű hitves,
Ha nem olyan, mint a ringyó, akit minden utas élvez." *Mes 1.134*

Ha ribanc és fösvény is vagy, a pénzed miatt becsülnek, tisztelnek. [2]

[2] „Ha ribanc vagy fösvény vagy, de bőven van vagyonod,
Az emberek tiszteletét legalábbis megkapod." *Mes 1.135*

MONGOL: A fösvénység ugyanaz, mint a kapzsiság, mi is elítéltük a lámaista „tízparancsolatban".

A TIBETI: A fösvénység bűn. [3]

[3] [Az emberek] „irigyek, (…) kapzsik, (…) fukarok" *Budd 37-38*

JUSZUF: Mi úgy kerültük el a kapzsiság bűnét, hogy rendszeresen adakoztunk. [4]

[4] „Adakozzatok azokból a becses dolgokból, amiket szereztetek, és azokból, amelyeket kisarjasztottunk nektek a földből." *Kor 2.267*

Fontos volt azt is, hogyan adakoztunk. [5]

[5] „Ha nyilvánosan adakoztok (…) dicséretes dolog! Ám ha titokban teszitek, (…) az (…) jobb nektek." *Kor 2.271*

JÓZSEF: Mi is adakoztunk rendszeresen, segélyszervezeteket hoztunk létre.

JÁNOS: Kivételesen nem hivatkozok öregapámra. A Hindunak igaza van abban, hogy fösvény az, aki nekem nem ad pénzt, de fösvény az a nő is, aki nem részesít a kegyeiben. Most akkor mi az igazság? Ha én nem adok pénzt a szomszédnak, akkor fösvény vagyok, ez nekem jó, de neki rossz. Ha a szomszéd „zöldebb" nője engem is részesít a kegyeiben, az nekem jó, de a szomszédomnak rossz, vagy legalábbis kellemetlen.

A RÓMAI: Seneca barátom egyértelműen elutasította az élvezetek halmozását. [6]

[6] „Mindenekelőtt az élvezeteket vessük el: puhánnyá tesznek, elnőiesítenek, sokat követelnek tőlünk, s ezt a sokat nekünk kell a sorstól követelni. Azután a kincseket utasítsuk el: a szolgaságot fizetik meg velük. El az arannyal, ezüsttel a mindennel, ami a gazdag házakat zsúfolja tele! A szabadságot ingyen nem lehet megkapni. Ha sokra tartod, minden mást kevésre tarts."
Sen 407-408

JÁNOS: Én is megfigyeltem, hogy fösvény ember általában nem bőbeszédű, még a szavakkal is fösvényen bánik.

Irigység

MODERÁTOR: A következő főbűn az irigység. Az irigység mások értékei láttán keletkezett indulat, amely rossznak látja a másik lelki vagy anyagi javait.

JÁNOS: Ez nagyon szép megfogalmazás volt, de kiegészítem. Már kiderült, vannak anyagi és lelki javak, amelyeket irigyelni lehet. Én irigylem a szomszéd vagyonát.

Öregapám mondaná: „Dögöljön meg a szomszéd tehene!" És ha meglátok egy szép nőt, azt is irigylem, aki már unja!

AZ EGYIPTOMI: Mi elítéltük azokat, akik megtagadták, irigyelték mástól az ételt-italt. [1]

[1] „Tudd, hogy embertársaim szájától
Soha nem vontam meg a falatot." *Egy 2.20-23.10*

A TIBETI: Az irigy ember bűnt követ el. [2]

[2] [az] „irigyek, (…) kapzsik, (…) lomhák [bűnösök]." *Budd 37-38*

JÁKOB: Már az alaptörvényünkben is előírtuk: nem szabad a másét irigyelni, kívánni. [3]

[3] „Ne kívánd a te felebarátodnak házát. Ne kívánd a te felebarátodnak feleségét, se szolgáját, se szolgálólányát, se ökrét, se szamarát, és semmit, a mi a te felebarátodé." *Móz 2.20.17*

MODERÁTOR: Ahogy nézem a véleményeket, a legfontosabb dolog lesz, ha végeztünk a főbűnökkel, az igazságot mint olyat meghatározni. Eddig az tűnik ki, ha az egyik embernek igaza van, a másiknak az nem jó. De erről később.

JÁNOS: Még egy gondolat. Az irigység ugyanúgy, ha nem túlzott, nem beteges, akkor az emberek számára ösztönző lehet, mert arra készteti őket, hogy ugyanannyija legyen neki is, mint a szomszédjának. Ha valaki sikeres, az ismerőse irigykedik rá, és megpróbál ő is sikeres lenni.

Harag

MODERÁTOR: Az emberi lélek indulata, amely a megsértett, csalódott, önérzetében megbántott ember lelkében kialakult érzés a harag.

JÁNOS: Öregapám mondaná: „Engem csak kisbaltával lehet megsérteni”.

A TIBETI: A harag bűn. [1]

[1] [Az emberek] „fennhéjázók (…) haragvók (…) akaratosak.” *Budd 37-38*

A haragtól való tartózkodás pedig érdem. [2]

[2] „haragtól és méregtől tartózkodni.” *Budd 81-84*

A KÍNAI: A harag rossz tanácsadó. [3]

[3] „A nemes embernek kilenc dologra van különös gondja. (…) Ha mérgelődik, akkor (a harag) súlyos következményeire gondol.” *Konf 125*

JÁKOB: Előírtuk mi is, haragot ne tarts! [4]

[4] „Bosszúálló ne légy, (…) haragot ne tarts.” *Móz 3.19.18*

JÁNOS: A Moderátor az előző részben jelezte, hogy megbeszéljük az igazságot. Ide kell néhány gondolatot mondanom. Ha valaki a valót – hangsúlyozom: nem az igazságot – mondja rólam, akkor megsértődöm. A koma nem adott kölcsön pénzt, ezért csalódtam benne, megharagudtam rá. Én egy önérzetes, mondhatom úgy is, kevély ember vagyok. Ha valaki joggal vagy jogtalanul elmondja rólam a véleményét, megharagszom rá, holott lehet, hogy teljesen igaza van.

Öregapám mondaná: „Számolj százig, mielőtt valakinek a vádjaira válaszolsz!”

Restség

MODERÁTOR: Minden olyan feladat elhárítása, amely fáradsággal jár, lustaságot jelent. Ezt jóra való restségnek nevezik.

JÁNOS: Jogos. A lustaság fél egészség.

A HINDU: Márpedig a lusta ember, ha megvan mindene, de nem csinál semmit, éhen hal. [1]

[1] „Nincs rá mód, hogy csupán egyik tenyerünkkel tapsoljunk:
Hogyha mi is nem cselekszünk, nem telik be sorsunk.
Ha a sors épp, mikor ennél, juttat ételt teneked,
Még akkor is éhen halsz, ha nem mozdítod a kezed.
Mindig küzd és bízva bízzál! Mindig a sors nem mostoha.
Hogy a sorssal nem dacolhatsz, gyáva mondja, ne hidd soha!
Szállj a sorssal szembe bátran! Tégy meg mindent, amit tehetsz!
Ha zöld ágra nem vergődöl, nem rajtad múlt: nyugodt lehetsz." *Mes 1.132*

A restség, lustaság legnagyobb ellensége a tetterő. [2]

[2] „A renyheség nagy ellenség,
mely saját testedben lakik.
Legjobb barát a tetterő,
bajtól, vésztől megóv a tett." *Maj 1.411*

A TIBETI: A restség, a lustaság bűn. [3]

[3] Az emberek „fáradtak és restek (…) lomhák." *Budd 37-38*

Még egyszer kérem, hogy foglalkozzunk az emberi természettel. Én csak részleteiben tudom elmondani a véleményem, pedig rengeteg mondanivalóm van.

A MEZOPOTÁMIAI: A lustaság, a restség nem segít. Neki kell látni a munkának. [4]

[4] „Gyűrkőzz neki –
isten is megsegít." *Agy 124-126*

MODERÁTOR: Megint nagyon keverednek a bűnök egymással. Egy kövér ember, aki torkos, lusta is és irigy is, mert sajnálja mástól az ételt, inkább megeszi. Néha-néha hazudik is: „Én csak egy falatot eszem, mégis hízom." Kevély is lehet, hiszen mindig összehasonlítja magát mással, milyen gebe az illető.

JÁNOS: A lustasággal kapcsolatosan van egy saját élményem. Nemrég be kellett vonulnom egy szanatóriumba. A szokásokhoz híven mindenki bemutatkozott, s hogy az idő teljen, beszélgetni kezdtünk.

Lassan összegyűlt 3-4 fő. A beszélgetés során verseket mondtunk, anekdotáztunk – egyszóval jól éreztük magunkat. Az egyik részvevő másnap reggel megjegyezte:

– Milyen kellemes volt a tegnapi este!

– Igen – válaszoltam. – Meg kellene ismételnünk gyakrabban, hogy teljen az idő, meg sokat tudunk egymástól tanulni.

– Hát ez egy kicsit túlzás – válaszolta.

– ???

– Értem a kérdést. Nekem nincs már mit tanulni, nekem már van miből felejteni!

Ránéztem, és azt gondoltam:„Na, öreg! Te sem 2 évvel vagy idősebb, mint én. Legalább húsz év különbség van közöttünk a gondolkodásban.”

Ennyit az „öngyilkos” lustaságról.

Igazság

MODERÁTOR: Beszélgessünk az igazságról. Most ne is próbáljuk meg meghatározni a fogalom jelentését, csak beszéljünk róla.

JÁNOS: Mi is az igazság? Az igazság, mint minden más, kettős. Ami nekem igaznak tűnik, az a másik számára igazságtalanság.

JÁKOB: Érdekes megközelítése a dolgoknak. [1]

> [1] „Az igazság a legnagyobb hatalom, ellene a gonoszság semmit sem tehet. Mert minden egyéb, ami hatalmasnak látszik, halandó és esendő, az igazság viszont örök és csalhatatlan. Nem szépségével ragyog, amit az idő elemészt, sem gazdagságával, amit a véletlen elrabolhat, hanem joggal és törvényszerűséggel, amellyel a jogtalanságot eltaszítja magától és kárhoztatja." *Fla 9-10*

Már korán rájöttünk arra, hogy az igazságot a törvénykönyvek tartalmazzák. [2]

> [2] „Azonban feltétlenül figyelmedre kell méltatnod ezeket is, mert ez a törvénygyűjtemény olyan, hogy a legnagyobb bölcsességekről és erkölcsi tisztaságról tesz bizonyságot, mintha magától Istentől származnék. (…) Írj a zsidók főpapjának, (…) küldjön neked minden törzséből hat öreget, (…) tőlük majd megtudjuk ezeknek a könyveknek a pontos és hű szövegét és megkapjuk hiteles magyarázatukat." *Fla 51*

MODERÁTOR: Ezek szerint, ha egy-egy törvény vagy javaslat szinte minden törvénykönyvben, előírásban szerepel, akkor azt objektívnek tekinthetjük?

JÁKOB: Igen. Mondhatjuk, hogy azok nagy valószínűséggel jogosak, igazak. De folytatom: sok kritikát kaptunk, hogy miért tiltjuk meg az Isten ábrázolását, akár képen, akár szobor formájában. Nagyon egyszerű: az Istent senki sem látta, ezért senki sem tudja, hogy néz ki.

JUSZUF: Mi is ezek alapján tiltottuk meg Isten/Allah ábrázolását.

JÁNOS: Akkor tényként fogadhatjuk el, amit az Ószövetség és az Újszövetség is ír, hogy az Isten egy fénylő alak formában jelenik meg, senki sem tudja, hogy néz ki. Ha azonban az Istent senki sem látta, akkor ki látta, ki hallotta, hogy mit írt le, kinek mit adott át? Most nagyon eretnek gondolatokat fogalmazok meg. Isten átadta, illetve kőbe vésette a parancsolatait. Szerintem ezek szubjektív parancsolatok voltak, mert mi van, ha Mózes valamit félreértett?! Amikor Gábriel átadta Mohamednek az Írást, a Koránt, honnan tudjuk, hogy az eredeti volt, hisz köztudott, hogy Mohamed sem írni, sem olvasni nem tudott? Mi van akkor, ha unokaöccse Szaid, amikor leírta – miért is kellett neki leírnia még egyszer az Írást, amit Allah leküldött? – egészen mást írt le?

MODERÁTOR: János, ezek csak feltételezések. Maradjunk annyiban, hogy amely előírás több helyen is szerepel, az nagy valószínűséggel objektív. De – mindig jön egy „de". Az előírások általában csak egy-egy csoportra, népre vonatkoznak, vagy egy-egy valláshoz tartozókra érvényesek.

Mondok egy példát: Én mint keresztény hitetlennek tartom a muszlimot. Én mint muszlim gyaurnak, hitetlennek tartom a keresztényeket. Mohamed megtiltotta az igazhívőknek, hogy igazhívőt öljenek meg, a keresztények istene megtiltotta, hogy keresztény keresztényt öljön. Ugyanez vonatkozik a Valkűr népére és a többiekre is.

JUSZUF: Ez sajnos igaz. Mi kamatot az igaz hitet követőktől nem szedhetünk, csak a hitetlenektől.

JÁKOB: Mi is.

A VALKŰR: Egy rokon, testvér megölését meg kellett bosszulnunk, de a más néphez tartozók megölése „érdem" volt.

A HINDU: Az az igazság, amit magadnak és másnak is kívánsz. [3]

[3] „Erény nélkül egészen úgy él az ember, mint az állat:
Eszik, iszik, párosodik. Egyebet mit is csinálhat.
Halld, hogy miben áll az erény, s tedd, mit a jók hangoztatnak:
Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársaidnak." *Mes 1.162*

JÓZSEF: Már szó volt arról, hogy vannak olyan előírások, melyek mindenhol szerepelnek. Én csak Jézus két alaptörvényére utalok. Teljesen azonos azzal, amit a Hindu mondott.

JÁNOS: Én, az örök kételkedő, a következő kérdéseket teszem fel:

Én vallásos ember vagyok, de szeretem a szép nőket. Magamnak is és a szomszédomnak is ugyanezt kívánom. Ez így korrekt az előírások alapján. Csak egy kis gond akadt – a szomszédom nem a nőket szereti.

Szeretek jól élni, ezért a szomszédomnak is és magamnak is azt kívánom, hogy nyerjünk egy jó vacsorát az egri borospincék egyikébe. Nyertünk. Csak megint egy kis gond: A szomszéd vegetáriánus és abszolút absztinens.

Ezek szerint én csak rosszat kívánta a szomszédomnak, pedig az én szemszögömből jót akartam.

AZ EGYIPTOMI: A végelszámoláskor mindig nyilatkoztunk az igazság betartásáról. [4]

[4] „Nem tettem törvénytelent." *Egy 2.18-19.4*

A TIBETI: Az igazságtól való eltérés bűn. [5]

[5] „Igaz beszédet szólni" *Budd 81-84*

A MEZOPOTÁMIAI: Nálunk is. [6]

[6] „Mocskos beszéddel szádat ne fertőzd:
tiszta legyen szavad, gondolatod." *Agy 116-118*

JÁKOB: A szegényt, a gazdagot egyformán kellett elbírálnunk, [7]

[7] „A te szegényednek igazságát el ne fordítsd az ő perében." *Móz 2.23.6*

előírtuk az igazság fontosságát. [8]

[8] „Ne kövess el igazságtalanságot (…) igazságosan ítélj." *Móz 3.19.15*

MODERÁTOR: Az elhangzottakból azt vonhatjuk le legfőbb tanulságként, hogy az igazság szintén többarcú. Ami az egyik embernek jó, igazságos, a másiknak rossz, igazságtalan lehet.

Próféták

MODERÁTOR: Elég sokféle témát érintettünk. Most javaslom, adjunk igazat Juszufnak, aki szerint elég sok próféta tűnt fel, de csak kevés tudott valamit elérni. Előre mondom, sértődés ne legyen, mert elég eretnek gondolatokkal kell szembenéznünk.

JUSZUF: Vettem egy mély levegőt, mielőtt elkezdem. Mi a magunk részéről prófétának tartjuk Mózest. [1]

> [1] „Egyes küldöttekről már beszéltünk (…) Mózessel szólván szólott Allah." *Kor 4.164*

De nemcsak Mózes volt próféta [2],

> [2]„Kinyilatkoztattuk néked, hogy (…). Noénak és az utána (jövő) prófétáknak (…) Ábrahámnak, Izmáelnek, (…) Jákob törzsének, Jézusnak, Jóbnak, Áronnak, Salamonnak is adtunk" *Kor 4.163*

hanem a többiek is. [3]

> [3]„Dávidot, Salamont, Jóbot, Józsefet, Mózest és Áront (…) Zakariást, Jánost, Jézust és Éliást (…) Ismáelt, Elisát, Jónást és Lótot." *Kor 6.83-86*

MODERÁTOR: Megkérjük Jákobot, hogy röviden jellemezze az elhangzott személyeket.

JUSZUF: Egy pillanatra visszakérem a szót. Ha már itt tartunk, prófétának tartom Buddhát, Konfuciuszt, Gilgamest, Hammurápit és a többieket, beleértve a germánok, a görögök, a nomádok isteneit is.

JÁKOB: Nem kommentálom a neveket tételesen, csak egy rövid jellemzést adok. Mindegyik próféta Ábrahámtól kezdve ősi családból származik. Minden profétának nevezett személy több-kevesebb sikerrel szolgálta, irányította népét. Mindegyikük általában jó körülmények között nevelkedett. Életkoruk rendszerint felülmúlta az átlagember életkorát. Sok mindent köszönhetnek nekik az emberek.

JÓZSEF: Szót kérek. Zavar, hogy Jézust is prófétának nevezi Juszuf. Abban viszont egyet kell értenem, hogy Jézus is régi családból származik, életében sok helyen megfordult, sokat tanult és tanított.

JÁNOS: Valaki magyarázza már meg nekem Keresztelő Szent János tevékenységét. Egyszerre csak feltűnt. Aszkéta volt. Remeteéletet élt. Ő keresztelte meg Jézust. Nem származott előkelő családból. Aránylag fiatalon mártírhalált halt. Miért nem ő lett a keresztény vallás alapítója?

MODERÁTOR: Látom, senki sem sértődött meg arra, hogy az istenüket, héroszukat, tanítójukat egységesen prófétának tartottuk, hiszen mi is a próféta?

JÓZSEF: A próféta feladata a tanítás. Hósung, a bölcs is tanított, Vejnemöjnen is, Gilgames tanította az embereket a csatornaépítésre, a szerszámkészítésre. A próféták gyógyítottak, neveltek, az Isten törvényeit megkísérelték az emberekkel betartatni, Valkűr tanácsokkal látta el a germánokat, az Egyiptomi a negyvenkét isteni előírás betartásáról adott számot.

MODERÁTOR: Minderről már volt szó. De még nem kaptam választ Jézussal kapcsolatban.

JUSZUF: Én dobtam be a próféta fogalmat. Saját szemszögömből válaszolok. Mint Jákob ismertetéséből kiderült, minden zsidó próféta a népe vezére, tanítója, mestere volt, akik régi családból, nemzetségből származtak. Jézus is régi családból származik, ha apját, Józsefet vesszük figyelembe. Ezzel mi nem értünk egyet, de József szerint Jézus atyja az Isten, ennek ellenére emberi halált halt a keresztfán, holott meg tudott volna menekülnie. Áldozatot hozott, a saját életét áldozta fel az emberekért. Keresztelő Szent János volt az átmenet, az ősi családból származó próféták és Jézus, azaz a kereszténység között. Nem tudjuk, ki volt, honnan származott. Teljesen ellentétele volt az addigi prófétáknak és Jézusnak is. Jézus emberi vonásokkal rendelkezett, evett, ivott, élt.

MODERÁTOR: Fejezzük be a témát. Már csak egy-két téma van hátra, az egyik a nőnevelés, amit a Finnek megígértem.

Nőnevelés

MODERÁTOR: Megígértem, hogy beszélgetünk a nőnevelésről is. Javaslom, hogy ne a Finn kezdje, mert szerintem sok mondanivalója lesz.

JÁNOS: Szerintem a nők között is vannak csoportok, rétegek, melyek igényei, neveltetése igencsak eltérnek.

MODERÁTOR: Ez a felvetés jogos. A teljesség igénye nélkül röviden összefoglalom, hogy a társadalmakban általában milyen csoportokba sorolhatók a nők.

- A vezető réteghez tartozó nők azok, akikre a mindennapi előírások nem vonatkoznak, hiszen ezeket az előírásokat a férjük, apjuk hozta meg.
- A második csoport, ami általában a legnagyobb létszámú a kiszolgáló embereket, azok családtagjait, a nőket és a gyerekeket jelentik. E csoport tagjai – rabszolgák, cselédek, szolgák – tulajdonnal, saját háztartással nem rendelkezők, akik csak a fizikai erejüket, munkavégzésüket adták el, használták ki.
- A középréteg jelenti azon nők csoportját, akiknek valami lehetőség adódhat a kiemelkedésre.
- A negyedik csoport a legősibb mesterség gyakorlói, akik lehetnek gésák, hetérák, ágyasok, barátnők, kéjhölgyek. Az őket „használó" férfiak szintjének megfelelő tudással kell rendelkezni.

AZ EGYIPTOMI: A mi előírásaink szerint a törvények csak a férfiakra vonatkoznak. [1]

[1] „Természet ellen sosem vétettem férfiakkal."	*Egy 2.20-23.27*

A MEZOPOTÁMIAI: Egyik népcsoportunk, az asszírok „bűnjegyzéke" csak két esetben foglalkozik a nőkkel. Az első, [2]

[2] „leányt anyjától elszakított."	*Agy 106-110*

az özvegyasszonyokkal történő bánás, a második, [3]

[3] „Szomszédjának asszonyával hált"	*Agy 106-110*

a „szomszéd nője mindig zöldebb" jelenségről szól.

Tanácsként javasoltuk, hogy örömlány, papnő feleségül vétele nem célszerű. [4]

[4] „Feleségül örömlányt el ne végy – ezerszámra volt szeretője: papnőt se végy – istenére ügyel csak: szajhát se – bárkivel bujálkodik: mindezek csupán bajt hoznak fejedre."	*Agy 116-118*

JÁNOS: Most kötözködni fogok. Ezek szerint a nőknek több csoportja volt:

- hivatásos prosti
- fehérmájú nő

- papnő
- legutoljára marad a rendes családanya.

Még egy gondolat: A néphit szerint a betyárból lesz a legjobb pandúr, és a kissé zajos életet élő nőből a legjobb családanya.

A HINDU: Szerintünk a férfi legfőbb ékessége a nő. [5]

[5] „Erényes asszony kedves akkor is
Ha ura durván veszekszik vele.
Ha rácsikorit, s dühvel pattog is –
A kedvesség a nő legszebb jele.
Várost lakjon, vagy erdő vadonát,
Legyen a férje bűnös, ostoba,
Szerelmes szemmel nézze az urát,
S nem hagyja el a boldogság soha.
A legfőbb asszonyékesség: a férj,
Ékszer híján is ragyog a nő.
Hogy el ne hagyjon: rossz útra ne térj,
Ha elhagy: vak lesz minden drágakő." *Mes 1.292*

JÁNOS: Nem csodálkozom ezen a véleményen, hiszen ők írták le a szerelmi művészet szakkönyveit. Próbált volna mást mondani.

A HINDU: Nehogy Jánosnak legyen igaza, ezért azt is előírtuk, hogy a nőnek alázatosnak kell lennie. [6]

[6] „Asszony égbe csak úgy juthat, ha férjével alázatos,
Ez az ő kötelessége, ezen úton üdvözül." *Mes 2.301*

A GÖRÖG: Ha már a nőnevelésről van szó, szerintünk a nőket észérvekkel nem lehet kordában tartani. [7]

[7] „Az asszonynépséget ugyanis, meg az egészen közönséges tömeget még egy bölcs se tudja ésszel vezérelni s rávezetni a jámbor, istenes és becsületes életre, hanem az istenektől való babonás félelem által kell őket féken tartani." *Str 58*

JÁNOS: Teljesen jogos a Görög észrevétele, de én még jobban hangsúlyoznám, hogy a tömeget is csak félelemmel vagy valamilyen ráhatással, és nem észérvekkel lehet irányítani.

JÁKOB: Vegyük figyelembe, hogy az első nő vétke miatt űzte ki Isten az első emberpárt a Paradicsomból. Teljesen jogos volt az előttem hozzászólók véleménye, hiszen mi is az elfoglalt területek asszonyait zsákmánynak tekintettük. [8]

[8] „És feleséget végy az ő leányaik közül a te fiaidnak." *Móz 2.34.16*

Egy-egy témát már sok helyen megemlítettünk, ennek az oka, hogy minden mindennel összefügg. A nők szerepével, a nőneveléssel az is összefügg, hogy a mi férficentrikus társadalmunkban a férfi-férfi kapcsolatot tiltottuk, de a leszboszi szerelmet meg sem említettük, ugyancsak tiltottuk az állatokkal való közösülést. Mindkét tiltásra azért volt szükség, hogy népünk a fennmaradjon. Nevetségesnek tűnik, de a két utóbbi kapcsolatból nem születhet

gyerek, csak egy – hangsúlyozom, ez az én véleményem – szexuális eltévelyedés következménye. [9]

[9] „Férfiuval ne hálj úgy a mint aszszonnyal hálnak. (…) És barommal se közösülj.”
Móz 3.18.22-23

JÓZSEF: Mi is felállítottunk egy sorrendet, mondanom sem kell, a nők rovására. [10]

[10] „Akarom pedig, hogy megtudjátok, hogy minden férfiúnak feje a Krisztus: az asszonynak feje pedig a férfiú, a Krisztusnak feje pedig az Isten.” *Kor 1.11.3*

A tanulással kapcsolatban is kialakítottuk véleményünket: A nőnek nem kell tanulni. [11]

[11] „Az asszony csendességben tanuljon teljes engedelmességgel. A tanítást pedig nem engedem meg az asszonynak, sem hogy a férfin uralkodjék, hanem legyen csendességben. Mert Ádám teremtetett elsőnek, azután Éva” *Tim 2.11-14*

JÁNOS: Ezt már nem hagyom szó nélkül. Az eddig hozzászólók teljes mértékben elvetették a nőnevelés fontosságát. Öregapám mondaná, vagy inkább danolná:

„Gyere kislány a kazlak aljába
rakd a lábad V betű formába,
V alakban szállnak a darvak…”

Inkább nem folytatom, de úgy látszik, szinte mindenki csak ezt a szerepet szánja a nőknek.

JUSZUF: János jól megmondta. Szerintünk a nőknek ugyanolyan jogot kell adni, mint a férfiaknak [12]

[12] „Az asszonyokat ugyanaz a jogszerinti bánásmód illeti meg [férjük részéről], mint amivel ők tartoznak [férjüknek]. A férfiak viszont egy fokkal felettük állnak.” *Kor 2.228*

Azért mi sem voltunk, vagyunk teljesen semlegesek a nők szerepével kapcsolatban. Ha a férfi félrelépett, de bevallotta, nem volt bűn, nő esetében viszont igen. [13]

[13] „Azok ellen, akik asszonyaitok közül paráználkodnak, hívjatok négy tanút. (…) Ha ők (…) tanúskodnak, akkor őrizzétek őket erősen a házaitokban, amíg el nem szólítja őket a halál. (…) És ha közületek (férfiak közül) követnek el ketten (paráznaságot), akkor büntessétek meg őket! Ám ha megbánást tanúsítanak, akkor hagyjátok őket bántatlanul.” *Kor 4.15-16*

Ez a kijelentésünk érthető. Ki a fene akar kakukktojást felnevelni?

JÁNOS: Az anya mindig biztos! Ha el nem cserélik a gyereket a kórházban.

JUSZUF: Folytatom. Álláspontunk szerint nem Éva evett először a tudás fájának gyümölcséből, hanem Ádám. Így részben egyenlőknek számítottak.

JÁNOS: A paradicsomi hurik milyen szerepet töltöttek be?

JUSZUF: Kiszolgálták a férfiakat.

JÁNOS: Hol az egyenlőség?

MODERÁTOR: Folytassuk!

A VALKŰR: Mi minden esetben azonos szintre helyeztük a férfiakat és nőket a rangsorban, [14]

[14] „Mert uralkodás dolgában nem tesznek különbséget férfi és asszony között – mindnyájan fegyvert ragadtak.” *Tac 17*

azonosan öltözködtek, egyformán forgatták a fegyvereket.

Viking rokonaink, de már ezt is említettem, kisorsolták, melyik nő, melyik férfival mulasson. [15]

[15] „Aztán régi szokás szerint kisorsolták melyik férfi melyik nővel mulatozzon.” *Kǫp 16*

Látom, a Finn nagyon készülődik már, úgyhogy átadom neki a szót.

A FINN: Mi sokkal részletesebben meghatároztuk a nő szerepét, munkakörét, feladatait, viselkedésének normáit.

Elsősorban arra figyelmeztettük a nőket, hogy az asszony elveszíti volt családját, új családba kerül. [16]

[16] „Kezd immár intelmekkel, tanítgatni jó tanáccsal (…)
másutt minden másképp megyen, más rend vár a másik házban!
fontoljad meg minden lépted, gondoljad meg minden tetted!
Nem teheted, amit tettél, amit apádnál míveltél: (…)
feledjed apád kegyelmét, keressed apósod kedvét (…)
feledd szüleid szeretetét, keresd anyósod kedvét! (…)
feledd bátyád barátságát, keresd sógorod kedvét, (…)
feledjed húgod hűségét, keressed ángyodnak kedvét, (…)
neveletlenül ne menj másik házba, házasságra!” *Kal 1.178-179*

ahol az új családja kedvére kell tenni.

De azért elhúztuk az asszonyok előtt a mézesmadzagot, mert rávilágítottunk arra, ahol hitvány a ház rendje, oda kell a szorgos menyecske. [17]

[17] „Ott van szükség szorgos menyre, hol hitvány a háznak rendje
Gondos gazdaasszony meg ott kell, hol hibbant a férfiember.” *Kal 1.179*

A mézesmadzag után jön a feketeleves, akarom mondani a munkaidő, [18]

[18] „Este szálltán tartsad szemmel lángoló tűz lobogását,
hajnal hasadtán füleljed kevély kakas kiáltását!
Korán, első kakasszóra, még mielőtt kétszer szólna
fiatalnak fel kell kelni (…)
Kakas hogyha nem kiáltoz (…)
figyelmezz a fényes holdra, igazodj a Göncöl iránt. (…)
Míg a Göncöl magasan áll, szarvát dél iránt szegezi,
farkát északnak fordítja: neked épp akkor kell kelned
férjecskéd fekvőhelyéről (…)” *Kal 1. 179-180*

valamint a feladatok meghatározása. [19]

[19] „Szaladj parazsat szítani, üszköt lángra lobbantani,
rőzsetűze hadd ropogjon. (…)
Ha tűze hamvába halna, (…)
Kapj kezedbe kovakövet, szedj szemernyi száraz taplót (…)
Majd eredj s almozd az aklot, menj etess meg minden marhát (…)
tápláld jól a teheneket, bánj ügyesen a birkákkal,
teríts almot a tehénnek, tartsd bőven a borjakat,
adj száraz szénát a lónak, selymes sarjút a juhoknak.
Vigyázz, ne verd a kanokat, meg ne rúgd a malacokat!
Töltsd tele a sertésvályút, önts moslékot a malacnak! (…)
Ólat hogyha rendbe raktad". *Kal 1. 180*

Ezek a feladatok a kinti munkát jelentették. Most jön a java, a házimunka. [20]

[20] „Szaladj haza a szállásra
Sírdogál gyenge gyermeked, porontyod rí a pólyában! (…)
Belépvén a belső házba, negyedmagad menj a házba!
Vödröt vígy a félkezedben, hónod alatt nyírfaseprő,
fogad között égő forgács (…)
sepergesd a sima padlót (…)
Porontyot ha látsz a padlón (…)
tedd fel picit a padra, simogasd meg a szemét,
adj karéjt a kezébe, kenj vajat a kenyérre,
vagy ha nincs kenyér a háznál, adj neki fenyő forgácsot.
Mikor meg az asztalt mosod – ha előbb nem a hét végén! –
Súrold lapját, sikáld lábát (…)
Locsold le a lócát vízzel, töröld le a falat tollal. (…)
Ha port látsz az asztal lapján (…)
szedd fel tüstént tollseprűvel, töröld végig vizes ronggyal,
hogy a szét fel ne szálljon, könnyű por ne kavarogjon.
Kapard a kemence kormát." (…) *Kal 1. 180-181*

Előírtuk, hogy az otthoni munka mellett milyen ruha a kötelező. [21]

[21] „Ne kóricálj kötény nélkül, ne szaladgálj szoknya nélkül,
bocskor nélkül ne bódorogj, kendő nélkül ne kódorogj (…)
Füled legyen egér füle, lábad legyen nyúlnak lába, (…)
ne ülj folyton a farodon, ne heverj lustán a lócán,
ne pihenj puha párnákon, ne nyújtózkodj nyoszolyádon." *Kal 1.181-182*

Részletes felmérés végeztünk asszonyok esetében a munkaidő kihasználás miatt, ezért még más is belefér, amikor a férfiak hazatértek. [22]

[22] „Ha ipad jő a szántásból, sógorod sövénykötésből,
férjed mezei munkából, kedves urad az irtásról:
vidd mindjárt a mosdótálat." *Kal 1.182*

A férfiakat kiszolgálták, de nehogy az asszony ellustuljon, estére még marad néhány munka. [23]

[23] „Most morzsolnod, majd darálnod, lisztet őrlöd és szitálod,
frissen forráshoz futnod, kerek kenyeret gyúrnod,
hasábfát a házba hoznod, kemencét forróra fűtöd,
sok kenyeret kell kisütnöd, lágy kalácsot készítened,
edényeket mosogatnod, öblös kannát öblögetned! (…)
Tudós napod mit tanácsol:
szedd össze a száraz szemet, vidd ki mind a malom házba,
szitáld szépen a lágy lisztet, vékával vidd be a házba.
Gyúrd ki jól a gyenge tésztát, dagaszd meg derekasan,
ne legyen lisztes a széle, sűrű sületlen a széle.
Ha látsz csöbröt csálén dőlve, (…)
akaszd a vállfa végére. (…)
Ha futsz fel a farakáshoz, hasábfát hozz a házba,
ne hagyj ott egy hasábot se." *Kal 1. 182*

Az északi tájak, különösen télen, csendesek. Az asszonyoknak is tudomásul kell venniük, hogy a munkát szép halkan kell végezni. [24]

[24] „Ne hányd hangosan halomba, ne dobd dübörögve a földre,
vén napad még úgy vélhetné (…).
haragodban hányod a fát (…)
Hogyha kimész a kamrába, hogy lisztet hozz a házba,
ne maradj el minduntalan (…)
Ha mész edényeket mosni, öblös csöbröt öblögetni,
mosd meg a kanna két fülét (…)
Szedd számba a kanalakat, tedd helyére a tányérokat." *Kal 1.183*

Abban az időben még nem volt televízió, ezért arra gondoltunk, esténkét az asszony szőhetett, fonhatott. [25]

[25] „Mikor meg fonáshoz fognál, készülnél szőttes szövéséhez (…)
Fonalad te magad fonjad, ujjaddal sodorj serényen.
Fond a gyapjút gyöngédebben, len fonalát feszesebbre.
Készíts kemény gombolyagot (…)
Darócot készíts köpenynek, szoknyának szőj puha posztót.
Kisbárány gyenge gyapjából, birka téli bundájából,
tavaszi toklyó bolyhából, nyári jerke nyírásából" *Kal 1.184*

A házimunka végzése mellett vigyáztunk az asszony erkölcsére is, a vendéget nem kísérhette ki, nehogy gond legyen. [26]

[26] „Vendég ha tér a tanyára (…)
Kínáljad kedvesen hellyel (…)
Mikor meg már elköszönne, vendéged már búcsút venne,
urad meg ne mérgesedjen." (…). *Kal 1.184*

JÁNOS: Kicsit kezd már sok lenni az ilyen rokonokból. Netán attól félnek, hogy az asszonyt futtában …?

A FINN: Kíváncsi lennék, János a messzi, hideg téli estéken hogyan vigyázna az asszonyra, na de folytatom. A viselkedési normák közé tartozott az is, hogy a menyecske nem szidhatta az új rokonságát senkinek. [27]

[27] „Ha meg egyszer magad mennél, szomszédokhoz, ha szaladnál (…)
Ottléted órájában ésszel élj, bölcsen beszélgess,
családod le ne csepüljed, anyósod meg ne alázzad. (…)
Menyecskék, ha megkérdeznék, (…)
Adott-é vajat anyósod, adott-é annyit, mint anyád? (…)
Mondjad mindig: Adott bőven." *Kal 1. 185*

Sajnos volt arra is példa, hogy ezeket az előírásokat a menyecske nem tartotta be. [28]

[28] „Ült egy asszony a sut alatt, vén banya vedlett bundában (…)
Nékem se tanyám, sem társam, senkim sincsen, ki szeretne!
Halld meg húgom, mit beszélek! (…)
Valaha szép virág voltam, hajadonként hímes hanga, (…)
Arra szoktatják a szűzet, arra késztetik a kislányt:
menjen menynek férjurához – rabszolgának rossz napához! (…)
Eladtak engem uramnak, vén napam házba vittek.
Mikor mentem, mind azt mondták, hajadonnak azt hazudták, (…)
Hebehurgyán el is hittem, (…)
egy csűrben csépelt gonoszság, másban csépelt méreg. (…)
Mindezzel mit sem törődtem, becsülettel buzgólkodtam,
reméltem, hogy megbecsülnek, (…)
iparkodtam, igyekeztem,
szép szelíden szót fogadtam, (…)
éjfélig is ébren voltam, korán reggel rögtön keltem.
Balgán tettem: nem becsültek, engem szegényt nem szerettek, (…)
őrtem örökké a lisztet, daráltam a durva dercét (…)
Gyakorta én, gyámolatlan, megvetett meny, messzi mentem
mocsár mentén málnát szedte, kenyerem úgy készítettem.
Csukát, csíkot csak úgy ettem (…).
ha magam húztam a hálót, vontam vízből a varsákat. (…)
Nyáron kévét kötöztem, télen a trágyát forgattam , (…)
Mégis napam nekem adta (…)
csűrben a cséphadarót, szaunában a rossz tilolót,
parton a súlyos sulykolót, szérűn a szórólapátot. (…)
Minden ok nélkül megszóltak, szidtak, szapultak (…)
Bajom akkor bokrosodott, szenvedésem szaporodott,
mikor férjem lett farkasom. (…)
Bánatomban, nagy bajomban így sírtam, így sóhajtoztam.
Férjem a fal mögött állva meghallotta (…)
Berkenye bottal markában." *Kal 1.188-189*

JÁNOS: Ez egy rossz álom, de lehet, hogy a valóság?

A FINN: Amikor otthagyta a családját az asszony, a következő történik vele: [29]

[29] „Meggondoltam, megfontoltam (…)
Megváltam szokott szobámtól (…)

útra keltem (…)
Betértem bátyám telkére (…)
Mire jöttél haza hitvány (…).
Réges rég meghalt apád (…)
Bátyád biza meg sem ismer, neje mint a muszka némber!
Tűzhelyre teszem a tenyerem: hideg a kemence köve, (…)
Bátyám lebzsel a lócán, bárgyú szemmel bámul énrám, (…)
mint a koldus kóboroltam." *Kal 1. 189*

A GÖRÖG: Volt egy régi filozófusunk, aki azt mondta: kétszer nem léphetsz be ugyanabba a folyóba.

JÁNOS: Ne fuss az elment villamos után.

MODERÁTOR: Hagyjuk a közhelyeket, inkább folytassuk!

A FINN: És most mindenki figyeljen! Most térek rá a nevelésre. Az első évben az ágyban, csendesen kellett elmagyarázni a dolgokat, majd szépen, fokozatosan jött a vessző, a virgács. [30]

[30] „Tanítsad te kegyesen (…)
halk szóval ágyban heverve, csöndben csukott ajtónál,
itt is ott is álló évig. Egy éven át szelíd szóval.
Két éven át kacsintással, harmadik évbe toppantással.
Hogyha erre nem hallhatna, (…)
törj a nádasból nádszálat, vékony vesszőt a víz mellől, (…).
neveld a negyedik évben! (…)
nádszállal kímélve kenjed, (…).
bütykös bottal meg ne bántsad, vastag szíjjal meg ne verjed! (…)
Hogyha erre sem hallgatna, (…)
vágj virgácsot a nádasban, hozz hajlékony nyírfavesszőt –
hozd bundád alá bujtatva, (…).
azt mutasd meg menyecskédnek, fenyegetve, ne fenyítve! (…)
Hogyha erre sem hallgatna, (…)
verd meg vesszővel az asszonyt, társad virgáccsal tanítsad!" *Kal 1.195*

A nevelés során oda kellett figyelni, hogy csak csendesen, halkan. Olyan helyen kellett megütni, ami nem látszott, [31]

[31] „Hanem benn a házban vesszőzd, fenyítsd titkon, négy fal között,
ne verjed az udvar végén, (…)
hisz a háborúság hangját még a szomszéd is meghallja. (…)
Ha vered, a hátát verjed, csak a farát csépelgessed!
Szeméhez ne kapkodj kézzel, ne facsargasd a fülét sem,
mert megdagad szeme – szája, kék foltot kap két orcája." *Kal 1.195*

mert hogy nézett volna ki az asszony monoklival a szemén?

JÁNOS: Hol vannak a nővédő szervezetek? Egyébként ez egy nagyon jó recept a házasságon belüli erőszak eltussolásához. Nincs kék folt, nincs bedagadt szem – nem történt semmi.

A FINN: Közvélemény-kutatást is végeztünk, meginterjúvoltunk egy öregember. Itt a véleménye: [32]

[32] „Ütődött agg ült a suton, (…)
megszólalt most az ősz öreg, (…)
'Ne bízz soha botor legény, ne higgy a szép lány szavának, (…)
mint ahogy én hittem neki.
Hoztam húst, kerek kenyeret, vettem vajat, árpa levet,
hatféle halat is fogtam, száz jó falatot szereztem. (…)
Mindhiába! Mit sem nyertem: szép lányt, jó lányt nem szereztem.
Ha belépett nőm a házba, azért jött, hogy hajam tépje. (…)
Hanem tudtam én, mit tegyek. (…)
Vágtam vékony nyírfavesszőt – rögtön szívére szorított!
Törtem töviskés borókát – menten kedvesének mondott!
Fűzfavesszővel vertem végül – nyomban a nyakamba borult." *Kal 1.196*

JÁNOS: Amikor az öregapámra hivatkoztam, hogy az asszony verve jó, mindenki csúnyán rám nézett. Most mi a vélemény?

MODERÁTOR: Nincs vélemény. Folytatása következik.

Férfimunka

MODERÁTOR: Beszéljünk a férfiak munkájáról, ha már az előző fejezetben a nőnevelés keretén belül a nők munkájával is foglalkoztunk.

JÁKOB: Az első munkamegosztás Ádám fiai között jött létre, amikor Ábel állattenyésztő lett, Káin pedig földműves. [1]

> [1] „És Ábel juhok pásztora lőn, Káin pedig földmívelő." *Móz 1.4.2*

MODERÁTOR: Ez az első munkamegosztás okozta az első testvérgyilkosságot, amikor az állattenyésztő és a földműves szembekerült egymással.

JÁKOB: Igen. Bár el kell mondanom, hogy végeredményben az Isten viselkedése okozta a gyilkosságot, mert amikor a két testvér áldozatot mutatott be neki, az Isten nem nézte jó szemmel Káin áldozatát, aki a föld termékeiből áldozott, Ábel állatáldozatának viszont örült. [2]

> [2] „Káinra pedig és az ő ajándékára úgy tekinte, miért is Káin haragra gerjede, (…) támada Káin Ábelre (…) és megölé őt." *Móz 1.4.1-16*

A következő érdekes megfigyelésünk az volt, hogy Noé csak az állatokból vitt egy-egy párat a bárkájába, a növényekkel egyáltalán nem foglalkozott. [3]

> [3] „Beméne azért Noé és az ő fiai, az ő felesége, és fiainak feleségei ő vele a bárkába, az özönvíz elől.A tiszta barmok közül, és a tisztátalan barmok közül, a madarak közül, és minden földön csúszó-mászó állat közül kettő-kettő méne be Noéhoz a bárkába: a mint Isten megparancsolta vala Noénak." *Móz 1.7.7-9*

Az özönvíz után Noé állattenyésztő lett, és elkezdett szőlőt termeszteni, melynek következtében a részegség bűnébe esett. [4]

> [4] „Noé pedig földmívelőkezde lenni, és szőlőt ültete.
> És ivék a borból, s megrészegedék." *Móz 1.9.20-21*

A közös munkát, a kalákát is mi találtuk fel, amikor elhatároztuk, hogy égig érő tornyot építünk, hogy elérjük az Istent. [5]

> [5] „És mondának: Jertek építsünk magunknak város és tornyot, melynek teteje az eget érje, és szerezzünk magunknak nevet, hogy el ne széledjünk az egész föld színén." *Móz 1.11.4*

Ezzel azonban a nagyravágyás bűnébe estünk, ezért Isten azzal büntetett minket, hogy összezavarta a beszédünket, s így nem tudtuk megérteni egymást. Ez időtől kezdve beszélhetünk tolmácsokról, fordítókról. Ekkor bomlott meg az emberek egyetértése, és ellentétek alakultak ki a különféle csoportok között.

JÓZSEF: Ezzel kapcsolatban van egy észrevételem, de erről majd később.

JÁNOS: Tehát az Isten cselekedete okozta az emberek közötti ellentétet?

MODERÁTOR: Igen. Én már sejtem József észrevételét, de ezt tegyük későbbre, amikor az istenek megosztó szerepéről fogunk beszélni.

JÁKOB: Természetesen Mózes szabályozta a mezőgazdasági munkákat is, amikor előírta, hogy az elhullott gabonaszemeket nem lehetett összeszedni, sőt a föld szélén meg kellett hagyni pár búzaszálat, mint már erről az Áldozatról szóló fejezetben beszéltem.

JÁNOS: Ez nálunk is ismert volt. Mi azért hagytunk meg néhány búzaszálat, hogy áldozzunk. Áldozatot adtunk a földnek, a föld istenének, és más élőlénynek is, a madaraknak, állatoknak.

A FINN: Én is említettem már, hogy Vejnemöjnen sem vágott ki minden fát; egyet meghagyott, hogy a madarak pihenni tudjanak valahol, amit a madarak meg is hálháltak neki.

JÓZSEF: A földművelés és állattartás mellett megjelent a kereskedelem is, majd később a pénz forgalmazása, kölcsönzése, váltása. [6]

[6] „És beméne Jézus az Isten templomába, és kiűzé mindazokat, a kik árulnak és vásárolnák vala a templomban: és a pénzváltók asztalait és a galambárúsok székeit felforgatá." *Máté 21.12*

Kialakítottuk a mesterek, tanítók, orvosok, doktorok csoportját is. Ezt onnan lehet tudni, hogy csak Jézus volt Máté szerint feljogosítva, hogy Mesternek, Tanítónak, Doktornak nevezzék. [7]

[7] „Ti pedig ne hivassátok magatokat Mesternek, mert egy a ti Mesteretek, a Krisztus. (…) Doktornak se hivassatok magatokat, mert egy a ti Doktorotok, a Krisztus." *Máté 23.8-10*

A pénz megjelenésével egy időben a hitelezés is megjelent, melyet szabályozni is kellett. [8]

[8] „És bocsásd meg a mi bűneinket, mert mi is megbocsátunk mindenkinek, a kik nékünk adósok." *Luk 11.2-4*

JÁNOS: Ezek szerint a férfiak favágók, szántóvetők, állattartók, pénzváltók, kereskedők, kőművesek voltak.

JUSZUF: Igen. Mi is, akarom mondani Allah is megtiltotta, hogy uzsorakamatot számítsunk fel muzulmánoknak. És hogy mi a férfiak munkája? Ez egyszerű: a harc, [9]

[9] „Harcoljatok Allah útján azok ellen, akik ellenetek harcolnak." *Kor 2.190-191*

a kereskedelem, [10]

[10] „Akik uzsorát habzsolnak, úgy támadnak fel, mint az, akit a Sátán földresújtott. (…) Allah azonban megengedte az adásvételt, ám megtiltotta az uzsorát." *Kor 2.275-280*

de csak a tisztességes adásvétel, [11]

[11] „Ti hívők! Ne habzsoljátok föl egymás között javaitokat, kivéve, ha kereskedelmi ügyletről van szó." *Kor 4.29*

továbbá a pénzváltás, hitelezés[12]

[12] „Allah megparancsolta nektek, (…) adjátok vissza a (…) letéteket, (…) igazságosan döntsetek.” *Kor 4.58*

MODERÁTOR: Juszuf, hol van a fizikai munka, a földművelés, az állattartás és a többi?

JUSZUF: Mi olyan körülmények között laktunk, hogy rá voltunk kényszerítve a szomszéd törzsek, karaván megtámadására, vagyonuk elvételére, adóztatásukra, hogy meg tudjunk élni. Szinte csak a harchoz, háborúkhoz szükséges dolgokkal foglalkoztunk: fegyvergyártás, teve- és lótenyésztés. Minden megszerzett értékből, zsákmányból adott nagyságban átadtunk a Prófétának. [13]

[13] „A zsákmány Allahot és a prófétát illeti.” *Kor 8.1*

AZ EGYIPTOMI: Valahol hallottam, hogy a legegyszerűbb gép az ék, a legegyszerűbb élelemforrás a birka, kecske, teve, ló és a szarvasmarha. Halottas könyvünk utal a kereskedelemre, [14]

[14] „Hamis súlyokat nem használtam,
A mérésnél nem csaltam soha.” *Egy 2.18-19.26*

a halászatra, [15]

[15] „Szent vizeikben nem fogtam halat.” *Egy 2.18-19.27*

az állattartásra, [16]

[16] „Más marháját el nem hajtottam.” *Egy 2.18-19.28*

a víz szabályzására és a gátépítésre, [16]

[16] „Nem tartóztattam fel a vizet áradás idején,
S nem rongáltam meg a gátakat.” *Egy 2.18-19.31*

valamint a vadászatra. [17]

[17] „Csapdát nem állítottam, s nem ejtettem tőrbe
Az istenek ligetében a szárnyasokat.” *Egy 2.18-19.29*

Nagyképűség nélkül szólva, az istenek ligetei, erdei és vizei szerintem az első természetvédelmi területeket jelentette, mert oda csak kivételes emberek mehettek be, és egyben megóvtuk a terület állatállományát is. Csatornákat és víztárolókat építettünk, [18]

[18] „Érted töltöttem fel vízzel a csatornákat (…)
érted dolgoztam ásóval (…)
érted építettem vízgyűjtőket.” *Egy 2.103-105.10-12*

állatokat tartottunk, [19]

[19] „Ökröket, kecskéket öltem le neked.” *Egy 2.103-105.15*

kenyeret sütöttünk, gabonából italt (sört) főztünk. [20]

[20] „Piros búzából kenyeret sütöttem neked (…)
Fehér gabonából italt készítettem neked.” *Egy 2.103-105.26-27*

MODERÁTOR: Sok érdekes dolgot vetett fel az Egyiptomi, de ezekre később térünk vissza. Adjuk át a szót az Egyiptomhoz hasonló adottságú területen élő Mezopotámiainak.

A MEZOPOTÁMIAI: Köszönöm. Én szinte ugyanazt tudom mondani, mint az Egyiptomi. Hozzá kell tennem, hogy Gilgames, a félisten ősünk tanított meg minket a csatornák építésére, a növények – tamariszkusz, datolyapálma – termesztésére, azok felhasználására és feldolgozására. A két fa anyagából szerszámokat készítettünk, melyekkel a földet meg tudtuk művelni, a csatornákat ki tudtuk ásni, az állatoknak gyeplőt, jármot, istrángot készítettünk. Takarót, tányért, serleget, tálat, korsót, ládát, szövőszéket gyártottunk. [21]

[21] „Folyókat ástak az emberek. (…)
A földműves szerszámai javát
rólam metszette le (…)
Ekéjét ölemből hasította ki. (…)
Ostort, gyeplőt, igás jószág jármát, istrángot (…)
ülések takaróit. (…)
Tányéromból eszik a király,
serlegemből kortyint a királyné,
tálamból laknak jól a hercegek,
kosaraimból a katonák,
a pék ládámból meri ki a lisztet,
takács vetélőmből vetél. (…)
S ágaimon dúsan terem gyümölcs, (…)
három hónapig azon él a szegénység. *Agy 27-31*

A FINN: Bocsánat, de mi is, és gondolom, mindenki más is ugyanilyen vagy hasonló eszközöket készítettek a környezetükben levő anyagokból.

MODERÁTOR: Jogos a Finn hozzászólása. Legyen bárki, bármely népből való, általában a körülmények, a munkák azonosak voltak. Az állatokat tenyészteni kellett, azokat fel kellett dolgozni, a gyapjút lenyírni, azt feldolgozni – ehhez kellettek eszközök, melyeket elő kellett állítani. De menjünk tovább.

A KÍNAI: Nálunk jellemző munka volt a halászat, a vadászat, a rákászat, sópárlás. [22]

[22] „A tenger partján ott munkálkodtak az emberek, halásztak, madarásztak, rákásztak, sót pároltak.” *Maj 1.17*

És természetesen a kereskedelem is. Készítettünk bort és sört, és azokat értékesítettük is. A kocsmát, fogadót és általában az eladó dolgokat szalmacsomóval jelöltük. [23]

[23] „Egy házat pillantottak meg (…). Az eresz alól egy rúd végén szalmacsomó himbálózott,” *Maj 2.36*

A VALKŰR: Egyik rokonunk, aki János hazájában él – a poncihter, azaz Bonenzichter (babtermesztő) – az eladó borát úgy jelzi, hogy fenyőgallyat tesz a kapuja fölé.

A RÓMAI: Mi részletesen szabályoztuk a munkafolyamatokat, bevezettük a teljesítmény-normákat. A férfiak munkáját is szabályoztuk. Ezt inkább nem részletezném, mert erre sem idő, sem hely nincsen, de ha valakit érdekel, olvassa el Cato írását.

JÁNOS: Csak egy kérdés: A rabszolga – mert tudomásom szerint a rómaiak velük dolgoztattak – férfi volt vagy nő?

A RÓMAI: Visszakérdezek: A rabszolga szerszám volt, *instrumentum vocale*. Nem teljesen mindegy, hogy férfi volt vagy nő? Az volt a lényeg, hogy dolgozzon.

A PERZSA: Minket Hósung tanított meg azokra a munkákra, melyeket az Egyiptomi és a Mezopotámiai is említettek. [24]

[24] „S eként kélt kezétől egy új hivatás:
legyen fejsze-, fűrész-, kapához kovács.
S hogy ez végbement újra mást szervezett:
folyókból a síkságra viven vizet (…)
nyomott s lendített már kaszát és ekét ,
vetett és sütött mindenki.” *Fir 14-16*

Természetesen a szövés, fonás és ehhez hasonló munkák a nők feladata volt. [25]

[25] „A birkák s kosok gyapját ő nyírta le,
s az embersereg szőni kezdett vele (…).
s a szőnyeg szövéséhez ösvényt nyitott (…)
Vasat vert, puhított (…)
sisak, vért s a páncél eként állt elő (…)
Halommá dagadt már a gyapjú, a len
a hódprém, a muszlin, brokát és selyem (…)
sodrást – fonást is tanít
a láncszál s vetülékfonál titkait,
s kimondotta: ezt mosni és varrni kell.” *Fir14-18*

A gyapjú feldolgozása mellett brokátot, lenárut is előállítottak.

A GÖRÖG: Mi általában a tengerparton laktunk, így rá voltunk kényszerítve arra, hogy a tenger mellett élve a halászat és fókavadászat mellett a földműveléssel is foglalkozzunk, de minden esetben oda kellett figyelnünk egy támadásra, melyet az ellenséges törzsek hajtottak végre ellenünk, ezért mindig vittünk magunkkal kardot. [26]

[26] „Bárcsak vetekedhetnénk ketten a fűben (…).
és kitűnő hajlású sarló volna kezemben
és tiédben is, így kisérelnők meg a munkát
étlen, egész estig (…).
Vagy két jó ökröt ha követnünk kéne ekével (…)
Hogyha pedig Kronion hadakat támasztana még ma (…)
látnál ekkor elsők közt csatazajba vegyülni.” *HomO 709*

JÁNOS: Kételkednem kell. A Görög ugyanazt tette, mint Juszuf. Néha-néha hajóra szállt és rabolni ment, a Valkűr népéhez hasonlóan.

A VALKŰR: Ha már János megszólított, válaszolok. A férfiaink feladata elsősorban a harc volt. Szántással-vetéssel ritkábban foglalkoztunk. [27]

[27] „Arra, hogy földet szántsanak, vagy kivárják a termést, nem is vennéd rá őket könnyen, mint arra, hogy kihívják az ellenséget és sebeket szerezzenek." *Tac 48*

Északabbra lakó testvéreink az erdőkben faszenet égettek. [28]

[28] „Atli aztán fel is ment a hegyre és szenet égetett ott egymaga." *Nja 1.144*

A harc mellett a Göröghöz hasonlóan szántottak-vetettek [29]

[29] „Gunnarr ezen a napon egy szál maga ment ki a földre dolgozni, vállán a vetőmagos tarisznya, a kezében meg egy kurta pengéjű kard, és kezdte vetni a magot." *Nja 1.192*

és kereskedtek. [30]

[30] „Majd megrakatta a hajót szárított tőkehallal, cserzett bőrökkel, birkabundákkal, fehér posztóval, de néhány köteg mókus-, és egyéb prémmel is. (…) Meghagyta, (…) hogy hajójával vitorlázzon el nyugatra, Angliába, és vásároljon lenvászon ruhákat, meg más egyebeket. (…) Megtöltötték a hajót búzával és mézzel, borral, lenvászonnal." *Kop 36*

Mivel mi is, mint a görögök általában a tengerparton éltünk, ki kellett használnunk a tenger nyújtotta lehetőségeket. A partra sodor fákat összegyűjtöttük, fókára vadásztunk, halásztunk és a partra sodor nagy testű vízi állatokat – bálnákat – elejtettük és feldolgoztuk. [31]

[31] „Láp-vidék nyugati partjain nem is volt hiány uszadékban, (…) onnan jártak ki halászni, meg fókára, meg sziklákon madártojást szedni. (…) Bálnák is gyakran kivetődtek a partra, békésen heverésztek, (…) úgy öltél le őket. (…) Aztán lett egy harmadik tanyája is, (…) ez volt a legalkalmasabb hely uszadékfát gyűjteni, és itt gabonát is vetettek." *Kop 63*

A szabad életmód mellett nem nagyon szerettünk birkatenyésztéssel foglalkozni, [32]

[32] „Már csak egy birkapásztor hiányzik, de ezt a munkát nem szívesen vállalja senki." *Hraf 35*

mert azt megalázónak tartottuk egy harcos számára. [33]

[33] „Hatalmas sorsot
róttak a hősre,
vad harchoz a rozst
maga a vezér zúzza,
zúduló kard illik
az ilyen kézbe inkább,
nem a nyugalmas őrlő
nyelének nyekergése." *Edd 198*

Ugyanez vonatkozott a kecske legeltetésre is. [34]

[34] „Lódulj Gudmund,
kecskét legeltess,
sziklákba kapaszkodj,
szirtes hegyélen:

hajlékony mogyoróvessző
való a kezedbe
inkább, mint ívelt kard
munkált markolata.” *Edd 206*

AZ ÉSZT: Eddig még nem nagyon szóltam közbe. A mi életünk a szántás-vetés mellett a harc volt. [35]

[35] „Megfogta az eke szarvát,
Megtisztelni a szent munkát (…)
Szántani kezd szorgalmasan (…)
Magot vet a munkált hantba (…).
Szántóföldek keletkeznek,
Támadoznak kövér telkek.” *Kalp 110-111*

Természetesen voltak kovácsaink, sörfőzőink. És tojást is gyűjtöttünk. [36]

[36] „Hómezőkön áthaladva (…).
Meleg nyár van mindig arra,
Porban fő a tojás ottan (…)
Hús megsül a lágy homokban.” *Kalp 228*

Mielőtt valaki kétségbe vonná szavaimat, miszerint a tojás porban fő meg, arra kell gondolni, hogy a füstölgő hegyekben gyakran forró vizet lehet találni, és nemcsak mi, de a többi északon lakó emberek ott készítik el ételeiket.

A halászat és az uszadékfa gyűjtése is mindennapos tevékenységünk volt. [37]

[37] „S fagyos északon megölte
Csírákat a termőföldbe,
Így kiált föl keservébe:
»Teremts, Uku, halat itten,
Hajts heringet ide, bőven,
Százszámra foganjon fóka,
Keljen madárfióka!
Vetődjék a víz árjába
E partokon számos szálfa,
Hasznára a honi népnek.«” *Kalp 230*

JÁNOS: Szegről-végről rokonom az észt, ezért megerősítem azzal, hogy mi is gyűjtöttük a nagy folyóinkban uszadék fát. Sőt, egyes hegyi folyókon leúsztattuk a szálfákat a fában szegény területekre.

A FINN: Ugyanazt tudom mondani, mint az Észt. Ugyanazokat a munkákat végeztük, mint a tenger mellett lakó emberek. Az asszony munkájához szükséges egyszerű szerszámokat, gépeket – szövőszéket, rokkát – a férfinak kellett elkészítenie. [38]

[38] „Jámbor legény, jó vőlegény (…)
Kalapáld ki jól kaszádat, faragj hozzá fanyelet is,
faragjad a fenyő tőkén, kalapáld a kapu mellett!
Mihelyt felkél a nap, vidd párodat virágos rétre:

Majd meglátod, mint dől a rend. (…)
Majd megint, egy másik napon, barkácsolj buzgón bordákat,
vessél vékony vetélőket, csinálj csörlőt csavarosat,
faragj jól futó orsókat, szövéshez kellő szerszámokat.
Ültesd szüzedet szövőszékhez" *Kal 1.193*

A kovács munkája mellett még gyógyított is [39]

[39] „No most kedves kovács komám, eridj fel a fenyőfára,
hozd le a halovány holdat, Göncöl csillagát csend el." *Kal 2.68*

JÁNOS: Ez nem más, mint a pogány magyarok és más pusztai nomád népek sámánjainak túlvilági utazásai.

A FINN: A tenger mellett lakó emberekhez hasonlóan hajókészítéssel is foglalkoztunk. Pontosan meghatároztuk, melyik fa mire alkalmas. [40]

[40] „Nyírfa: Én csak lyukas ladik lennék, billegő, boruló bárka.
Vén fenyő: Belőlem nem lehet bárka, hatbordájú híres hajó.
Belül bizony redves vagyok.
Tölgyfa: Bizony jó lennél ladiknak, harci bárka bordájának." *Kal 2.114-115*

MODERÁTOR: Ahogy elnézem, Buddha és Konfuciusz követője nem fejtette ki a véleményét. Arra gondolok, hogy mindketten elsősorban a gazdag emberek érdekeit, érveit, gondolkodásmódját képviselik, akiknek nem volt szükségük arra, hogy fizikai munkát végezzenek, így nem is alakulhatott ki véleményük. Nagyon jól igazolja az egyik eset is amikor Konfuciuszt megkérték, hogy egy szántóvetőnek segítsen, mire azt válaszolta, hívjanak hozzá egy kertészt, mert az jobban ért az ilyen munkákhoz. [41]

[41] „Arra kérte, (…) tanítsa a földművelésre. (…) Azt jobban tudná nálam egy öreg paraszt"
Konf 93

JÁNOS: Én egy idézettel fejezném be a mai beszélgetést: „Ez jó mulatság, férfimunka volt!"

A három testvér

MODERÁTOR: János, nemrég ismét találkoztam öregapjával. Most kivételesen nekem mesélt. Igyekszem szó szerint visszaadni.

– Megint találkozunk a Hatcsöcsűben.
– Igen. Az első találkozó már régen volt.
– Az onokám mesélt néhány érdekes dolgot. Azt is elmesélte, miket mondtam neki. Hogy a fenébe tudtak ennyi marhaságot összehozni? Az embernek megáll az esze. Most elmondok egy mesét.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy házaspár. Sokáig nem volt gyerekük. Végre megszületett az első fiuk. A családi körülmények miatt a gyermek nevelőszülőknél, idegenben nőtt fel és járt iskolába. Sokat tanult, és megpróbálta az embereket jóra vezetni. Összeszedte a régi ismerőseit és elmentek vándorútra, közben állandóan tanította a követőit. Mindig, mindent jól akart csinálni, ezért szinte minden területen kidolgozta a javaslatait, mely szerint kellene élni. Mindent számba vett, mindent leírt. Kőbe is véste a legfontosabb javaslatokat, de mellette egy olyan aprólékos törvénykönyvet hozott létre, amely legalább 500 előírást tartalmaz. Közben megszületett a második fiú is. A gyerek is tanult, tanulgatott elolvasta bátyja törvénykönyvét is. Nagyon sok mindenben nem értett egyet vele, ezért – nem veszekedtek – szép lassan ő is igyekezett az emberi életet szabályozó törvényeket meghatározni, ami sikerült is neki, hiszen abból indult ki, hogy csak azt kell más embernek kívánni, amit az ember önmagának kíván. A legutolsó, a harmadik gyerek egy kicsik késő született, és mint késői gyerek, nem sok lehetősége volt tanulni, csak a józan eszére kellett hagyatkozni. Sokat kínlódott az írással és olvasással, de az egyik unokaöccse segítségével megismerte a két bátyjának a törvénykönyveit. Miután elég nomád körülmények között nőtt fel, a gondolkodásmódját nagyban befolyásolták két testvérének az írásai. Ő is kidolgozott egy törvénykönyvet.

Annyit még el kell mondanom, az apa olyan volt, mint én.
– ???
– Stílusosan, ide a Hatcsöcsűbe a négyveséjű emberek járnak, mint én meg az öreg is. Látom az értetlenségét az arcán. Megmagyarázom: az embernek négy veséje van. Jobbvese, balvese, kedvese és hitvese. Miután az öregnek volt hitvese, megszülettek a fiai. A kedvese sem volt terméketlen, mert minden hivatalos gyereke mellé szült néhány gyereket, akik féltékenyek voltak a féltestvéreikre, és állandóan kritizálták a leírtakat, nagyon gyakran írásban is vitatkoztak velük.

Telt-múlt az idő. A szülőknek lassanként lejárt az idejük. Szép csendesen meghaltak.
Mint minden rendes családban, a gyerekekre hagyták az összes vagyonukat. Az öreg nem merte bevallani a feleségének a zabigyerekeket, ezért kihagyta őket a jussból.

Hogy a vagyonuk mi volt – az a végén kiderül.
Az eddig barátságban élő három testvér a jussolás során – mivel ők is emberből voltak – összevesztek. Összevesztek úgy, hogy azóta is állandóan szidják, becsmérlik egymást, de nem csak szóban, hanem háborút is indítottak egymás ellen. Mindhárman azt tartották, hogy az ő törvényeik az igazak, az egyetemes törvények. Közben a mostohatestvérek is beleszálltak a küzdelembe.
Az okos emberek a testvéreket és a mostohatestvéreket elnevezték prófétáknak.
A háborúk okai az apai örökség, az emberi lelkek elosztása. Amelyik testvérnek a mostohatestvére nem értett vele egyet, elnevezte hamis prófétának.

Mesélje el az onokámnak és a többieknek is ezt a kis mesét.

Hogy ki volt a három testvér? Mózes, Jézus, Mohamed.

Kik voltak a féltestvérek? A kálvinisták, a lutheránusok, szunniták, síiták, esszéneusok, mormonok, baptisták és a többek.

Időközben kiderült, hogy az anya is híve volt az egyenjogúságnak, ha félrelépett a férje, neki is joga volt félrelépni. Hát így születtek meg a többi istenek és félistenek, Zeusz, Mars, Gilgames, Ozirisz és a többiek. Az egyenes ági öröklés miatt az asszony gyermekei az atyai örökségből nem részesültek.

A háborúk okai

MODERÁTOR: Beszélgessünk a háborúkról! Azt megállapíthatjuk, hogy minden törzsnek, népnek, államalakulatnak van egy képzelt és/vagy valódi ellensége.

A FINN: Ez így igaz. A mi ellenfelünk általában a lappok voltak, [1]

> [1] „Volt egy vékony lapp legényke, sovány suhanc, Joukahajnen." *Kal 2.18*

gyakran kellett harcolnunk ellenük. [2]

> [2] „Édesanyám, öreg szülém.
> Mossad meg ingem méregben, kígyónak veres vérében,
> majd szárítsd meg szaporán, mert én menten hadba megyek,
> elindulok Észak ellen, lapp vitézek vérhelyére." *Kal 2.82*

MODERÁTOR: Mielőtt továbbmennénk, egy dolgot tisztáznunk kell: a háborúk kitörésének okait. Általában van az úgynevezett honvédő háború, amelyet a másik oldalon területszerző háborúnak lehet minősíteni. A háborúk okai elsősorban gazdasági okokra vezethetők vissza, másodsorban valamilyen ideológia okot – a vallás terjesztését – fedezhetünk fel.

JÁKOB: A mi vallásunk nem írja elő a hitünk fegyverekkel történő terjesztését. Általában minket támadtak meg a szomszédaink, akik ellen védekeznünk kellett. A védekezés során ellentámadásba mentünk át, és Mózes parancsát teljesítve a férfiakat megöltük. [3]

> [3] „… és miképen megparancsolta vala az Úr Mózesnek, és minden férfit megölének." *Móz 4.31.7*

Sőt, számolva az esetleges bosszúval, az elfoglalt területen élő összes férfit, nőt, fiúgyereket és leánygyermeket megöltünk, kivéve azokat a leánygyermekeket, akik férfit még nem ismertek, mert őket megtartottuk magunknak. [4]

> [4] „most azért öljetek meg a kisdedek közül minden férfineműt, és minden asszonyt is, a ki férfit ismert, azzal való hálás végett megöljétek. (…) Minden leánygyermeket pedig, a kik nem háltak férfiúval tartsatok életben magatoknak." *Móz 3.31.17-18*

JUSZUF: Hát, ez igazán nem volt szép. Egyébként nekünk is gyakran kellett harcolnunk más törzsek ellen. [5]

> [5] „Harcoljatok Allah útján azok ellen, akik ellenetek harcolnak! Ám ne hágjátok át Allah parancsait. (…) Öljétek meg őket, ahol csak rátok leltek, és űzzétek ki őket, ahonnan kiűztek benneteket. A megkísértés rosszabb, mint az ölés. Ne harcoljatok azonban ellenük a Szent Mecsetnél, amíg ők nem harcolnak ellenetek ott. Ám, hogyha harcolnak ellenetek, akkor öljétek meg őket! Ez lesz a hitetlenek fizetsége." *Kor 2.190-191*

JÁKOB: A háborúban szerzett zsákmány egy része az Urat illette. [6]

> [6] „Vedd számba az elfoglalt prédát (…) és osszad két részre (…), fele részéből (…) adjad (…) az Úrnak." *Móz 4.31.26-29*

JUSZUF: Mi is leadtuk a zsákmány egy részét Allahnak és a Prófétának. [7]

[7] „A zsákmány Allahot és a prófétát illeti." *Kor 8.1*

JÁKOB: Azért álljunk meg egy pillanatra! Juszuf és népe rendszeresen kifosztotta a karavánokat, tehát az Istenük „parancsára" raboltak.

JUSZUF: Ez nem igaz, mivel Allah előírta, hogy az igaz hitet terjesszük. [8]

[8] „Harcoljatok ellenük, amíg nem lesz többé megkísértés, s míg a hitvallás csupán Allahé lesz!" *Kor 2.193*

A szent háborúban a hitetlenek elleni harc során elkövetett gyilkosság nem számított gyilkosságnak, [9]

[9] Amikor összetalálkoztok (a háborúban) a hitetlenekkel, akkor vágjátok el a nyakukat!" *Kor 47.4*

hisz Allah utasítását teljesítettük. Nem mi öltünk, hanem Allah, [10]

[10] „Ha találkoztok a hitetlenekkel, amint (ellenetek) nyomulnak, ne fordítsatok hátatokat nekik. (…) És nem ti öltétek meg őket, hanem Allah (…), és ne te dobtál (…), hanem Allah." *Kor 8.17*

s végeredményben az ember sorsa teljesedett be, melyet Allah írt elő számára. [11]

[11] „Minden embernek a nyakára erősítettük a sorsát." *Kor 17.13*

A MEZOPOTÁMIAI: Megfigyeltük évszázadokon keresztül, ahol a király nem tartotta be a törvényeket, ott Marduk, az Istenünk idegen hadak támadásával igyekezett a királyunkat rendre szoktatni. [12]

[12] „A király,
ha nem hallgat a törvényre –
alattvalói fellázadnak,
birodalma pusztasággá változik:
ha megszegi országának törvényét –
királyi sorsát a sors királya összetöri (…)
nagyjait ha lenézi,
érdemei kicsinyülnek:
ország elsőjére nem hallgat –
zendülés támad a nép között:
latroknak tanácsán ha jár –
országában az erkölcs megrothad: (…)
Szipparfiához ha igaztalan,
ám igazságos az idegenekhez – (…)
Samas akkor, ég és föld bírája,
idegen törvényt kovácsol a népre: (…)
ha (…) megvesztegetést elfogadván –
Enlil, akkor (…)
idegen hadat támaszt ellene (…)
Marduk akkor, ég és föld ura,
ellenségei oldalára áll (…),

országát ellenségei kezére adja,
katonáit fogságra vetteti,
idegen igába fogja népét.” *Agy 17-20*

A GÖRÖG: Nem értem. Mindenki a vagyonért, a vallása terjesztéséért indított háborút. Meg kell nézni minket, görögöket. Egy szép nőért képesek voltunk tíz éven keresztül harcolni. Ezt nem is kell részleteznem. Csak annyit mondok: a trójai háború.

Vallásháborúk

MODERÁTOR: Évszázadokon keresztül, de talán lehet mondani, amióta vallásról beszélhetünk, azóta beszélhetünk a vallásháborúkról. Egy valláson belül szinte minden esetben kialakult egy ellenzéki vallás, ami sok pontjában eltér az eredeti vallástól.

JÁNOS: Ha az emlékezetem nem csal, már többen kifejtették azon véleményüket, hogy az Istent nem lehet ábrázolni, mert senki sem látta. Ezért most nyugodt lelkiismerettel kijelenthetem, hogy szerintem a vallásokban szereplő alaptörvények megalkotásánál senki sem volt jelen, kivéve azt, akinek szólt. Mózes, Mohamed és a többiek. Senki más nem volt ott rajtuk kívül. Nem tudjuk, hogy pontosan mi hangzott el, mi csak a Próféták által továbbadott üzeneteket ismerhetjük. Véleményem szerint az elhangzottak értelmezése miatt van a vita, ezért alakulhattak ki a különféle irányzatok.

MODERÁTOR: János nagyon finoman határozta meg a problémát és nagyon diplomatikusan is fogalmazott.

A KÍNAI: Csak a saját környezetünkben lévő vallásokról tudok nyilatkozni, természetesen azok között is volt ellentét, melyet néha túlzó intézkedésekkel akartak lerendezni. [1]

> [1] „Hóna alá kapta (…). a három istenszobrot, ment velük kifelé. Amint odaért, látta, hogy bizony nem más az, mint reterát. Nagy bugalommal eregette be a szobrokat, aztán nagy buzgón meghajolva imádkozni kezdett előttük. Három tisztaságos, értsetek szót velünk. (…) Tisztaságos istenkék voltatok, egy időre hát szar között lakjatok." *Maj 1.517*

Elsősorban a Majomkirályra gondolok.

A vallások közötti „rangsort" az határozta meg, melyik felekezet papja milyen csodákra volt képes. [2]

> [2] „Látjátok, ti Kína országából jött szerzetesek, mi oka van annak, hogy a buddhistákat én elpusztítottam, a taoistákat pedig felemeltem? Annak idején a szerzetesek imádságra egy csepp eső se hullott, s a szent halhatatlanok mentették csak meg az országot a pusztulástól! (…) Volna-e merszetek versengeni velük esőidézésben, ha kegyelmet Kaptok?" *Maj 1.522*

A megfigyeléseink során a Buddha követői többre voltak képesek, mint a taoista szerzetesek. Ez viszont nem azt jelentette, hogy a buddhizmuson kívül nem ismertük el a többi vallást, hanem azt, hogy tiszteletben tartottuk azokat. [3]

> [3] „Most megmentettelek (…). többet meg ne tévedj! Tisztelt mind a három hitet, Buddháét, a Taoét, a bölcs Konfuciuszét, akkor fennmarad birodalmad." *Maj 1.537*

JÁNOS: Nagyon szimpatikus nekem, hogy egymás hitét – néhány túlzástól eltekintve – tiszteletben tartják. Csak érdekességként említem meg, Indiában volt egy olyan időszak, amikor az angolok egyszerűen nem tudták kezelni az embereket, a különféle vallásokat. Lehet, hogy ez nem szándékos, volt, hanem az emberi hozzá nem értés eredményezte.

Valamikor elterjedt a hindu vallást követő katonák között, hogy a lőszert olyan papírba csomagolták, melyet a tehenek zsírjával tették vízhatlanná, majd a muzulmán hitet követő katonákat azzal kábították, hogy az általuk használt lőszert disznózsírral impregnált papírba csomagolták. No, több sem kellett a katonáknak, fellázadtak, ugyanis a becsomagolt lőszert a fogukkal kellett feltépni, a muzulmánnak a disznózsíros, a hindunak a marhafaggyús papírt.

JÁKOB: Lehet, hogy a kijelentésem vitát fog szítani, de állok elébe. Mi mindenkor a vallások összehasonlításakor az azonosságot és nem a különbséget kerestük [4]

[4] „Hosszas kutatással sikerült megállapítanom, hogy ugyanaz az Isten kormányozza a te országodat is, aki a zsidók törvényét adta." *Fla 48*

Vallásunk és a görögök vallása között szinte semmiféle különbség nincsen. Talán annak tudható be, hogy igyekeztünk úgy élni, hogyha a görögök között voltunk, akkor görögök voltunk, ha rablók között, akkor rablók voltunk.

A RÓMAI: Jákobhoz hasonlóan mi is az azonosságokat kerestük s nem az eltérést. [5]

[5] „Az istenek közül elsősorban Mercuriust tisztelik. (…) Őt tekintik minden mesterség feltalálójának, az utasok és vándorok vezérnek. (…) Apollo, Mars, Iupiter és Minerva náluk csak Mercurius után következik." *Cae 139-140*

A VALKŰR: Kár volt Jákobnak félnie, hisz mi is az azonosságokat kerestük, és nem az eltéréseket. Azt hiszem, nálunk történt meg a kereszténység felvétele a legkönnyebben, [6]

[6] „Rakjunk most három tüzet. Ti pogányok beszentelitek az egyiket, én meg a másikat, a harmadik meg megmarad, ahogy raktuk. Ha pedig a berszerker a ti tüzeteken majd sértetlenül általlép, de az enyémen átallépni már félni fog, akkor ti a keresztséget fölveszitek" *Nja 2.14*

mert mi is egy próba alapján döntöttük el melyik vallás a „nyerő". Természetesen a kereszténység felvétele sok régi szokás és hagyomány megszűnésével, megszüntetésével járt, [7]

[7] „Kezdődik pedig a törvény akképpen, hogy ebben az országban minden ember kereszténnyé váljék, és az egyistenben higgyen, Atyában, Fiúban és Szentlélekben a hajdan volt bálványistenekben való hitét odahagyja, újszülöttet pusztulni ki ne tegyen, és lóhúst többé ne egyék. Sújtsa száműzetés, aki ezen rajta kapott, ám ha titokban cselekedé, büntetés ne érje." *Nja 2.19*

amit néhány esetben én személy szerint is sajnálok. [8]

[8] „Aztán régi szokás szerint kisorsolták, melyik férfi melyik nővel mulatozzon." *Kop 16*

JÁNOS: Nem vagyok nyeretlen kétéves, tudom, miről beszél a Valkűr: Hát a sorsolás során kiválasztódott személyről.

A VALKŰR: Nyert.

JUSZUF: Minket, muzulmánokat sokan azzal vádolnak, hogy állandó jelleggel szent háborút hirdetünk a hitetlenek, a pogányok, a gyaurok ellen, [9]

[9] „Harcoljatok ellenük, amíg nem lesz többé megkísértés s míg a hitvallás csupán Allahé lesz." *Kor 2.193*

pedig csak Allah utasítását hajtjuk végre, mert a mi vallásunk az igazi vallás. [10]

[10] „Az [igazi] vallás Allah szemében az iszlám. Azok, akiknek az Írás adatott – egymás iránti fenekedésből – csak akkor különböztek össze, miután a tudás birtokába jutottak. Aki azonban nem hisz Allah jelenében, [az elnyeri büntetését], mert Allah gyors a leszámolásban." *Kor 3.19*

Sok eltérés van közöttünk és a keresztények között, elsősorban mi nem hiszünk a „Szentháromságban", az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben, mert csak egy Isten van [11]

[11] „Allah – rajta kívül nincs más isten – élő, a magában létező." *Kor 3.2*

JÁKOB: Valahol igazat kell adnom Juszufnak. Mi abban nem értünk egyet a keresztényekkel, hogy Jézust megtették Isten fiának, ami szerintünk szentségtörés.

JUSZUF: Azt viszont elismerem, hogy az igazhitűek között is gyakori volt a háború, a testvérharc, [12]

[12] „Ha a hívők két csoportja egymással harcol, akkor szerezzetek békét közöttük. (…). Hiszen a hívők testvérek." *Kor 49.9-11*

ami részben a másik területének megszerzésére irányult, más részről vitáink voltak egymással a Korán értelmezésében.

JÁNOS: Ezek szerint lehet, hogy a Próféta, legyen az Mohamed, Mózes vagy más, a vallás alapjainak lerakásával egy időben megteremtette önmaga ellenzékét, akik egyes tételeket máshogy értelmeztek.

JUSZUF: Ez is lehetséges. A családi béke megteremtése érdekében előírtuk, hogy igazhitű pogány asszonyt csak akkor vehetett el, ha az megtért. [13]

[13] „Ne házasodjatok pogány asszonyokkal, amíg nem lesznek hívők. (…) És ne adjatok feleségül [hívő asszonyokat] pogányokhoz, amíg nem lesznek hívők." *Kor 2.221*

Ez szerintem teljesen érthető dolog a család egysége miatt.

Meg kell említenem, a törvényeink tiltották, hogy igazhitű igazhitűt öljön meg, [14]

[14] „Egy hívőnek nem szabad megölnie egy másik hívőt. (…)
Aki szándékosan öl meg egy hívőt, annak gyehenna lesz a jutalma." *Kor 4.92-93*

arról viszont nem tehetünk, hogy vannak fanatikus emberek, akik ezen előírást nem tartják be.

JÁKOB: Jogos. Nálunk is vannak keményvonalas hívők.

JÓZSEF: Nálunk is.

JUSZUF: Itt meg kell említenem a keresztények azon rossz szokását – ez megint felfogás dolga – miszerint akkor támadnak meg minket, amikor imádkozunk, hozzáteszem – fegyver nélkül. [15]

[15] Az istentiszteletnél figyelni kell arra, hogy a hitetlenek ne támadják meg a hívőket, amikor imádkoznak fegyver nélkül. Gyakran kihasználták a mohamedánok imádkozását és akkor támadták meg őket. *Kor 4.102*

JÁNOS: Ezek szerint Juszuf azt mondja, hogy a keresztények kezdték?

JUSZUF: Igen. Ha valaki összehasonlítja a Talmudot, az Újtestamentumot a mi Koránunkkal, rájön, hogy nagyon sok dolgot átvettünk mindkét könyvből. Az a bajunk a zsidókkal és a keresztényekkel, hogy az Isten, Allah utasítását nem tartják be. Mózes ugyanolyan Próféta, mint Mohamed vagy Jézus vagy Ábrahám.

MODERÁTOR: A Próféták tárgyalását hagyjuk későbbre, mert az majd egy következő téma lesz.

JÁKOB: Néhány gondolat erejéig visszatérek az eredeti kérdéshez. Az is „vallásháború", ha megtiltjuk az idegen istenek imádását.

JÓZSEF: Önkritikát kell gyakorolnom. Sok esetben indítottunk háborút a máshogy gondolkodók ellen, a keresztény, de más irányzatot követők ellen. Ez azonban már megint egy másik téma.
Ki kell emelnem egy mondatot, egy idézetet, melyet Keresztelő Szent János mondott: [16]

[16] „Én ugyan vízzel keresztellek titeket megtérésre, de a ki utánam jő, erősebb nálamnál (…) Szent Lélekkel és tűzzel keresztel majd titeket." *Máté 3.11*

JÁNOS: József most mondta ki a lényeget. A kereszténységet tűzzel-vassal terjeszteni kellett. Ki kellett irtani, meg kellett téríteni a más vallásúakat, a pogány magyarokat, a pogány indiánokat, az eretnekeket és a többieket. Felvillan előttem a sok máglyahalált halt ember képe.

MODERÁTOR: Téma lezárva.

JÓZSEF: Csak egy mondat. Lehet, hogy voltak túlkapásaink, de a mi vallásunk emberközeli, minden nép magáénak érezheti. A négerek néger Jézus ábrázolnak, az indiánok indián Jézust. Bár azt is tudom, ez nem ad felmentést minden tettünkre.

Ellenség – ellenfél

MODERÁTOR: János öregapjának a meséje, melyet korábban hallottunk, érdekes volt, mert az emberi természetet fogalmazta meg. A három testvér, amíg nem jussoltak, szakmai ellenfelek voltak. Amikor jussolni kellett, akkor ellenségekké váltak. Folytassuk a gondolatmenetet.

JÁKOB: Teljesen igaz, amit az Öregúr állított. Az első gyilkosság – erre nem lehetek büszke – szintén két testvér közötti ellentétből eredt, amely ellenséggé vált. Káin és Ábel történetére gondolok.

Van egy érdekes, szerintem nagyon megfontolandó javaslatunk: [1]

[1] „Ha előtalálod ellenséged eltévedt ökrét, (…) hajtsd vissza néki.” *Móz 2.23.4*

Ez a javaslat sok mindenre enged következtetni:

- csoportunkon belül is voltak ellenségek, nemcsak ellenfelek
- a második következtetés, hogy az ellenfelek általában normális körülmények között éltek egymás mellett, míg az ellenségek minden lehetőséget kihasználtak az ellenségükkel szemben.
- a harmadik következtetés magában a javaslatunkban is szerepel. Ha egy ellenfelünk gyűlöl, de bajban van, segíteni kell rajta. [2]

[2] „Ha látod, hogy annak barma, a ki téged gyűlöl, a teher alatt fekszik, vigyázz, rajta ne hagyd: oldd le azt vele együtt.” *Móz 2.23.5*

JUSZUF: Ha Jákob ilyen jól látja a dolgokat, hogy az ellenségnek sem szabadna ártani, hanem segíteni kellene, miért nem szerepeltetik az alaptörvényeikben?

JÁNOS: Józan paraszti logikám azt súgja nekem, meg kellene határoznunk közösen azokat a dolgokat, amik az alapelőírásokból kimaradtak.

MODERÁTOR: Ez lesz az egyik legfontosabb témánk egy másik alkalommal. De most folytassuk a mai témánkat!

JÓZSEF: Ezt hívják keresztényi szeretetnek.

JÁKOB: Szorosan kapcsolódik a mondanivalókhoz a bosszúállás tiltása is népünkön belül. [3]

[3] „Bosszúálló ne légy, (…) haragot ne tarts.” *Móz 3.19.18*

Viszont a népünk védelme érdekében előírtuk, hogy az elfoglalt területek lakóinak a bosszúállás lehetőségét is elvettük azzal, hogy mindazokat, akik bosszút tudtak volna állni, meg kellett ölnünk. [4]

[4] „És miképpen megparancsolta vala az Úr Mózesnek, és minden férfit megölének.” *Móz 4.31.7*

JÓZSEF: Ez már nem a keresztényi szeretetről szól. Egyébként mi nagyon jól lerendeztük a témát azzal, hogy csak két alaptörvényt határoztunk meg. Egy dolgot azonban – önkritikusan meg kell jegyeznem – nem tisztáztunk. Ki a felebarát? A szomszédom, a rokonom, a népem bármely tagja, netán a szomszédos nép tagjai, akivel a viszonyunk nem a lehető legjobb?

JÁNOS: Szép lassan közelítünk, mi maradt ki az előírásainkból.

JÓZSEF: Mentségünkre mondva, tettünk olyan kijelentést is, hogy minden ember egyenlő. [5]

[5] „Ti tudjátok, hogy tilalmas zsidó embernek más nemzetbelivel barátkozni, vagy hozzámenni: de nékem az Isten megmutatá, hogy senkit se mondjak közönséges, vagy tisztátalan embernek."
Csel 10.28

JÁNOS: Én már hallottam egyenlőbbekről is.

A MEZOPOTÁMIAI: Nem szokatlan, hogy népen, csoporton belül valaki ellenfél vagy ellenség lesz. [6]

[6] „Édes felem ellenfelemmé változott". *Agy 61-72*

Ez általában úgy kezdődik, hogy a szomszéd megszólja az embert, majd az ismerősök megalázzák, elkerülik az illetőt. Ez még ellenfelet jelent, de amikor a szomszédom fegyvert készít ellenem, akkor már ellenségem lett.

Megfontolandó az egyik tanácsunk, vagy inkább kétkedő kérdésünk: [7]

[7] „Ha rosszat teszel barátoddal,
mit cselekszel majd ellenségeddel?" *Agy 124-126*

MODERÁTOR: Egyre inkább arra ösztönöz ez a beszélgetés, az elhangzott felvetések, hogy részletesen meg kell beszélnünk, mi maradt ki az alaptörvényekből, milyen előírások gátolják vagy segítik az emberek életét.

AZ EGYIPTOMI: Fogalmaink szerint az a feladatunk, hogy az isteneink ellenségei ellen harcoljunk, győzzük le őket, de erről már beszéltem.

JUSZUF: Ebben igazat adok az Egyiptominak. Aki nincs az igaz hiten, az ellen harcolni kell. [8]

[8] „Harcoljatok Allah útján azok ellen, akik ellenetek harcolnak! Ám ne hágjátok át Allah parancsait. Öljétek meg őket, ahol csak rátok leltek, és űzzétek ki őket, ahonnan kiűztek benneteket." *Kor 2.190-191*

A szomszédban lakó bálványimádók is ellenségeink. Arra nagyon oda kell figyelnünk, hogy csak akkor harcoljunk ellenük, ha ők megindulnak mi ellenünk. [9]

[9] „Ha találkoztok a hitetlenekkel, amint [ellenetek] nyomulnak, ne fordítsatok hátat nekik."
Kor 8.17

JÓZSEF: Itt valami nem stimmel. Juszuf azt mondja, hogy csak akkor kell a más hiten levőkkel harcolni, ha ők megtámadják Juszufékat?

JUSZUF: Igen. Korábban már említettem a keresztények azon szokását, mely szerint minket akkor támadnak meg, amikor fegyver nélkül imádkozunk. Nekünk védekeznünk kell.

JÁNOS: Itt jön elő Öregapám meséje a jussolás következményéről.

A VALKŰR: Sajnálhatja mindenki, hogy a halhatatlan isteneink halála után …

MODERÁTOR: Elnézést, hogy közbevágok, de ez megint egy jó téma. Miért haltak meg a halhatatlan istenek? Zeusz, Odin és a többiek. De vissza is adom a szót.

A VALKŰR: Tehát az isteneink halála után teljesen feledésbe merült az a gyakorlatunk, hogy népünkön belül az ellenfelek és ellenségek kibékítését – még gyilkosság, emberölés esetében is – adott összegű pénzzel vagy száműzetésbe vonulással meg lehetett oldani, [10]

[10] „aki sokakat megölt már, anélkül, hogy vér váltságot fizetett volna valamelyikért is.” *Nja 1.54*

a pénz kifizetése után az ellenségeskedés megszűnt. [11]

[11] „Mert még az emberölést is meg lehetett váltani bizonyos számú szarvasmarhával, (…) s a kárpótlást az egész család veszi át, hasznára a köznek, mivel veszedelmesebb az ellenségeskedés, ha szabadsággal jár együtt.” *Tac 31*

A HINDU: Mi részletesen taglaltuk az ellenfél/ellenség témakört, [12]

[12] „Meg ne bízzál abban, aki természetes ellenséged!
Ne higgy neki akkor sem, ha barátságot köt véled!” *Mes 1.147*

javaslatokat is tettünk az ellenségeskedések elkerülésére. [13]

[13] „Csírájában fojtsd el a kort, rögtön nyomd le ellened!
Mert ha megnő, minden késő: elvesztetted életed.” *Mes 1.147*

Az ellenséggel kapcsolatban oda kell figyelni, és meg kell találni a gyenge pontját, akkor lehet legyőzni. [14]

[14] „Ha vízben van a krokodil, nincs méltó ellenfele.
De ha szárazra kerül, a kutya is végez vele.
Ha erősebb ellen elől meghátrálva elmenekülsz,
Nemigen várhatod, hogy még országodba visszakerülsz.
Szülőföldén bármely ember fölér akár száz ellennel,
Ha erősebb is az ellen, országodból soha se menjen el.” *Mes 1.151*

Ellenséggel szemben taktikus viselkedést érdemes alkalmazni, mert akkor jut is, marad is. [15]

[15] „Ha nem adod az erősnek a megkívánt kölesszemet,
Megbánhatod: később egész véka lisztet is elvehet.
Add akár a felét is, ha mindened kockán forog!
S érd be azzal, ami marad! Így is csöpög, ha nem csurog.” *Mes 1.190*

MODERÁTOR: Ennyi elég is lesz mára. Fejezzük be a témát!

Halhatatlanság

MODERÁTOR: Korábban a Perzsa felvetette a halhatatlanság kérdését. Folytassuk ezzel!

JÁNOS: Öregapám szokta mondogatni néhány kupica után: „Ej, sose halunk meg!”

JÁKOB: Az esszéneusok szerint a lélek halhatatlan, örökké él, a test pedig börtön, a lélek börtöne. [1]

[1] „Hisznek benne, hogy a test ugyan romlandó és elenyészik, a lélek halhatatlan, s örökké él a legfinomabb éterből származik (…) és a test, mint börtön, magába zárja.” *Flah 150-156*

MODERÁTOR: Erről már beszéltünk a test a lélek ruhája témakörben. Inkább közelítsük meg onnan a témát, hogy mi is az a halhatatlanság.

A GÖRÖG: Nem emlékszem pontosan, de nincs is jelentősége: Egy magát görögnek nevező ember – mert én nem tartom annak a tette miatt – felgyújtott egy szentélyt, hogy a neve fennmaradjon, s a tette ne merüljön a feledés homályába. Hát, a neve fenn is maradt, a cselekedetének az emléke is. Ez szerintem nem a halhatatlansághoz vezető út.

MODERÁTOR: Megkönnyítem a gondolatmenetet: Van testi és lelki halhatatlanság. A testi halhatatlanság csak utópia. Azt még senki sem érte el, még a félistenek sem.

A VALKŰR: Legnagyobb hősünk Sigfried szinte halhatatlan volt, mert amikor megmártózott a sárkányvérben, a teste sebezhetetlenné vált. Igaz, volt egy kis hiba. Amikor a sárkányvérben fürdött, egy falevél hullott a hátára, ahol sebezhető maradt.

A GÖRÖG: Akhilleusz is majdnem sebezhetetlen volt, de neki is volt egy gyenge pontja. Amikor a Styx vizében megfürdették, az egyik sarkánál fogva tartották – ott nem érte a halhatatlanság vize. Később ezen a helyen sebesítették meg, ebbe halt bele. Ma is róla nevezzük el az Achilles-ínt.

MODERÁTOR: Ne is folytassuk. Állapodjunk meg abban, hogy a test halandó. Az emlék, a mű, a cselekedet teheti halhatatlanná az embert.

A RÓMAI: Mi a nagy hadvezéreink portréját kifaragtuk, hogy mindenki emlékezzen rájuk. Sőt, a szarkofágokon is gyakran ábrázoltuk az elhunytat, mintegy megörökítve az utókornak.

JUSZUF: Azt hiszem, az a halhatatlan, akinek a neve valamilyen alkotása miatt fennmaradt, de nem egy élettelen, faragott báb formájában – hadd utaljak a Római meglátására. Csak egy időtálló alkotás teszi halhatatlanná az emberi művet. [2]

[2] „Másért ne márt a kék tintába könnyű tollat,
Tárt szív és kéz legyen a lelke minden sornak.
S ha mást nem osztogatsz, szépséget nyújts vele,
Így lesz írásodon a nagyság kézjele.” *Ezer 39*

A KÍNAI: Mi a halhatatlanságot úgy képzeljük el, hogy az ember újjászületik. [3]

[3] „Ez a hat Kerék Útja. Mert aki jót cselekszik, az itt lép rá a halhatatlanok útjára. A teljes szívvel hűségesek itt születnek újjá nemesi sorban.” *Maj 1.170-171*

A HINDU: Igazat kell adnom a Kínainak, [4]

[4] „Nézz vissza: mint a régiek, előre: mint a többiek – a halandó, mint gabona, megérik s újra születik.” *Upa 26*

sőt, az Egyiptominak is – igaz még nem mondott véleményt –, aki szerint az ember újjászületik, akár Ozirisz, hiszen úgy ábrázolják, mint a gabonát, mely minden évben újra terem.

A KÍNAI: Ahogy a Moderátor mondta, korábban már beszéltünk a testről mint a lélek börtönéről. Annyiban egészítem ki, hogy a test csupán egy átmeneti szállás. [5]

[5] „Amikor az ember meghal kedvesem, akkor beszéde a gondolatba távozik, a gondolat a lélegzetbe, a lélegzet a hőbe, a hő a legfőbb istenségbe, ez a valóság, ez a lélek.” *Upa 96*

A léleknek ezért nincs öröme és bánata, nincsen érzelmei. [6]

[6] „Ez a test halandó, a halál zsákmánya. Csupán tartózkodóhelye a halhatatlan testetlen Önvalónak. A test örömnek és bánatnak van alávetve, mert ami test, az nem tudja távol tartani magától az örömet és bánatot. A testetlent viszont nem érinti sem az öröm, sem a bánat.” *Upa 106*

JÁNOS: Ez mind szép, de mit jelent az a kifejezés hogy fáj a lelkem? Ha ez így igaz, akkor miért van az az elképzelés, hogy a túlvilág olyan, mint a földi élet, csak jobb? Ha csak a lelkem örökéletű – ami a testemhez viszonyítva igaz –, akkor milyen boldogságot, örömet kapok a mennyországban?

MODERÁTOR: Ezt a témát egyelőre tegyük félre, de később még visszatérhetünk rá.

JÁNOS: Megint Öregapám jutott az eszembe. A példamutatás, a fanatikus hit milyen dolgokra képes! Az öreg mesélte, hogy a második világégés során a németek elfogtak egy orosz partizánt. Az orosz széttépte mellén a zubbonyát, és felkiáltott:

– Ide lőjetek! – És a németek odalőttek. Legalább a kiskatona hitt valamiben, és abban a tudatban áldozta fel magát, hogy a többi orosz embernek példát mutatott. A neve sem maradt fenn, csak a cselekedete. Hát ez a halhatatlanság?

A HINDU: Korábban már említettem, hogy a lélek halhatatlan, de a becstelenség is. [7]

[7] „Jobb az életet eldobni, mint tovább élni becstelen:
Percnyi csak a halál kínja, a becstelenségé örök.” *Mes 2.393*

JÁNOS: Már megint kötözködöm. Ha a lélek nem érez sem örömet, sem bánatot, akkor a becstelenséget hogyan érezheti? Netán csak a túlélők tartják becstelennek? Ebből az elhunyt semmit sem érez!

JÓZSEF: Ki ne ismerné az áruló Júdás-csókot?

A MEZOPOTÁMIAI: Um-Napisti szerint mindenkinek meg kell halnia, [8]

[8] „Neked is át kell menned az alvilág folyóján." *Agy 124*

még a félisten Gilgamesnek is, aki meg akarta szerezni a halhatatlanságot.

MODERÁTOR: Már korábban is felmerült a kérdés, és most a Mezopotámiai újra eszembe juttatta: Mi lenne, ha egy másik alkalommal a halhatatlan istenek haláláról beszélnénk?

A GÖRÖG: Előbb mondtam egy rossz, követhetetlen példát a halhatatlansággal kapcsolatban. Most egy igazi, követendő példát említek. Idézem:

„Itt fekszünk, vándor, vidd hírül a spártaiaknak:
Megcselekedtük, amit megkövetelt a haza."

Nem kell részleteznem. Leonidászról és a háromszáz görög harcosról van szó, akik a támadó perzsákat fel akarták tartóztatni.

MODERÁTOR: Azt hiszem, ennyi elég is lesz mára.

A halhatatlan istenek halála

MODERÁTOR: Sok témát érintettünk, sokféle istenekről beszéltünk, sok istent, azok képviselőit megismertünk, most tisztáznunk kell, miért is haltak meg a halhatatlan istenek. Odin, Ozirisz, Ízisz, Ilmarinen, Gilgames és a többiek. Talán ide kellene venni annak a vizsgálatát is, miért tagadták meg az emberek az isteneket, miért lettek ateisták.

JÁNOS: Biztos, hogy jó a gondolatmenet? Én a magam részéről úgy érzem, nagyon rendhagyó, eretnek gondolatok fognak elhangzani.

MODERÁTOR: Tudom. Épp ezért szeretném, ha mindenki alaposan átgondolná a mondanivalóját, és kizárólag a „tiszta forrásra" alapozna, onnan merítené a gondolatait.

JÁKOB: Tudom, hogy a gondolataimért felelnem kell. Állok elébe. [1]

[1] „Teremté tehát az Isten az embert az ő képére (…) férfiúvá és aszszonnyá." *Móz 1.2.1-3.*

Ezzel a kijelentéssel Isten azt mondta ki, hogy az ember hasonlatos az Istenhez. Ha elfogadjuk ezt a kijelentést, akkor ez azt jelentheti, hogy vagy az ember külső megjelenése hasonló az Istenhez, vagy….

AZ EGYIPTOMI: Közbe kell vágnom, elnézést, hogy megszakítom Jákobot. Köztudott, hogy mi, amikor feltámadunk, az istenek „alkatrészeit" kapjuk. Az istenek bennünk élednek újjá. Ezt nem idézem, mert már több esetben szóba hoztam, csak utalok arra, hogy [Egy 1.65-68.] alatt megtalálható ez a gondolat. Jákob azt akarja mondani, hogy a testi felépítését az Istentől kapta.

JÁKOB: Igen. Csak egy dolog hibádzik a gondolatmenetemben. Az Egyiptomi, amikor feltámad, férfi és női istenektől örökölte „alkatrészeit", de mi van velünk? A mi Istenünk egy Isten, de az nincs meghatározva, hogy milyen nemű, férfi vagy nő. Nem akarok túlzottan eretnek gondolatokat kifejezni, de valami itt nem stimmel.

A másik gondolatom pedig az, ha a testi felépítésünk hasonló az Istenhez, akkor a gondolkodásmódunk, a viselkedésünk honnan, kitől ered? Az is az Istenhez hasonló, vagy azt mi, emberek alakítottuk ki magunknak?

A GÖRÖG: A mi isteneink ember alakú és érzelmű teremtmények voltak. Az összes emberi tulajdonsággal rendelkeztek: A hiúságukat tükrözi a három istennő vetélkedése arról, hogy melyikük a legszebb, ezért Páriszt mindenképpen befolyásolni akarták – sikerrel. Vagy vegyük a trójai háború történetét. Ott az istenek emberként harcoltak. A békében megcsalták férjüket, feleségüket, néha még részegesek is voltak. Hát ezért haltak ki a mi halhatatlan isteneink.

A RÓMAI: Gondolom, nekem sem kell az isteneinket bemutatni. Ha leegyszerűsítem, akkor nyugodtan kijelenthetem, az isteneink eredetileg görög istenek voltak, mi csak átkereszteltük őket. Nem lehetett felnézni rájuk, mert meg voltak áldva vagy verve emberi gyarlósággal.

A VALKŰR: Nekem is az a tapasztalatom, hogy valamit rosszul csináltunk. A halott hőseinknek megteremtettük a Valhallát. Az isteneinknek nem építettünk semmit, mert nagyom puritánok voltak, akárcsak mi. Amikor megismertük a kereszténységet, szinte sokkolt minket az a pompa, a külsőség, ami egy-egy templomot jellemzett. A mi isteneink is „emberből" voltak. Csavarogtak, ittak, szeretkeztek, félreléptek, harcoltak, csaltak, hazudtak. Nem tudtunk felnézni rájuk. Talán itt kell megjegyeznem a kereszténység lényegét. Jézus „apját", Józsefet tekintve

ősi zsidó családból származott. Azzal, hogy Isten fia volt, megtagadta őseit, a zsidó gyökereit. Végül meghozta – pedig erre nem kötelezte senki – a legnagyobb emberáldozatot: feláldozta önmagát.

A MEZOPOTÁMIAI: Sok mindenben igazat kell adnom az előttem beszélőknek. A mi isteneink vérszomjas istenek voltak. Nem önmagukat, másokat áldoztak fel, ártatlan embereket. Ezzel sikerült szép lassan maguk ellen fordítani az élőket, és megteremtették annak a lehetőségét, hogy „kihaljanak", és átadják helyüket egy sokkal emberközelibb vallásnak, a kereszténységnek, illetve az iszlámnak.

A TIBETI: Érdekes eszmefuttatást hallottunk. Fel kell tennem a kérdést: Nálunk miért nem haltak ki az isteneink? Holott ők is emberből voltak, emberi tulajdonsággal rendelkeztek. Meg is adom rögtön a választ. Elismertük, hogy az embert elsősorban a testi vágyai határozzák meg, azok befolyásolják a gondolkodását. Elég arra gondolni, hogy a szerelem művészetét mi dolgoztuk ki írásban. Nem ígértünk semmit az embereknek, csak egy célt tűztünk ki eléjük: Ha életükben folyamatosan a jóra törekszenek, akkor a legvégén elnyerik a jutalmukat, ahol csend, nyugalom és béke van.

A NOMÁD: Talán nekem kellene összefoglalnom a többiek, a Finn, az Észt, a Kínai és mások véleményét. Mi is megteremtettük a mi emberisteneinket. Velük éltünk. Ők is emberi életet éltek. Játszottak, ettek, ittak, mulattak, szeretkeztek és lassan kihaltak. Hiába áldoztunk nekik fehér lovat, hiába küldtük előre a túlvilágra az ellenfeleinket, nem jelentett semmit. Viszont azt is be kell vallanom, ez nem csak a mi hibánk. A kereszténységet elterjesztők között sokan voltak, akik tűzzel-vassal terjesztették a hitüket, köztünk, a „pogányok" között. A sikeres hittérítőket a keresztény vallás szenteknek nevezte el. Ez szerintem nem más, mint egy bújtatott sokistenhit. A különféle keresztény emberekből védőszentek lettek, volt, aki a vándorok védőszentje lett, volt, aki egy ország védő nagyasszonya, de folytathatom.

AZ EGYIPTOMI: A mi isteneinkre, fáraóinkra fel kellett néznünk, mert a piramisok felettünk magasodtak. Ugyanúgy, akár a keresztény templomok. Annyi különbséget kell tennem, hogy mi a piramisok építésével teljesen kizsákmányoltuk az embereket, anyagilag teljesen tönkretettük a birodalmunkat. A kereszténynél a templomok eleinte az imádkozás mellett védelmet is jelentett. Mi nem tudtunk az ellenség elől a piramisokba bújni és onnan védekezni, míg a kereszténynél ez a lehetőség fennállt. A korai templomokat fallal vették körül.

Természetesen ez sem volt egy jó megoldás, amit én a magam részéről úgy értelmezek, hogy a keresztény vallás azonnal megteremtette – a többi valláshoz hasonlóan – az ellenzékét. A keresztények pompaszeretete hozta létre a puritánabb egyházakat, melyekkel évszázadokon keresztül háborúban álltak. Ugyanez megjelent más vallásoknál is.

JÁNOS: Józan paraszti logikával igazat kell adnom a többieknek. Igaz, mi is áldoztunk fehér lovat, mi is tiszteltük az isteneinket. Áldoztunk az összes istennek, legyen az pogány vagy keresztény, az embertársaink vérét. Mi is harcoltunk egymás ellen. Valahol a lelkünk mélyén, be kell vallanom, még mindig pogányok vagyunk. Mi a szentjeinkkel tréfálni is szoktunk. Kinevettük a papjaink emberi tulajdonságait, megmosolyogtuk őket, és vicceket is gyártottunk. Azt hiszem, ezzel mi életben tartottuk a „pogány" isteneinket, legalább is gyakran foglalkoztunk velük. Ha most valaki bemegy egy templomba, az kong az ürességtől. Az emberek nagyon sok rossz példát látnak.

MODERÁTOR: Függesszük fel most ezt a témát, ennek folytatását – gondolatban – hagyjuk azokra, akik elgondolkodnak az általunk felvetetteken.

A környező világ

MODERÁTOR: Menjünk tovább, és nézzük meg, ki mennyire ismeri a közvetlen környezetét, az őt körülvevő világot!

JUSZUF: Természetesen mi mindenkit ismerünk, akik mellettünk laknak, laktak: [1]

[1] „Azok, akik hisznek, akik zsidók és a keresztények, (…) azok, akik hisznek Allahban, (…) nem fognak bánkódni." *Kor 2.62*

A Korán megemlíti városainkat, például Medinát, régi nevén Yatribot, [2]

[2] „És (emlékezzetek arra) (…) Yatrib lakói". *Kor 33.13*

a Sínai-félszigetet. [3]

[3] „És egy fát, amely a Sínai-hegyen növekszik és olajat és mártást terem az evőknek" *Kor 23.20*

Ismertük az egész Arab-félszigetet, [4]

[4] „Ő az, aki Mekka völgyében visszatartotta a kezünket tőletek." *Kor 48.24*

akörnyezetünkben élő törzseket, [5]

[5] „A beduinok között, akik körülöttetek (nomadizálódnak) és Medina lakói között is vannak képmutatók." *Kor 9.101*

városainkat, [6]

[6] „Medina lakóinak és a körülöttük (sátorozó) beduinoknak nem lett volna szabad Allah küldötte mögött hátramaradniok." *Kor 9.120*

valamint Kelet nagyvárosát: Babilont. [7]

[7] „Megtanították az embereknek a varázslást (…) a Babilonban lévő két angyalnak" *Kor 2.102*

Úgy látjuk, a keresztények azok, akik közelebb állnak hozzánk. [8]

[8] „Az emberek között (…) úgy találod, (…) a zsidók és a pogányok a legellenségesebbek. (…) A hívők iránti szeretetben (…) legközelebb (…) keresztények (vannak). *Kor 5.82*

Hallottunk arról, hogy a Fáraó egy égig érő palotát akart építtetni. [9]

[9] „Hámán – mondta Fáraó (…) Építs nekem egy palotát (…)
az ég útjait és fölmehetek Mózes istenéhez." *Kor 36-37*

Hámán azt remélte, hogy ha feljut Mózeshez, megláthatja az Istent is: [10]

[10] „Égess nekem agyagot Hámán, és emelj nekem palotát! Talán fölmehetek Mózes istenéhez." *Kor 28.38*

A MEZOPOTÁMIAI: Álljunk meg egy pillanatra! Mi akartunk égig érő tornyot építeni, ez a Bibliában is benne van, ekkor keverte össze az Isten a beszédünket, hogy ne értsük meg egymást.

JÁKOB: A mi népünk elvándorolt Egyiptomba: [11]

[11] „rajta ereszkedjetek le Egyiptomba" *Kor 2.61*

JUSZUF: Folytatom. Ismerjük Bizáncot, a bizánciakat. [12]

[12] „a bizánciak legyőzette ka legközelebb eső földön." *Kor 30.2-3*

A GÖRÖG: Bizáncot mi alapítottuk.

JUSZUF: Mi emeltük az első templomot, házat Medinában, melyet akkor Bakkának neveztünk: [13]

[13] „Az első Ház, amelyet emeltek az emberek, Bakkában volt." *Kor 3.96*

MODERÁTOR: Most térjünk át Konfuciusz világára!

A KÍNAI: A környezetünkben és a közelünkben élő emberek, törzsek mind barbárok voltak hozzánk képest, ezért nem is kell több szót vesztegetni rájuk. [14]

[14] „A keleti és északi barbároknak van fejedelmük, a mi országainknak azonban nincsen." *Konf 22*

Amikor Konfuciusz el akart zárkózni a világtól, a mai keleti Sansung területére költözött volna. [15]

[15] „A mester a kilenc keleti barbár törzs közé akart menni lakni." *Konf 54*

MODERÁTOR: Ez rövid és velős válasz. Nézzük Buddha világát!

BUDDHA KÖVETŐJE: Az előttem szóló mondhatott volna egy kicsivel többet is. Mi ismerjük és megnevezzük hegyeinket, [16] városainkat [17], folyóinkat [18]:

[16] „Négy maharádzsa (…) a Himalájára vitte." *Budd 2*
[17] „Öt szerzetes Benáres mellett." *Budd 13*
[18] „Gangá folyó." *Budd 65*

Részletesen fel tudnánk sorolni a helyeinket, szent ligeteinket, de ennek nincsen sok értelme, mert sokan nem ismerik a vidékeinket. Viszont, mi nem vagyunk elvágva a világtól, más népekről is tudunk, sőt néha össze is hasonlítjuk őket magunkkal. [19]

[19] „Mi a véleményed [arról, hogy] (…) a görögöknél és a perzsáknál és más szomszédos országokban csak két rend van." *Budd 109*

A VALKŰR: Én könnyű helyzetben vagyok, mert népem, népeink, törzseink szinte mindenhol jelen voltak, vannak. Eposzainkban megemlítjük a keleti gótokat, [20]

[20] „lovas gót” *Edd 62*

és a svédeket, akik végeredményben rokon nép. [21]

[21] „Élt egyszer Svédországban egy király” *Edd 155*

Évszázadokon át a rómaiak mellett éltünk, Valföld például egykor római terület volt: [22]

[22] „Valföldre valósi” *Edd 155*

Természetesen saját területünket is jól ismertük: [23]

[23] „Grani útja mellől (…)
messze a mi földünktől
rótt rajnai szikláktól.” *Edd 159*

Mi voltunk észak csavargó népe. [24]

[24] „Mi újságot
hozol norvég földről?” *Edd 192*

A nomád hunokkal is több csatát vívtunk. [24a]

[24a] „Élt akkor egy hatalmas király Hunding volt a neve, róla nevezték el Hunföldet.” *Edd 197*

MODERÁTOR: Van egy javaslatom. Ha végighallgatjuk Valkűrt, akkor hetekig itt ülhetnénk, mert sohasem lenne vége az ismertetésének Meg egyébként is, hagyjunk másnak is feldolgozandó témákat.

A VALKŰR: Még két dolgot említek meg, amelyek az eddigi hiedelemmel szemben egészen máshogy történtek. Mint köztudott, a Brit-szigeteket csak két hódítónak sikerült elfoglalnia. Az első Julius Caesar, a második a normann Hódító Vilmos 1066-ban. Le kell rombolnom egy régi, téves hiedelmet. Mi már Hódító Vilmos előtt is ismertük a Brit-szigeteket, sőt egyes rokonainknak ott voltak földjei. [25]

[25] „Van-e (…) földed Skóciában?” *Nja1.284*

A skót föld mellett már a Man-szigetet is ismertük. [26]

[26] „Innen a britek földjére mentek (…) Man szigetre törtek rá.” *Nja 1.311*

A másik dolog, amit meg kell említenem az, hogy a kereszténység felvétele után zarándokutakon vettünk részt, és Szent Bernát-hágón átkelve mentünk el Itáliáig. [27]

[27] „Utóbb (…) Rómába zarándokolt (…). Legyalogolt Rómáig, (…) visszaúton a keleti utat választotta.”
„Kári (…) Rómáig (gyalogolt) (…) a nyugati úton haladt vissza Normandiába.” *Nja 2.257- 258*

Mi, ahogy fent látni lehetett, bejártuk az egész világot az északi részektől egészen le Bizáncig. Államokat alapítottunk, és elfoglaltuk a Brit-szigeteket.

MODERÁTOR: Könnyű dicsekedni, mert a fentiekből kitűnik, a viking tengerjárók már korábban is portyáztak azokon a területeken, és egyes helyeken birtokokkal is rendelkeztek, ami azt jelentette, hogy katonailag már korábban feltérképezték a területeket, és így könnyebb volt azokat megszállni, elfoglalni. Adjuk át a szót a Görögnek, hiszen ők ugyanazt tették, mint a vikingek – városokat foglaltak el, alapítottak, új földeket fedeztek fel. Ugyanúgy hajókkal közlekedtek, mint a vikingek.

A GÖRÖG: Az én világom az egész akkoriban ismert világ. Nem kell részleteznem, merre jártunk. Elég, ha megemlítem Odüsszeuszt, aki behajózta az ismert világot, sőt, túlmerészkedett Hercules oszlopain is, ahol – bár ez nem teljesen biztos – új világot fedezett fel: [28]

[28] „Ötször csempült meg, ötször telt meg újra,
új világgal a holdvilágnak alja,
mióta beléptünk a vészes útra,
mikorim egy hegy tüntelőnkbe,
barna a messzeségtől, s oly magasra nyúlott,
milyet sem élve nem láttam, se halva.” *Dante: Isteni színjáték 26. ének*

Laertész, Odüsszeusz apja az Argosszal egészen az arany gyapjú földéig elkalandozott. Nagy Sándor, az Iszkander, aki több keleti népnek az istene lett, meghódította a perzsa, a méd birodalmat, eljutott Indiáig, görög telepeket, városokat hozott létre egész Kis-Ázsia területén. Sőt, Buddha is megemlít bennünket, igaz, hogy a perzsákkal együtt, amikor leírja, hogy nálunk csak két társadalmi réteg van.

A Bibliában is szerepelünk, mint akik elsőnek vették fel a kereszténységet. Nekünk köszönheti a világ, hogy messzi népek történetével megismertettük az embereket. Mi adtunk hír a piramisokról, a szkítákról. A mi leírásaink alapján találta meg egy német régész Ilion, azaz Trója várát a kincsekkel. A Korán is megemlít minket, pontosabban egy általunk alapított várost, Bizáncot, ahol a vikingek kalandoztak.

A VALKŰR: Ebben igaza van a görögnek. Ők délen alapítottak városokat, mi északabbra és kelet felé indultunk el. A Kijev melletti varég telep is a mi népünkhöz kötődik. Végig a Duna mentén szinte minden várost mi alapítottunk. Sok állam kezdeti csíráit mi hoztuk létre. Eljutottunk az Új Világba is, Vörös Erik vezetésével.

A GÖRÖG: Nekünk köszönheti Róma, hogy megalakulhatott. Ha mi nem foglaljuk el Tróját, akkor Aeneas nem menekült volna el, és nem tudta volna megteremteni a Római Birodalom alapjait.

JÁKOB: Ez mind igaz, de mi írtuk meg az emberek történetét a világ teremtésétől napjainkig. Bejártuk Egyiptomot, az egész világon szétszórva éltünk. Nem akarok versenyre kelni Valkűrrel, ezért nem sorolom fel a környező ismert világunkat. Aki belelapoz az Ószövetség könyveibe, láthatja, milyen sok országot, népet ismertünk.

JÓZSEF: Mindez szép, de hol vannak a régi istenek, Zeusz, Héra, Odin és a többiek? A mi Istenünket imádja már az emberek nagy része. Az Isten nevében felfedeztük az egész világot, terjesztettük el a kereszténységet. A mi leírásaink alapján mindenki pontos történelmi néprajzi,

régészeti és más tudományos ismereteket szerezhet. A hettiták birodalmáról elsősorban a Bibliából szereztek tudomást az emberek, a mi leírásunk alapján.

A GÖRÖG: Álljunk meg egy pillanatra! Az imént említettem, hogy egy német régész Homérosz műve alapján találta meg Trójját, és ezzel bebizonyította, hogy a legendáink nem legendák, hanem történelem. Nem vitatom, hogy a Biblia is egy nagyon hasznos. Ha csak arra gondolok, hány népet, csoportot említ a Biblia, hány féle élelmiszert, italt, helységet, országot, várost, embert és hangszereket, szokásokat – szinte fel sem lehet sorolni.

MODERÁTOR: Hagyjuk abba most a dicsekvést. Lesz még lehetőség arra, hogy mindenki bemutassa vallását, kultúráját.

Cím

MODERÁTOR: Felvetődött a kérdés, mi legyen a beszélgetéseinkből összeállítandó második kötet címe.

JÁNOS: Javaslom, az első kötet címe alapján, ami „Nyolcvankettedik oldal”, legyen „Nyolcvanharmadik”. Azért gondoltam erre, mert, amint láthattuk, az ember, az emberi vélemény sokoldalú.

Ha belegondolok abba, hogy hány és hány törvényt, rendeletet hoztak létre az emberek – isteni sugallat alapján – szinte fel sem lehet fogni. Ha csak Mózes könyveit nézzük, megállapíthatjuk, hogy ő rakta le a közegészségügyi szervek alapjait, amikor meghatározta a higiéniai szabályokat, vagy a munkavédelmi felügyelőséget, amikor előírta, hogy egy ház építkezésénél az alapok kiásását követően olyan akadályt kell állítani a kiásott alapokhoz, hogy oda ember ne eshessen bele, mai kifejezéssel élve: ne szenvedjen „üzemi balesetet”. De megemlíthetem a főzési előírásokat az élelmiszerek eltarthatósági időn belüli felhasználásáról. Találhatunk a törvények között szabályokat az ipari feldolgozásról, a hajóépítésről, a házépítésről, a környezetvédelemről.

JÁKOB: János elmondott helyettem szinte mindent. Mózes öt könyve egyszerre történelemkönyv, útleírás, néprajzi ismertetés, munkavédelem, erkölcstan, filozófia és még sorolhatnám tovább.

JÓZSEF: Teljes mértékben egyetértek Jákobbal, és úgy látom, Juszuf sincs ellenkező véleménnyel a dolgokról.

AZ EGYIPTOMI: Én is csak ismételgethetném az eddig elhangzottakat. Szerintem ne is időzzünk tovább a kérdésnél. Javaslom, a kötet címe legyen „A sokoldalú ember”.

JÁKOB: Még néhány rövid megjegyzés erejéig visszakérem a szót. Törvényeink több, mint 600 előírást, szabály tartalmaznak – itt nagyon halkan megjegyzem, a gránátalma magjainak a száma a hagyományaink szerint 615 –, ha nagyon pontos akarnék lenni, 630 előírást dolgoztunk ki. Nincs olyan bűn, vétek amire mi nem gondoltunk.

A VALKŰR: Ha már itt tartunk, a mi törvénykönyvünk több száz tiltást, előírást tartalmaz.

A MEZOPOTÁMIAI: Hammurápi törvénykönyvében szintén több száz előírás olvasható.

MODERÁTOR: Úgy gondolom, az említett törvények, szabályok, előírások is mutatják, milyen sok szempontból vizsgálhatjuk az emberek életét a különböző társadalmakban és történelmi korszakokban. Legyen tehát a kötet címe: *A sokoldalú ember*.

Milyen az ember?

MODERÁTOR: Nagyon gyakran szóba került az emberi természet, a testi-lelki bűnök, az ember jelleme. Ki kellene fejtenünk néhány gondolat erejéig, mi jellemzi az embereket. Elsősorban nem a fizikai tulajdonságokra gondolok, hanem a jellemre, a mentalitásra, a gondolkodásmódra, a hibákra, erényekre.

JÁNOS: Kezdem én. Végigültem, néha – lehet mondani – végigkínlódtam sok beszélgetést. Sok mindenben egyetértettem, sok mindent meg sem értettem, vagy nem akartam megérteni. Egy gondolat kezdett foglalkoztatni. Az emberekkel kapcsolatos tiltásokat azért fektették írásba, azért rendelték el, mert azokat a dolgokat az emberek elkövették. Ha nem loptak volna, nem kellett volna a tolvaj kezét levágni. Amit nem követtek el, azt nem lehetett tiltani. Szerintem ezt a gondolatot kell szem előtt tartanunk a beszélgetés során.

A TIBETI: Folytatom János gondolatmenetét. Az ember eleve gondolkodó lény – és most elfogadom a tudás fájának szerepét –, tetteit, cselekvéseit, gondolkodásmódját, viselkedését a testét érő hatások befolyásolják, határozzák meg. Ezek lehetnek jó és rossz hatások. Mivel a jó cselekedeteket nem kell tiltani, ezért csak a rossz hatásokkal fogok foglalkozni. A rossz érzeteket, tetteket kiváltó hatásokat igyekszem összefoglalni, azokat részben magyarázni, taglalni. [1]

[1] „Az emberek (…) erőszakosak, (…) életeket oltanak ki, (…) kicsapongók, (…) hazugok, (…) rágalmazók, (…) szitkolózók, (…) fecsegők, (…) önzők, (…) álnokok, (…) téves nézeteket vallók. (…) Téves célokat követnek, (…) tévesen szólnak, (…). tévesen cselekszenek, (…) téves megélhetést folytatnak, (…) téves erőfeszítéseket tesznek (…). Tévesen emlékeznek, (…) téves révületbe esnek, (…) téves tudással rendelkeznek, (…) téves megváltást érnek el. (…) Fáradtak és restek, (…) fennhéjazók, (…) ingatagok, (…) haragvók, (…) kötözködők, (…) képmutatók, (…) irigyek, (…) kapzsik, (…) fukarok, (…) álnokok, (…) csalók, (…) dölyfösek, (…) akaratosak, (…) gonoszokkal barátkozók, (…) hanyagok, (…) bizalmatlanok, (…) szemérmetlenek, (…) lelkiismeretlenek, (…) tanulatlanok, (…) lusták, (…) feledékenyek, (…) ostobák, (…) amit megpillantanak azt megkívánják, megragadják, nem eresztik el.” *Budd 37-38*

Ezeket az érzeteket az öt érzékszerv fogja fel. [2]

[2] „A szemmel érzékelt, kívánatos, kellemes, élvezetes, gyönyörködtető, csábos, elragadó alakot.
A füllel érzékelt (…).. hangok.
Az orral érzékelt (…) szagok.
A nyelvvel érzéskelt (…) ízek.
A testtel érzékelt (…) tapintások.” *Budd 40*

Most az öt érzékszerv gyönyörét soroltam. Gondoljuk végig a következőket: A szemmel, füllel, orral, nyelvvel, testtel érzékelt kellemetlen, undorító, taszító, torz, gusztustalan…, de nem folytatom, milyen negatív hatást alakíthat ki bennünk. Az öt érzékszerv nyomorúságáról beszélek: [3]

[3] „Az élvezetek nyomorúsága: (…) a test ki van téve a hidegnek, (…) hőségnek, (…) legyek és darazsak csípésének, (…) szél kínozza, (…) éhség és szomjúság emészti. (…) A javaknak a megőrzése és felhasználása szenvedést és keserűséget okoz, (…) elvesztése [miatt] elkeseredik, emészti magát, bánkódik, mellét veri, kétsége esik. (…) Viszálykodnak családapák családanyákkal, (…) apa a fiával, (…) barát a barátjával. (…) Halált vagy halálos fájdalmakat szenvednek (…). Szegnek szerződéseket , fosztogatnak, rabolnak, vetnek cselt, környékeznek meg más feleségét,

(…) vétkeznek beszéddel, (…) gondolattal. (…) Miben áll a menekvés az élvezetektől? (…) A kéjeket és szenvedélyeket féken kell tartani, a kéjekről és szenvedélyekről lemondani." *Budd 40-41*

MODERÁTOR: Adjuk át a szót másnak! Ámbár kötve hiszem, hogy valaki ennél részletesebben tudná felsorolni az emberek rossz tulajdonságát.

A KÍNAI: Nincs értelme részemről az átlagos emberi tulajdonságokkal foglalkoznom, mert mi csak az átlagon felüli, nemes emberek tetteivel, viselkedésével szemben támasztott követelményekkel foglalkozunk.

A HINDU: Igazat adok a Tibetinek, amikor azt mondta, hogy az embereket a tetteik jellemzik. Mi ezt a következőképpen fogalmaztuk meg: [4]

[4] „Hogy az ember mire gondol, elárulja jötte-mente,
Szeme-szája, moccanása, szeme, minden tette-vette." *Mes 1.15*

A következő gondolatunkat csak azért mondom el, hogy részben igazat adjak a Kínainak, bár nem teljesen értek vele egyet. [5]

[5] „Nincs szörnyűbb s megalázóbb állapot szegénységnél:
Aki szegény, valósággal halva van már, mikor még él." *Mes 1.123*

JÁNOS: Ez már kemény!!

A HINDU: Én sem értek teljesen egyet ezzel a gondolattal. De hadd folytassam. Minden ember vágya más és más. [6]

[6] „Férfit kíván a leányzó, anyja vagyont, atyja tudást,
A rokonság jó származást, jó lakomát, minden mást." *Mes 1.210*

Ráadásul az ember vágyai a korával együtt változnak. [7]

[7] „Ha megvénülsz, veled vénül szemed, füled, fogad, hajad,
De vágyaid nem vénülnek soha: halálodig ifjú marad." *Mes 1.210*

A KÍNAI: Azért néhány szóban mégis jellemzem az emberek egy részét. A gonosz emberek különféle rossz cselekedeteik miatt pokolra kerülnek. [8]

[8] „Itt szenvednek a hűtlenek, szüleikkel kegyetlenek, az ég törvényét megszegők, (…) kígyószívű színlelők, (…) szíveket ámító álnokok, (…) másokat veszejtő gazok. (…) Életükben mind csaltak, loptak, (…) jókat nyomorgattak, kegyetlenek (…). [Akik] életek árán harácsolták össze vagyonukat, kik földi létükben mészárolták a néma jámbor barmokat, (…) lázadók." *Maj 168-170*

A MEZOPOTÁMIAI: Én is a tiltások alapján tudom meghatározni a rossz emberi tulajdonságokat, Hamurappi törvénykönyve alapján:

Az emberek hamis váddal illetnek mást [Hamu 1.§.], varázsolnak [2.§.], lopnak [6.§.], orgazdák [9.§.], rágalmaznak [10.§.], gyerekeket rabolnak [14.§.], házakba törnek be [21.§.], rabolnak[22.§.], égő házból oltáskor lopnak [25.§.], megállapodott bért nem fizetik ki [46.§.], kölcsönt nem fizetik vissza[51.§], szomszéd földjébe kárt okoznak [56.§], hamisan esküsznek [106.§], paráznák [129.§], férj és feleséggyilkosok [153.§], vérfertőzők [154-158.§], szüleiket

bántalmazzák [195.§], verekednek, testi sértést okoznak [195-198.§], de nem folytatom tovább, mert másnak is kell az idő.

Még csak annyit teszek hozzá, ha pontosan meg akarjuk ismerni az embert mint olyat, újból át kell olvasni az alaptörvényeinket.

A VALKŰR: Én is hasonlóan folytatom, mint a Mezopotámiai. A száli frankok törvénykönyvének előírásait ismertetem röviden. Mi, azaz a száli frankok tiltottuk az állatok lopását, a károkozást, a rablást, az útonállást, más feleségének elcsábítását, gyújtogatást, sérülés okozását, hamis vádaskodást, szándékos károkozást, malomban történt lopást, gyermekgyilkosságot, testcsonkítást, rágalmazást, hamis tanúskodást.

AZ EGYIPTOMI: Úgy látom, mindenki szinte egyformán beszél. Ezek szerint az embereknek teljesen függetlenül attól, hogy hol laktak, szinte azonos jellemhibáik voltak. Ezért én is javaslom az alaptörvényeink újbóli tanulmányozását.

Egyik alaptörvényünk szerint általában az emberek rosszindulatúak, szenvedést okoznak, erőszakosok, hamisak, törvénytelenek, kizsákmányolók, gőgösek, gyötrik a beosztottaikat, szidják az isteneket, hagyják éhezni másokat, eltűrik más szenvedését, szenvedést okoznak, éhínséget idéznek elő, gyilkosságra bujtogatnak, ragályt terjesztenek, meglopják az isteneket, csalással növelik vagyonukat, csapdákat állítanak. [Egy 2.18-19]

A másik alaptörvényünk még ennél is részletesebb: Az emberek istentelenek, kegyetlenek, durvák, rabolnak, szándékosan ártanak, méréskor becsapják a másikat, lopnak, hazudnak, rágalmaznak, kötekednek, elveszik más földjét, hallgatóznak, fecsegnek, átkozódnak, házasságtörők, tisztátalanok, rémhírterjesztők, haragtartók, lobbanékonyak, civakodók, megríkatnak másokat, homoszexuálisak, türelmetlenek, sértők, gúnyolódók, vitatkozók, veszekedő, hebehurgyák, tisztátalanom, becstelenek, átkozódók, önteltek, követelőzők. [Egy 2.20-23]

JUSZUF: Inkább nem szólok az ember jelleméhez, mert akkor teljes egészében elvenném Jákob és József lehetőségét, hiszen a Korán ezeket is átvette a zsidó és keresztény próféták tanításából. Végeredményben igazat kell adnom abban, hogy a test vágyai határozzák meg viselkedésünk nagy részét. Ezeket a vágyakat vagy el tudjuk fojtani magunkban, vagy sem. Ez a kérdés.

JÁNOS: Vegyük egy kicsit könnyebben a dolgokat: „A lé[t] határozza meg a tudatot.”

JÁKOB: Juszuf teljesen reálisan látja a helyzetet. Ha én felsorolnám azt a 630 előírást, melyeket az idők folyamán megalkottunk, akkor csak én beszélnék, és csak másokat ismételnék. Szerintem úgy kell viselkednünk, ahogy azt mástól elvárjuk.

JÓZSEF: Ahogy látom, én vagyok az utolsó hozzászóló. Mindenkivel teljesen egyet kell értenem. Kivételesen Juszuffal és Jákobbal is. Mindezekből annyit kell leszűrnünk: aki él vagy élt, az bűnt követ vagy követett el. A halott nem vétkezik.

MODERÁTOR: Azt javasolom, hogy ezzel zárjuk le ezt a témakört. Egy időre pihenjünk. Azt viszont mindenki nevében meg tudom ígérni, hogy visszatérünk, és kibővített formában folytatni fogjuk ezt a beszélgetést.

Ami az alaptörvényekből kimaradt.

MODERÁTOR: Egy sűrű kerek erdő közepén vagyunk, nem látjuk a fától az erdőt, nem látjuk a kiutat, azért javaslom, nézzük át az alaptörvényeket, az előírásokat, mi az, ami kimaradt belőlük, és mi az, ami szerintünk felesleges.

A József által ismertetett előírásokban szerepel a felebarát kifejezés, amit tisztázni kellene. Ki mit ért felebarát megnevezés alatt?

JÁNOS: Ezek szerint két barát van. Az egyik a felebarát, a másik az egészbarát. Szerintem ez ökörség.

MODERÁTOR: Valószínűleg olyan témát érintünk, ami lehet, hogy közel áll az eretnek gondolatokhoz. De folytassuk.

János kérdésére válaszolva, szerintem nincs fele- és egészbarát, csak ember, akit anya szült. Teljesen mindegy, hogy hol született, teljesen mindegy, hogy milyen a bőrszíne, kiben vagy miben hisz, milyen a testalkata, kik voltak az ősei, honnan származik.

Talán annyi különbséget megengedhetünk magunknak, az a felebarát, akit nem ismerünk, az ismeretlen szomszéd, a más földrajzi helyen élő, esetleg fekete-, barna- vagy sárgabőrű. Az „egész" barát az, akit ismerünk; a szomszéd, az az ember, akivel összeköt minket a környezetünk, a közös hitünk, kultúránk és sok minden más.

AZ EGYIPTOMI: Érdekes gondolattal indítom a beszédemet: Miért is kell megvárnom a halálomat, hogy a bűneimtől megszabaduljak? Nem az lenne az ésszerű, ha az ember már az életében megszabadul a bűneitől? [1]

> [1] „Kipusztult a gonoszság a szívemből!
> Hibáimtól, bűneimtől megszabadultam." *Egy 1.38-42*

JÓZSEF: Ezt a célt szolgálta, szolgálja a gyónás. Egyébként nagyon egyszerű az egész: [2]

> [2] „Van érzéki test, és van lelki test is (…) De nem a lelki az első, hanem az érzéki, aztán a lelki." *Kor 1.15.40-48*

Ez azt jelenti, hogy az ember emberből van. Nem a lelki, hanem a testi tulajdonságai határozzák meg a tetteit.

JUSZUF: Ezzel én is egyetértek. [3]

> [3] „Csupán azok számíthatnak Allahnál kiengesztelődésre, akik tudatlanságból követik el a rosszat, s aztán (…) megbánást tanúsítanak." *Kor 4.17*

A VALKŰR: Nekem, mint volt Odin-hívőnek, aki most keresztény, olyan eretnek gondolatom támadt, mit meg kell osztanom. Mi annak idején frissen megtért kereszténységként zarándokúton vettünk részt, [4]

> [4] „Kári (…) Rómáig (gyalogolt) (…) a nyugati úton haladt vissza Normandiába." *Nja 2.258*

amely során bűnbocsánatot nyertünk a vétkeinkért. Tehát ha bűnt követtünk el, akkor fizikai munkával, zarándokúttal megválthattuk bűneinket? Vagy pénzzel? Ha kifizettük a vérváltságot? Vagy ha bűnbocsátó cédulákat vettünk?

JUSZUF: Nem akarom a kereszténye̊ket bántani, de amikor a keresztes háborúkat indították ellenünk, aki azon részt vett, bűnbocsánatot nyert.

JÓZSEF: Ez így volt, de Juszufék is eleve felmentették a háborúban ölő katonákat, mondván, csak Allah parancsát teljesítették.

MODERÁTOR: Mielőtt még folytatnánk a gondolatmenetet, meg kell állapítanunk, minden vallás, legyen az keresztény, muzulmán, zsidó, görög vagy bármi más, szükségszerűen megteremtette az ellenségképét, hogy legyen oka az embereknek valakit gyűlölni, vagy valakik ellen harcolni.

JÁNOS: Korábban már említettem öregapámat, aki azon csodálkozott, hogy a katolikus pap megáldotta a katonákat és a fegyvereiket, hogy öljék az ellenséget, ugyanúgy, ahogy a túloldalon az ortodox pópa a saját katonáit, mindezt ugyanazon Isten nevében tették, hivatkozva a Bibliára.

AZ EGYIPTOMI: Egy mondat erejéig visszatérek József megállapításához, amely szorosan kapcsolódik a mi elveinkhez. Ha nem a lelki test az első, akkor ezek szerint ki vagyunk téve a test bűneinek, és csak az lehet bűntelen, akinek nincsen teste, aki már meghalt. Egy halott nem ölhet, nem lophat, nem csalhat, nem hazudhat. Javaslom, mindenki nézze meg még egyszer az alaptörvényeinket.

JÁNOS: Szerintem az Egyiptomi nincs egyedül a véleményével a bűnözést illetően, de egy kicsit módosítanom kell. Van kegyes hazugság, ami nem bűn. Van kegyes csalás is, ami szintén nem bűn, hanem jócselekedet.

Ha a kegyes „bűnöknél" tartunk, akkor még egy példát mondok. Szomszédom rendelkezik valamilyen eszközzel, amit nem használ, és nekem egy rövid időre kellene. Kölcsönkérem, de nem adja. Tudta nélkül elveszem tőle, elvégzem vele a munkát, amit terveztem, majd visszalopom hozzá. Most én loptam, vagy nem loptam? Bűnt követtem el – pedig nem okoztam kárt a szomszédomnak, csak magamat hoztam jobb helyzetbe – vagy nem?

Öregapám mesélte, hogy valamikor a szomszédságában lakott egy család sok gyerekkel. A legidősebb gyerek teljesen mozgásképtelen volt, nem tudott egyedül enni, inni, járni. Beszélni sem, csak érthetetlen szavakat használni. A gyerek „felnőtt". Megélt 18 évet tolószékben. Őt szerették a szülei a legjobban.

Eljött az ideje, meghalt. A szülei – ez az Öregapám véleménye – megkönnyebbültek. Volt elég idejük a többi gyerekre vigyázni, voltak még legalább hatan. Ez most kegyetlenség vagy sem, hogy a szülők így reagáltak a gyerek halálára? Nem tudom eldönteni.

A gyerek úgy halt meg, hogy valamelyik szülő nyitva hagyta az ablakot, vagy nem csukta be, vagy azt hitte, hogy a másik már becsukta. Egy a lényeg, a gyerek megfázott és meghalt. Ez most szándékos vagy vétlen emberölés volt, vagy kegyes halál, vagy tudat alatti vagy ösztönös cselekedet…

Ez is kimaradt a törvényekből.

JÓZSEF: Nem tudok, és nem akarok János kérdésére válaszolni. Igazat kell adnom az Egyiptominak. [5]

[5] „Mert aki meghal, felszabadult a bűn alól." *Rom 6.7*

JÁNOS: Mondok még néhány törvényt, ami szerintem kimaradt. Öregapám együtt szolgált az idegenlégióban Csülökkel. Közös barátjuk – Rejtő Jenő – összefoglalta Csülök törvényeit, melyeket most szabadon fogalmazva ismertetek:

1. Kerüld a civódást és a nyers erőszakot.
2. Kerüld a kötekedő embert.
3. Igyekezz szelíd rábeszéléssel hatni fele- és egész barátaidra.
4. Ne hivatkozz mentőtanúkra, mert mit érsz el vele, ha ismerőseidet bezárják.
5. Ne tégy hamis esküt, csak ha muszáj.
6. Kerüld a részeg embert, hogy téged se molesztáljanak hasonló állapotban.
7. Ne légy hiú és beképzelt, hogy különb és okosabb légy, mint embertársaid.
8. Vasárnap ne lopj, ne verj meg senkit, mert hat nap mindenre elegendő. [Rejtő Jenő: *Az elátkozott part*]

MODERÁTOR: Szerintem ezeken kívül nem maradt ki semmi. Ha igen, majd visszatérünk rá. De most „ugorgyunk”!

Az alma

MODERÁTOR: Átadom a szót a Görögnek. Kíváncsi vagyok, mit javasol nekünk.

A GÖRÖG: Felteszek egy találós kérdést. Melyik az a gyümölcs, melyet az egész földön ismertek, tagadást is jelent, ugyanakkor a szépség elismerését és a tudást is.

JÁNOS: Én tudom a választ, de előtte egy kis vicc.

Két gyerek valamit eszik az utcán, arra meg egy rendőr, megkérdezi:

– Mit esztek, fiúk?

– Almamagot – felelték.

– Almamagot? És miért? – kérdezte a rendőr.

– Mert az okosítja az embert.

– Aztán mennyibe kerül egy darab almamag?

– Tíz forint – válaszolt az egyik gyerek.

– Eladnátok nekem 2 darab almamagot?

– Természetesen – felelték.

Megkötötték az üzletet, a rendőr ment tovább, amíg el nem ért egy zöldségeshez. Látta, ki volt írva nagy betűkkel: 1 kg alma most csak 20 forint. „Milyen jó vásár" – gondolta magában. Rögtön vett 2 kiló almát. Elkezdte eszegetni, amikor a csutkához ért, látta, hogy a csutka tele van almamaggal. A fejére csapott és visszarohant a gyerekekhez.

– Nagyon csúnyát átvertetek engem. Most vettem 2 kiló almát 40 forintért, és az első almában volt legalább 10 mag. Ha tőletek vettem volna meg a 10 almamagot, akkor fizettem volna 200 forintot. A 2 kiló almában legalább 300 mag van. Becsaptatok! – kiáltotta felháborodottan.

– Rendőr bácsi, ez nem igaz! Hát nem tetszett megtanulni az almamag evése után számolni?

Öregapám mesélte, amikor bement a hatcsöcsűbe, látta, hogy a pulton egy szép alma rajza látható, fölötte az írás: „Hitel alma" – azaz nincs.

A GÖRÖG: Le a kalappal János előtt, ő nyert. Most nem egy hétköznapi almáról van szó, hanem egy történet főszereplőjéről, az aranyalmáról. Valamikor réges-régen, amikor az istenek és istennők velünk laktak, jó barátságban voltunk velük. Három istennő találkozott az agorán és elkezdtek vitatkozni – mivel ők is nőből voltak, ráadásul hiúk is –, hogy melyikük a legszebb. Addig vitatkoztak, míg össze nem vesztek. Arra sétált egy görög királyfi, Párisz. Megállították és kérték, állapítsa meg, melyikük a legszebb, és annak adja ezt a szép aranyalmát. Mondanom sem kell, az asszonyi hiúság még a három istennő – Héra, Aphrodité, Athéné – esetében is előjött. Mindegyikük igyekezett a döntés befolyásolni. Végezetül Aphrodité kapta meg az aranyalmát, mert azt ígérte Párisznak, ő kapja meg a legszebb görög nőt, Helénét, Agamemnón feleségét. Rövidre zárom a mesét. Párisz elcsábította Helénét, ezért a görögök háborút indítottak Trója ellen, ami tíz évig tartott. Ez az alma nem a szépséget jelezte, hanem a viszályt, a háborút, a harcot.

Van egy másik alma. Amit János jól fogalmazott meg: A tudás almája. Itt térek rá az eredeti gondolatomra. Az Isten megtiltotta az első párnak, hogy egy fának, a tudás fájának gyümölcsében egyenek, de mégis ettek belőle. Ekkor megszerezték a tudást, felismerték, hogy emberek. Az Isten megharagudott rájuk és kiűzte őket a paradicsomból. Útravalót is kaptak. [1]

[1] „És ellenségeskedést szerzek közötted és az asszony között, a te magod között, és az ő magva között." *Móz 1.3.15*

A Paradicsomból kiűzetve az emberek a gonoszság felé fordultak: [2]

[2] „És látá az Úr, hogy megsokasult az ember gonoszsága a földön
és hogy szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz.” *Móz 1.6.5*

Így aztán az Isten, kiábrándulván az emberekből, elhatározta, hogy Noé családját kivéve elpusztítja őket. [3]

[3] „Minden testnek vége előttem, mivelhogy a föld erőszakoskodással telt meg általatok: és ímé
elveszte őket a földdel egyben.” *Móz 1.6.13*

Ezzel a tettével az Isten elpusztította a bűnt is.

JÁKOB: Ezt én folytatom, mert rólunk van szó. Igen, az emberi gonoszság miatt az özönvízben elpusztultak az emberek a bűnnel együtt. Nem volt ellentét az emberek között, megértették egymást. De az emberek önteltségükben el akarták érni az Istent. Megpróbálták felépíteni Bábel tornyát, ami azonban nem sikerült, mert az Isten megakadályozta: [4]

[4] „Nosza szálljunk alá, és zavarjuk ott össze nyelvöket,
hogy meg ne értsék egymás beszédét.” *Móz 1.11.7*

A GÖRÖG: Én fejezem be, mert Jákob elfogult lehet. Ez így igaz. Az Isten összezavarta az emberek beszédét, ezért – véleményem szerint – öngólt rúgott. Ismét feltámadt az emberek közötti meg nem értés, az ellentét. A bűn.

JÁKOB: Nem akarok vitázni, de senki sem mondta ki, hogy a tudás fájának gyümölcse alma.

JÓZSEF: Én sem emlékszem erre.

A GÖRÖG: Rendben van. A köztudatban almaként szerepel. Nem az elnevezés a lényeg, hanem az, hogy tényleg a tudást szerezte meg a gyümölcs elfogyasztása után az első emberpár, vagy valami mást?

Én önkritikus voltam, az aranyalmát a viszály almájának neveztem. Most is ezt kell tennem. Nem a tudást szerezték meg az emberek, hanem a gyűlöletet, az ellentétet, a békétlenséget, szóval mindazt, ami az embereket jellemezte, jellemzi. Mindenkinek a figyelmébe ajánlom az előző fejezetet. Könnyű helyzetben vagyok, valamikor „pogány” voltam, mert hittem Zeuszban és a többi istenben, de már keresztény vagyok. Ez a kettősség indította el bennem azt az eretnek gondolatot, hogy ha az Isten az embert a saját képére teremtette, akkor az Isten is elkövette azokat a bűnöket, amelyekkel az embereket jellemeztük? Vagy netán az Isten szavait közvetítő profétákban volt a hiba?

JUSZUF: Közbe kell szólnom. Látszik, hogy évszázadokon keresztül a görögökkel egymás mellett éltünk.

A GÖRÖG: Persze, török elnyomás alatt.

JUSZUF: Felejtsük el a múltat. Igazat adok a Görögnek abban, hogy nem az Istennel van a gond, hanem a prófétákkal. Nekik kellett volna az Isten/Allah szavait, előírásait betartani, betartatni. Ezért kellett Istennek/Allahnak az Írást, a Koránt leküldeni, mert sem a zsidók, sem a keresztények nem tartották be az előírásokat.

Már említettem, hogy Mohameden kívül prófétának tartjuk Mózest, Noét, Jézust és másokat is.

A TIBETI: Ebben a vitában nekem is részt kell vennem. Magyarázkodás nélkül ismertetem, hogy szerintünk milyennek kell lennie egy vallási vezetőnek, egy prófétának, a vallásától függetlenül. Tizenegy pontot soroltunk fel. A könnyebb érhetőség miatt a mindenki által ismert csordapásztor cselekedeteit, kötelességét fordítottuk le, hogy milyen legyen. [5]

[5] „1. Ha a szerzetes nem ismeri a testet
2. Nem ismeri a jellegzetességeket, (…) a balgát és bölcset tettei jellemeznek.
3. Nem tudja eltávolítani a férgeket, (…) a gondolataiban felbukkanó rosszindulatot (…) magáévá teszi.
4. Nem tud seben bekötni – a szemével lát, fülével hall, (…) gonosz, bűnös gondolatok támadják meg, (…) nem (…) védekezik ellene.
5. Nem ért a füstöléshez, (…) nem tudja úgy elmagyarázni másoknak a Tant, ahogy ő hallotta.
6. Nem ismeri a gázlót, (…) nem keresi fel (…) a tanításban járatos (…) szerzeteseket, (…) nem oszlatják el kételyeit.
7. Nem ismeri az itatót, (…) nem fogja fel a Tannak és a rendi fegyelemnek a lényegét.
8. Nem ismeri az ösvényt (…).
9. Nem ért a legeltetéshez, (…) nem ismeri a gondolkodás gyakorlatát.
10. Túlságosan kifeji a tejet, (…) a szerzetest (…) túlzott mértékben ellátták ruhával, élelemmel, (…) de nemtud mértéket tartani az elfogadásban.
11. Nem tartja becsben az idős szerzeteseket.” *Budd 63-64*

JUSZUF: Lám, lám! A Tibeti is úgy gondolkodik, mint én. Mit is mondtam a profétákkal kapcsolatban? Ugyanezt, de nem ennyire virágnyelven.

A VALKŰR: Nem tisztem és célom véleményt mondani. Csak annyit teszek hozzá, az alma elég ritka valami volt. Ha láttunk almát, mi – vikingek – meg is említettük. [6]

[6] „Van velem tizenegy halvány
aranyhúsú alma.” *Edd 91*

Mielőtt még valaki kombinálni kezdene, miért pont tizenegy, hisz tizenegy tanácsunk van – nem tudom. Mert pont annyi termett, mert csak annyit tudott venni.

A GÖRÖG: Úgy látom, sikerült a Viszály Istennőjét feltámasztanom.

MODERÁTOR: Vége.

* * *

Utóhang

MODERÁTOR: Ki kell pihennünk a fáradságot, mert sokat voltunk együtt és sokat, sokféléről beszélgettünk. Javaslom, hogy találkozzunk egy kötetlen beszélgetésre – no, nem a fehér asztal mellett, hanem egy folyó partján.

JÁNOS: Jó a javaslat, de szerintem csak kettőnknek kellene találkoznunk, mert ahogy elnézegetem, mindegyik részvevő eléggé elgondolkodott, és igyekeznek megemészteni a másik véleményét. Úgyhogy menjünk csak ketten.

MODERÁTOR: Egyetértek a javaslattal, akkor találkozzunk a Marcal partján. Hogy miért ott, akkor majd elmondom.

JÁNOS: Rendben.

Egy szép nyári reggel sikerült a találkozó.

JÁNOS: Hoztam magammal egy meglepetést, az Öregapámat.

MODERÁTOR: Leültünk mindhárman, egy ideig szótlanul néztük a vizet, hallgattuk a kis hullámok által keltett hangokat. Majd a parton növő selymes füvet néztük, ahogy azt egy – egy kóbor szellő megmozgatta. János öregapja egy darabig szótlanul ült mellettünk, majd megszólalt, de úgy tett, mintha ott sem lettem volna, Jánoshoz beszélt.

– Látod, onokám, milyen érdekes a természet, az ember. Eddig, ahogy olvastam, csak ahhoz ragaszkodtatok, hogy mindenki a saját szent könyve alapján mondjon véleményt, azokat ütköztesse. Most már ideje lenne az embert is meghallgatni.

– Igazad van Öregapám. De ahogy a moderátort ismerem, nem véletlen, hogy itt a Marcal partján akart találkozni velem.

– Hátsó szándék vezetett, bevallom. Az a tervem, hogy még a múlt század hatvanas évek második felében gyűjtött néprajzi anyagot feldolgozom, ezért fogadtam el János javaslatát, hogy nem kellenek a kerekasztal részvevői ehhez a beszélgetéshez.

– Látod, onokám, jól sejtettem. Hadd mondjak valami érdekeset: Nézzük meg a füvet! A fű is olyan, mint az ember. Ha fúj a szél, a fű elfele hajlik a széltől. De látod, onokám, a fű között van néhány kimagasló növény. Menj közel hozzá, és mondd el, mit látsz!

János lassan felkelt és odabaktatott az egyik kimagasló növényhez. Szép lassan, komótosan megvizsgálta, körbenézte. Visszajött. Egy darabig szótlanul ült és a látottakon töprengett.

– Ahogy elnéztem a kimagasló növényt, az nem más, mint szamárkóró.

– Úgy biza – felelt az Öreg.

– Azt nem értem, miért kellett emiatt fölkelnem és közelről megnéznem a szamárkórót.

– Elmondom – válaszolta az Öreg. – Nézzük meg a szamárkórót: tüskés, magas, szúrós és magasan a többi növény fölé nőt. Ezek a próféták. Nézzük meg a füvet. Előbb már mondtam, elhajlik a széltől. Ezek az emberek. Ha alaposabban megnézzük a szamárkórót, közvetlen mellette a fű nem hajlik el a szélben – a szamárkóró védelmet ad nekik egy ideig. Egy-egy próféta is védelmet ad a közvetlen környezetnek ideig-óráig.

– Azt hiszem, értem – válaszolta János. – Csak azt nem értem, miért nevezték el szamárkórónak?

– Azért, mert ez a növény szamár, pont olyan, mint némely próféta. Azt hiszi magáról, hogy védelmet ad mindenkinek. Ez egy ideig igaz is, de aztán jön egy szamár – az idő –, lelegeli, akarom mondani, elpusztítja. A fűnek megint kell valamilyen védelem, egy hit valamiben.

MODERÁTOR: Igazat kell adnom János Öregapjának. A következő alkalommal ebből fogunk kiindulni.

Irodalmi összesítés

1. A test a lélek ruhája

[1] Sen 45-47. [2] Sen 58-59. [3] Sen 203. [4] Flah 150-156. [5] Agy 130. [6] Egy 1.27. [7] Egy 1.28-29. [8] Egy 1.65-68. [9] Egy 1.110. [10] Pol 195. [11] Pol 320-322. [12] Gal 5.17-22. [13] Móz 3.18-20. [14] Máté 10.28. [15] Rom 7.14. [16] Rom 7.25. [17] Kor 1.15.40-48. [18] Upa 76. [19] Upa 106. [20] Budd 39-42. [21] Budd 6-10. [22] Móz 1.3.7. [23] Kor 24.31. [24] Ezer 11.

2. Testi-lelki bűnök

[1] Móz 2.22.20. [2] Kor 2.219. [3] Kor 5.90. [4] Móz 3.20.1. [5] Jób 3.16. [6] Kor 5.89. [7] Kor 17.37. [8] Kor 49.2. [9] Kor 4.86. [10] Kor 24.27. [11] Kor 24.30-32. [12a] Móz 2.20.26. [12] Kor 4.92. [13] Kor 4.93. [14] Kor 58.3-4. [15] Kor 43.77. [16] Kor 2.173. [17] Kor 5.3-4. [18] Kor 16.115. [19] Kor 2.221. [20] Kor 4.22. [21] Kor 4.23. [22] Móz 3.20.14-20. [23] Kor 16.106. [24] Kor 5.38. [25] Kor 42.42. [26] Kor 2.178. [27] Móz 1.9.6. [28] Móz 2.21.12. [29] Móz 2.21.23-25. [30] Kor 4.15. [31] Kor 4.16. [32] Móz 3.18.22-23. [33] Kor 24.4. [34] Máté 5.21. [35] Máté 5.27. [36] Máté 5.33. [37] Máté 6.2. [38] Máté 19.16-21. [39] Máté 22.36-40. [40] Rom 1.23-25. [41] Rom 7.14. [42] Rom 7.25. [43] Rom 13.9. [44] Egy 2.18-19. [45] Egy 2.20-23. [46] Kor 4.74-75. [47] Kor 2.275-280. [48] Móz 5.23.20. [49] Nja 2.152. [50] Nja 1.54. [51] Kop 103. [52] Hraf 60. [53] Kor 5.32. [54] Maj 1.542. [55] Budd 46-48. [56] Máté 5.28. [57] Budd 81-84. [58] Budd 85-86. [59] Mes 1.43. [60] Gal 5.17-22.

3. Testi-lelki büntetések

[1] Móz 2.21.24-25. [2] Móz 5.4.41-42. [3] Zsolt 32.5. [4] Máté 6.9-13. [5] Máté 10.28. [6] Luk 11.2-4. [7] Ezer 29. [8] Budd 28-29. [9] Edd 258-260. [10] Nja 2.152. [11] Tac 51. [12] Kal 1.195. [13] Fla 68. [14] Upa 106. [15] Upa 180. [16] Hamu 196.§. [17] Hamu 201.§. [18] Hamu 192.§. [19] Kor 5.38. [20] Kor 5.45.

4. Testi-lelki tisztaság

[1] Kor 5.6. [2] Kor 4.43. [3] Agy 61-72. [4] Kop 66. [5] Kop 116. [6] Edd 258-260. [7] Flah 154. [8] Móz 5.23.12-13. [9] Mes 1.220. [10] Mes 1.43. [11] Egy 2.20-23.36. [12] Máté 3.11-12. [13] Móz 3.21.0-21. [14] Tim 3.2-3. [15] Tim 3.8-11. [16] Móz 4.31.23. [17] Móz 5.17.1.

5. Gondolatok az alaptörvényekről

[1] Móz 2.20.3-4. [2] Móz 2.3.5. [3] Móz 2.24.1. [4] Móz 1.1.27. [5] Ján 1.18. [6] Pol 104-105. [7] Pol 120. [8] Pol 369. [9] Egy 1.65-68. [10] Agy 97-101. [11] Agy 27-31. [12] Upa 69. [13] Budd 2-3. [14] Maj 1.537. [15] Maj 1.517. [16] Edd 385. [17] Nja 2.14. [18] Nja 2.19. [19] Kor 2.97. [20a] Kor 32.2. [20] Kor 41.44. [21] Fir 15-16. [22] Fir 27. [23] Pli 531-533. [24] Fla 48.

6. „Ne lopj!”

[1] Nja 1.180. [2] Móz 2.12.36. [3] Móz 2.20.15. [4] Móz 2.21.16. [5] Móz 2.22.2. [6] Móz 2.22.4. [7] Móz 2.22.7. [8] Móz .2.22.8-9. [9] Egy 2.18-19-21-22. [10] Egy 2.18-19.28. [11] Egy 2.18-19.29. [12] Egy 2.18-19.30. [13] Egy 2.18-19.34. [14] Egy 2.18-19.31. [15] Egy 2.20-23.4. [16] Egy 2.20-23.8. [17] Egy 2.20-23.15. [18] Egy 2.20-23.41. [19] Konf 89. [20]

Budd 31. [21] Pol 318. [22] Agy 106-110. [23] Hamu 6.§. [24] Hamu 7.§. [25] Hamu 8.§. [25] Hamu 14.§. [27] Hamu 21.§. [28] Hamu 53.§.

7. „Ne ölj!”
[1] Egy 2.18-19.18. [2] Egy 2.103-105.1-5. [3] Móz 1.9.6. [4] Móz 2.21.12. [5] Móz 2.21.14. [6] Móz 2.21.16. [7] Móz 2.21.28. [8] Móz 2.21.29. [9] Móz 5.4.41-42. [10] Móz 2.21.13. [11] Mes 1.203. [12] Móz 4.31.7. [13] Móz 3.31.17-18. [14] Máté 5.21. [15] Máté 22.36-40. [16] Rom 13.9. [17] Jak 3.10. [18] Kor 2.84. [19] Kor 2.193. [20] Kor 8.17. [21] Kor 49.9-11. [22] Kor 2.178. [23] Kor 4.92-93. [24] Mes 1.62. [25] Mes 1.65. [26] Mes 1.70. [27] Pol 321-322. [28] Maj 1.542. [29] Nja 1.204. [30] Nja 1.343. [31] Nja 2.203.

8. „Ne csalj!”
[1] Egy 2.18-19.25. [2] Egy 2.18-19.26. [3] Egy 2.20-23.6-7. [4] Móz 3.19.35. [5] Máté 15.17. [6] Nja 2.48. [7] Nja 2.167. [8] Kor 4.29. [9] Kor 6.151-152. [10] Mes 2.416.

9. Homoszexualitás
[1] Mes 2.318. [2] Kor 7.81. [3] Kor 37.40-48. [4] Móz 3.18.22. [5] Móz 3.20.13. [6] Máté 19.10. [7] Egy 2.20-23.27.

10. Vérfertőzés
[1] Kor 4.22-23. [2] Hamu 154.§. [3] Hamu 156.§. [4] Hamu 157.§. [5] Hamu 158.§. [6] Móz 3.18.6-18-20. [7] Móz 3.19.29. [8] Móz 3.20.11-12-14-17-20-21. [9] Móz 5.27.20-23.

11. Állattal való közösülés
[1] Móz 2.22.19. [2] Móz 3.18.22-23. [3] Móz 3.20.15-16. [4] Móz 5.27.21.

12. Hamis eskű
[1] Móz 2.20.0-17.16. [2] Móz 3.12. [3] Móz 4.30.2. [4] Móz 4.30.3-5. [5] Móz 4.30.6-8. [6] Móz 4.30.9. [7] Móz 2.23.1. [8] Máté 5.33. [9] Máté 15.17. [10] Rom 13.9. [11] Konf 129. [12] Edd 258-260.

13. Áldozat
[1] Móz 1.4.5-8. [2] Móz 2.13.2. [3] Móz 2.13.13. [4] Móz 3.4.3-4. [5] Móz 3.5.1-7. [6] Móz 3.5.11. [7] Móz 3.6.23. [8] Móz 3.6.9-13. [9] Móz 4.5.6-7. [10] Móz 2.34.10-26. [11] Móz 3.19.1-36. [12] HomO 591. [13] Kal 2.46. [14] Kal 1.15. [15] Edd 392-393. [16] Móz 3.20.2. [17] Mes 1.293. [18] Maj 1.540. [19] Kor 22.36-37. [20] Móz 3.19.1-36.

14. Temetkezés
[1] Edd 258-260. [2] Kop 43. [3] Kop 60. [4] Kop 116. [5] Kop 139-140. [6] Gir 99. [7] Gir 107. [8] Tac 52-54. [9] Kalp 23. [10] HomO 595. [11] Pol 104-105. [12] Carp 275-277. [13] Upa 76. [14] Budd 28. [15] Móz 1.23.11. [16] Ján 20.6-8.

15. Kevélység
[1] Egy 2.18-19.8-9. [2] Egy 2.20-23.37. [3] Budd 37-38. [4] Budd 81-84. [5] Kor 31.17-19. [6] Agy 27-31.

16. Bujaság
[1] Maj 2.529. [2] Mes 1.33. [3] Pol 83-87. [4] Pol 174-175. [5] Budd 31.

17. Torkosság
[1] Maj 1.568. [2] Pol 190. [3] Budd 31. [4] Budd 81-84. [5] Sen 203-204. [6] Konf 55. [7] Mes 1.118.

18. Fösvénység
[1] Maj 1.134. [2] Mes 1.135. [3] Budd 37-38. [4] Kor 2.267. [5] Kor 2. 271. [6] Sen 407-408.

19. Irigység
[1] Egy 2.20-23.10. [2] Budd 37-38. [3] Móz 2.20.17.

20. Harag
[1] Budd 37-38. [2] Budd 81-84. [3] Konf 125. [4] Móz 3.19.18.

21. Restség
[1] Maj 1.132. [2] Maj 1.411. [3] Budd 37-38. [4] Agy 124-126.

22. Igazság
[1] Fla 9-10. [2] Fla 51. [3] Mes 1.162. [4] Egy 2.18-19.4. [5] Budd 81-84. [6] Agy 116-118. [7] Móz 2.23.6. [8] Móz 3.19.15.

23. Próféták
[1] Kor 4.165. [2] 4.163. [3] Kor 6.83-86.

24. Nőnevelés
[1] Egy 2.20-23.17. [2] Agy 106-110. [3] Agy 106-110. [4] Agy 116-118. [5] Mes 1.292. [6] Mes 2.301. [7] Str 58. [8] Móz 2.34.16. [9] Móz 3.18.22-23. [10] Kor 1.11.3. [11] Tim 2.11-14. [12] Kor 2.228. [13] Kor 4.15-16. [14] Tac 17 [15] Kop 16. [16] Kal 1.178-179. [17] Kal 1.179. [18] Kal 1.179-180. [19] Kal 1.180. [20] Kal 1.180-181. [21] Kal 1.181-182. [22] Kal 1.182. [23] Kal 1.182. [24] Kal 1.183. [25] Kal 1.184. [26] Kal 1.184. [27] Kal 1.185. [28] Kal 1.188-189. [29] Kal 1.189. [30] Kal 1.195. [31] Kal 1.195. [32] Kal 1.196.

25. Férfimunka
[1] Móz 1.4.2. [2] Móz 1.4.1-16. [3] Móz 1.7.7-9. [4] Móz 1.9.20-21. [5] Móz 1.11.4. [6] Máté 21.12. [7] Máté 23.8-10. [8] Luk 11.2-4. [9] Kor 2.190-191. [10] Kor 2.275-280. [11] Kor 4.29. [12] Kor 4.58. [13] Kor 8.1. [14] Egy 2.18-19.26. [15] Egy 2.18-19.27. [16] Egy 2.18-19.28. [17] Egy 2.18-19.29. [18] Egy 2.103-105.10-12. [19] Egy 2.103-105.15. [20] Egy 2.103-105.26-27. [21] Agy 27-31. [22] Maj 1.17 [23] Maj 2.36. [24] Fir 14-16. [25] Fir 14-18. [26] HomO 709. [27] Tac 48. [28] Nja 1.144. [29] Nja 1.192. [30] Kop 36. [31] Kop 63. [32] Hraf 35. [32a] Edda 158. [33] Edd 198. [34] Edd 206. [35] Kalp 110-111. [36] Kalp 228. [37] Kalp 230. [38] Kalp 193. [39] Kal 2.68. [40] Kal 2.114-115.

26. A három testvér
–

27. A háborúk okai
[1] Kal 2.18. [2] Kal 2.82. [3] Móz 4.31.7. [4] Móz 3.31.17-18. [5] Kor 2.190-191. [6] Móz 4.31.26-29. [7] Kor 8.1. [8] Kor 2.193. [9] Kor 47.4. [10] Kor 8.17. [11] Kor 17.13. [12] Agy 17-20.

28. Vallásháborúk
[1] Maj 1.517. [2] Maj 1.522. [3] Maj 1.537. [4] Fla 48. [5] Cae 139-140. [6] Nja 2.14. [7] Nja 2.19 [8] Kop 16. [9] Kor 2.193. [10] Kor 3.19. [11] Kor 3.2. [12] Kor 49.9-11. [13] Kor 2.221. [14] Kor 4.92-93. [15] Kor 4.102. [16] Máté 3.11.

29. Ellenség – ellenfél
[1] Móz 2.23.4. [2] Móz 2.23.5. [3] Móz 3.19.18. [4] Móz 4.31.7. [5] Csel 10.28. [6] Sgy 61-72. [7] Agy 124-126. [8] Kor 2.190-191. [9] Kor 8.17. [10] Nja 1.54. [11] Tac 31. [12] Maj 1.147. [13] Maj 1.147. [14] Maj 1.151. [15] Maj 1.190.

30. Halhatatlanság
[1] Fla 150-156. [2] Ezer 39. [3] Maj 1.170-171. [4] Upa 26. [5] Upa 96. [6] Upa 106. [7] Mes 2.393. [8] Agy 124.

31. A halhatatlan istenek halála
[1] Móz 1.2.1-3.

32. A környező világ
[1] Kor 2.62. [2] Kor 33.13. [3] Kor 23.20. [4] Kor 48.24. [5] Kor 9.101. [6] Kor 9.120. [7] Kor 2.102. [8] Kor 5.82. [9] Kor 36.37. [10] Kor 10.28-38. [11] Kor 2.61. [12] Kor 30.2-3. [13] Kor 3.96. [14] Konf 72. [15] Konf 54. [16] Budd 2. [17] Budd 13. [18] Budd 65. [19] Budd 109. [20] Edd 62. [21] Edd 155. [22] Edd 155. [23] Edd 159. [24] Edd 192. [24a] Edd 187. [25] Nja 1.284. [26] Nja 1.311. [27] Nja 2.257-258.

33. Cím
–

34. Milyen az ember?
[1] Budd 37-38. [2] Budd 40. [3] Bud 40-41. [4] Mes 1.15. [5] Mes 1.123. [6] Mes 1.210. [7] Mes 1.210. [8] Maj 168-170.

35. Ami az alaptörvényekből kimaradt
[1] Egy 1.38-42. [2] Kor 1.15.40-48. [3] Kor 4.17. [4] Nja 2.258. [5] Rom 6.7.

36. Alma
[1] Móz 1.3.15. [2] Móz 1.6.5. [3] Móz 1.6.13. [4] Móz 1.11.7. [5] Budd 63-64. [6] Edd 91.

Rövidítések jegyzéke

Agy – *Agyagtáblák üzenete*, Helikon, 1963. Ford.: Rákosi Sándor.

Budd – *Buddha beszédei,* Helikon, 1989. Ford.: Vekerdi József.

Cae – Julius Caesar: *Feljegyzések a gall háborúról*, Helikon, 1974. Ford.: Szepessy Tibor, Ürögdi György.

Carp – Carpini útleírása. In: *Napkelet felfedezése. Julianus, Plano Carpini és Rubruk útijelentései,* Gondolat, 1965. Ford: Gy. Ruitz Izabella.

Csel – Apostolok cselekedetei: *Szent Biblia azaz Istennek Ó és Újtestamentomában foglaltatott egész Szent Írás*, a Magyarországi Református Egyház, az Evangélikus Egyház és a Szabadegyházak Szövetsége közreműködésével, 1955. Ford.: Károli Gáspár

Edd – *Edda, óészaki mitologikus és hősi énekek*, Európa, 1985. Ford.: Tandori Dezső.

Egy 1. – *Kilépés a fénybe. Egyiptomi Halottaskönyv,* 1. kötet, Farkas Lőrinc Imre Kiadó, 1994. Ford.: Bánfalvi Attila.

Egy 2. – *Kilépés a fénybe. Egyiptomi Halottaskönyv,* 2. kötet, Farkas Lőrinc Imre Kiadó, 1995. Ford.: Bánfalvi Attila.

Ezer – *Az ezeregy éjszaka meséi*, Európa, 1974. Ford.: Honti Jenő.

Fir – Firdauszi: *Királyok Könyve*, Helikon, 1975. Ford.: Devecseri Gábor.

Fla – Flavius Josephus: *A zsidók története*, Gondolat, 1966. Ford.: Dr. Révay József.

Flah – Flavius Josephus: *A zsidó háború*, Gondolat, 1963. Ford.: Dr. Révay József.

Gir – *Három izlandi történet*, Szépirodalmi Kiadó, 1973. Ford.: Bernáth István.

HomO – Homérosz: *Iliász – Odüsszea*, Helikon, 1967. Ford.: Devecseri Gábor.

Hraf – *Három izlandi történet*, Szépirodalmi Kiadó, 1973. Ford.: Bernáth István.

Jak – Jakab apostol levele: *Biblia.*

Ján – János evangéliuma: *Biblia.*

Jób – Jób könyve: *Biblia.*

Kal – *Kalevala*, Európa Könyvkiadó, 1980. Ford.: Rácz István.

Kalp – *Kalevipoeg. Észt nemzeti eposz*, Európa Kiadó 1960. Ford.: Bán Aladár.

Konf – Konfuciusz: *Beszélgetések és mondások*, Szukics Kiadó, é.n. Ford.: Tőkei Ferenc.

Kop – *Kopasz Grim-fia Egill*, Tóni Utazási Iroda, 1995. Ford.: Bernáth István.

Kor 1. – Korintusiakhoz írt levél: *Biblia.*

Kor 2-től – *Korán*, Helikon Kiadó, é.n.. Ford.: Simon Róbert.

Luk – Lukács evangéliuma: *Biblia.*

Maj – Vu Cseng-en: *Nyugati utazás, avagy a Majomkirály története*, 1-2. kötet. Európa, 1980. Ford.: Csongor Barnabás.

Máté – Máté evangéliuma: *Biblia.*

Mes – *Mesefolyamok óceánja*, Európa, I-II. kötet, 1982. Ford.: Schmidt József.

Móz 1 – Mózes I. könyve: *Biblia.*

Nja – *Vikingfiak – az izlandi Njaudl történet,* 1-2. kötet. Szépirodalmi Kiadó, 1965. Ford.: Bernáth István.

Pli – Ifjabb Plinius: *Levelek*, Helikon, 1966. Ford.: Muraközy Gyula, Szepessy Tibor, Maróti Egon.

Pol – *Marco Polo utazásai*, Gondolat, 1963. Ford.: Vajda Endre.

Rom – Rómaiakhoz írt levél: *Biblia.*

Sen – Seneca: *Vigasztalások*, Európa, 1980. Ford.: Révay József, Kurcz Ágnes.

Str – Strabon: *Geographika*, Gondolat, 1977. Ford.: Dr. Földy József.

Tac – *Tacitus összes művei*, Helikon, 1970. Ford.: Borzsák István.

Tim – Timóteushoz írt levél: *Biblia.*

Upa – *Titkos tanítások. Válogatás az Upanisadokból*, Helikon, 1987. Ford.: Vekerdi József.

Zsolt – Zsoltárok könyve: *Biblia.*

Tartalom

Bevezetés 5
A test a lélek ruhája 10
Testi-lelki bűnök 15
Testi-lelki büntetések 25
Testi - lelki tisztaság 30
Gondolatok az alaptörvényekről 34
„Ne lopj!” 40
„Ne ölj!” 45
„Ne csalj!” 51
Homoszexualitás 53
Vérfertőzés 55
Állattal történő közösülés 57
Hamis eskü 58
Áldozat 61
Temetkezés 67
Kevélység 71
Bujaság 73
Torkosság 75
Fösvénység 77
Irigység 79
Harag 80
Restség 81
Igazság 83
Próféták 86
Nőnevelés 88
Férfimunka 97
A három testvér 105
A háborúk okai 107
Vallásháborúk 110
Ellenség – ellenfél 114
Halhatatlanság 117

A halhatatlan istenek halála 120
A környező világ 122
Cím 127
Milyen az ember? 128
Ami az alaptörvényekből kimaradt 131
Az alma 134
Utóhang 137
Irodalmi összesítés 138
Rövidítések jegyzéke 142

Conditors Bt.
2600 Vác, Radnóti Miklós u. 56.

Készült BGE Külkereskedelmi Kar házinyomdájában – 1165 Budapest, Diósy Lajos u. 22-24.

A kiadásért felel a Conditors Bt. ügyvezető igazgatója
Szerkesztő: Hegedűs Gyula
ISBN 978-963-12-6090-8